

**ATT KOMMUNICERA DET
ETISKA**
**Den Institutionella Identiteten och Proveniensen
Makt**

Matilda Eriksson

Examensarbete (30 högskolepoäng) i museologi för masterexamen inom ABM-
masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Björn Magnusson Staaf

År: 2020

Title

Communicating The Ethical: The Institutional Identity and The Power of Provenance

Abstract

This study centers around museum ethics with a focus on *provenance research* and how changing attitudes, both societal and sector-based, has affected the representation, communication and usage of provenance research and objects with provenance concerns within the public museum sector. The aim of this study is to gain increased and deeper knowledge about this phenomenon and the underlying processes that have influenced it. The theoretical perspectives for this thesis was acquired from the academic fields of cultural science and sociology and the theories all assume, to some extent, a social constructionist approach. To facilitate the study's aim of gaining a deeper understanding of the described phenomenon and its underlying processes a Critical Discourse Analysis, based on Norman Fairclough's three dimensional process, was conducted on a case study focusing on one specific museum - the Victoria & Albert Museum. The research material was primarily focused on openly available digital texts from V&A's digital platform, or digital texts published on other public platforms where employees of the V&A, or the V&A as an institution was the original sender. In addition to this, non-digital material from the V&A was also collected.

The study's results showed that there were several recurring discursive themes that the intended reader was repeatedly exposed to. One of the main themes centered around how changing attitudes and cultural norms concerning *museum and collection ethics* has influenced how collectors relate to the purpose and usage of provenance research and objects with provenance concerns. The study also shows that the V&A places great importance on accentuating a narrative linked to its historical, present and future efforts concerning provenance research and that the V&A repeatedly emphasize this as an obvious part of their day-to-day operations and their institutional identity. The study suggests that the increased expectation and demand for institutional openness and transparency is one societal change that can be attributed to have had an effect on the fore mentioned phenomenon, and in turn an effect on the V&A's external communication. The study also suggests that the fore mentioned phenomenon can be seen as part of an overall social and ideological change in the museum sector, and society in large, concerning cultural ethics.

Keywords

Museology, Museum ethics, Provenance research, Museum communication, Critical discourse analysis, Branding

Innehållsförteckning

Inledning & Bakgrund	5
Inledning	5
Bakgrund – kritisk proveniensforskning och museisamlingar.....	6
Syfte & Frågeställningar	11
Forskningsbart problem, syfte och avgränsning	11
Frågeställningar.....	12
Tidigare forskning	13
Displaying Loot: The Benin Objects and the British Museum.....	13
Museum Communication: Learning, Interaction and Experience	15
Archaeology is a brand	18
Collecting and Provenance: A Multidisciplinary Approach	20
Teoretiskt perspektiv	21
Critical Discourse Analysis.....	21
Nyinstitutionell teori och New Museums Ethics	22
Museum Rhetoric	23
Museum Communication och Museum Marketization.....	24
Metodbeskrivning	28
Metodval	28
Genomförande och planerad analys	29
Nivå 1 – Textnivån	29
Nivå 2 – Diskursnivån	30
Nivå 3 – Den sociala praktikens nivå	31
Materialinsamling och urval	31
Etiska aspekter	33
Resultat & Analys	34
NIVÅ 1 – TEXTENS NIVÅ.....	34
Vad påstås uttryckligen? Om vad?	34
Vilka centrala ord och uttryck används?.....	41
Finns det eufemistiska uttryck?	47
Finns det metaforiska uttryck?.....	47
Sammanfattning	48
NIVÅ 2 – DISKURSENS NIVÅ:	50
The interpretation of the situational context	50
The interpretation of the intertextual context.....	55
Sammanfattning	56
NIVÅ 3 – DEN SOCIALA PRAKTIKENS NIVÅ:	61
Museum Marketization & Historieidealiserig: Identitet och Branding.....	62
Skiftande fokus: Besökaren, Kommunikation och Kontextualisering	66
Attitydförändringar: Museietik och Proveniensens syfte samt funktion.....	69
Slutsatser, slutord & framtida forskningsfrågor	72
Slutsatser	73
Slutord.....	79
Framtida forskningsfrågor	81
Litteraturförteckning	83
Bilaga 1	90

Inledning & Bakgrund

Inledning

Proveniens (av latin prove'nio 'komma fram', 'spira upp', 'uppstå'), härkomst, ursprung. I samlingar av olika slag, t.ex. arkiv, bibliotek och museer, är kännedom om varje dokuments, handskrifts, boks eller föremåls proveniens viktig, t.ex. dess upphovsman, tidigare ägare eller fyndplats.

Nationalencyklopedin u.å.

Hur etiska frågor hanteras av dagens museiinstitutioner har kommit att spela en stor roll för deras offentliga image och samtida relevans. Stora delar av allmänheten har under 2000-talet kommit att ställa allt högre etiska krav på institutioner inom kultursektorn (och har inte dragit sig för att exempelvis demonstrera, bojkotta eller på andra sätt visa sitt avståndstagande mot institutioner som man anser inte uppfyller olika etiska standarder¹). Det har därför blivit allt viktigare för museiinstitutioner att förhålla sig till etiska frågor gällande exempelvis sina objekt och samlingar, utställningsteman samt finansiell sponsring. Det övergripande temat för denna masteruppsats är museikommunikation med koppling till museietiska frågor med särskilt fokus på *proveniens* och *proveniensforskning* samt *dess förändrade användning och betydelse i den offentliga museisektorn*. Min ambition med studien är att den skall bidra till förståelse om hur västerländska offentliga museiinstitutioner förhåller sig till och kommunicerar frågor med koppling till proveniensforskning eller objekt med proveniensproblematik.

Mitt intresse för proveniens och proveniensforskning i relation till etik, moral och värderingar startade när jag läste Lynn H. Nicholas bok *The Rape Of Europa* (1994). Detta intresse har vidareutvecklats under min utbildning vid ABM-masterprogrammet på Lunds universitet och under min praktik på Riksantikvarieämbetet (November 2019) då jag bland annat fick i uppgift att sammanställa och författa en intern förstudierapport om proveniensmetoder i syfte att få en översiktsbild gällande nationella och internationella rekommendationer, metoder och guider om arbete med proveniensforskning².

---

¹ Se exempelvis; Cascone, Sarah (2019). The Guerrilla Girls Are Targeting MoMA Trustees Tied to Jeffrey Epstein With an Ad on a Phone Booth Outside the Museum. *Artnet News*, 13 November. <https://news.artnet.com/art-world/guerrilla-girls-moma-jeffrey-epstein-1702119>; Gayle, Damien (2020). Climate activists bring Trojan horse to British Museum in BP protest. *The Guardian*, 7 Februari. <https://www.theguardian.com/culture/2020/feb/07/climate-activists-bring-trojan-horse-to-british-museum>

² Förstudien genomfördes inom ramen för det uppdrag som Kulturdepartementet ålagt Riksantikvarieämbetet att, i samråd med utpekade myndigheter, kartlägga och redovisa hur de statliga kulturarvsinstitutionerna förhåller sig till Washington-principerna och Terezin-deklarationen i sitt samlingsarbete (RAÄ-2019-1557).

Bakgrund – kritisk proveniensforskning och museisamlingar

Begreppet *proveniens* och *proveniensforskning* har olika definitioner och skilda fokus beroende på akademiskt vetenskapsfält och institutionellt sammanhang. I det engelska språket görs en distinktion mellan *'provenience'* och *'provenance'*. Inom exempelvis brittiska arkeologi skiljer man på begreppen *'provenience'*, som hänvisar till ett objekts arkeologiska kontext och "[...] the fixed findspot connected to the culture, topography, and finds of the specific site." (Budrovich 2019:81n1) och *'provenance'* som handlar om ett objekts ägarkedja efter en utgrävning³ (Budrovich 2019:81n1). Ytterligare ett exempel på kontextbaserad användning och definition av proveniens går att finna inom de svenska arkivinstitutionerna och deras förhållningsätt till den så kallade *Proveniensprincipen* (Wittgren 2013:126ff). *Proveniensprincipen* innebär kortfattat att inlämnade arkiv inte skall splittras utan skall ses och behandlas som en enhet (Wittgren 2013:126–129). Detta förhållningsätt har påverkat och styrt planeringen, administreringen och hanteringen av arkiv på svenska arkivinstitutioner under större delen av 1900-talet (Ibid:126ff). Denna uppsats fokuserar och utgår från en definition av så kallad kritisk proveniens och proveniensforskning där fokus ligger på att undersöka, fastställa och informera om ett objekts ägarkedja, historia samt kontext med kopplingar till exempelvis ideologi, politik, lagstiftning och etik (Hooper-Greenhill 2000a; Milosch & Pearce 2019). Denna definition med sitt vidgade perspektiv har tydliga kopplingar till museiinstitutioner då appliceringen av den: "[...] anchors both traditional and contemporary museum functions to their core missions – research, care, and display of their collections, and education." (Milosch & Hull 2019:38). Den kritiska proveniensforskningen fokuserar på att kontextualisera objekt genom att bland annat ställa frågor som relaterar till relationen mellan kunskap, makt och värde (Hooper-Greenhill 2000a:16).

Intresset, förståelsen och perspektiven kring begreppet proveniens har ökat markant de senaste decennierna. Detta fenomen kan bland annat ses inom den akademiska sfären (se exempelvis *Collecting and Provenance – A Multidisciplinary Approach* av Milosch & Pearce [red.] [2019]) och i den professionella museisektorn (exempelvis det ökade antalet utställningar på temat proveniens samt proveniensproblematik och dess popularitet hos besökare [Milosch & Hull 2019:39]). Fenomenet har även gjort avtryck i populärkulturen (exempelvis genom

---

³ För vidare läsning se exempelvis Joyce, Rosemary (2012), "From Place to Place: Provenience, Provenance, and Archaeology", *Provenance: An Alternate History of Art*, ed. Gail Feigenbaum and Inge Reist (Los Angeles: Getty Publications)

filmer som *The Monuments Men* [2014] och *Woman in Gold* [2015]) samt lyfts i det allmänna medvetandet genom de många spaltmeter som media publicerar på ämnet proveniensproblematik och repatrieringsärenden (se exempelvis publiceringar om ”*The Gurlitt Collection*”⁴).

Grundtanken inom proveniensforskning är att genom olika forskningsmetoder undersöka ett objekts historia och kontext samt att försöka sammanställa en så komplett ägarkedja som möjligt. Proveniensforskning och dess huvudsakliga syfte skiljer sig dock åt beroende på exempelvis vilken tidsepok man studerar. Museologen Lynn H. Nicholas poängterar detta i introduktionen till *Collecting and Provenance – A Multidisciplinary Approach* och menar att proveniens och proveniensforskning alltid är kontextbaserad och är en återspeglning av den tidsanda som var rådande inom den era då den konstruerades (Nicholas 2019:xii). Antologin *Collecting and Provenance – A Multidisciplinary Approach* visar att även om det finns variationer inom proveniensforskningen, så finns det även element som varit konstanta. Traditionell proveniensforskning har exempelvis till viss del alltid varit kopplat till olika typer av värdeökning. Proveniensforskningens fokus var länge koncentrerat till att knyta tidigare prominenta ägare till ett objekt för att öka objektets *kulturella* värde och därigenom öka dess *ekonomiska* värde (Milosch & Pearce 2019). Om en auktionsfirma exempelvis kunde bevisa att ett objekts skapare var en framstående konstnär eller att objektet hade ägts av kända kulturpersoner, kungligheter eller en högt ansedd institution kunde proveniensen påverka objektets kulturella värde, vilket i sin tur kunde resultera i en avsevärd ökning av objektets ekonomiska värde vid en eventuell försäljning. Ur en köparens perspektiv användes ett objekts proveniens i denna kontext som ett verktyg för att avgöra ett objekts kulturella och ekonomiska värde samt vilka värden objektet eventuellt kunde tillföra en samling vid en potentiell accession. Nicholas (2019) betonar att utifrån ett historiskt perspektiv har det inte varit någon idé om grundläggande forskningsvärde eller etik och moral som har varit den traditionella proveniensforskningens primära syfte, utan att “Dealers and sellers did their own research in order to make objects more appealing, or to conceal problems.” (Nicholas 2019:xii).

Det var under andra hälften av 1900-talet, bland annat i efterdyningarna av Andra världskriget och Nazitysklands omfattande plundring av Europas konst- och kulturskatter och det som Daria Szostak beskriver som “[...] the growing discourse

---

⁴ Poellinger, Clemens. (2013). Konstfyndet i München är ”verk av otroligt vetenskapligt värde”. *Svenska Dagbladet*, 11 Maj. <https://www.svd.se/konstfyndet-i-munchen-ar-verk-av-otroligt-vetenskapligt-varde>

surrounding cultural patrimony in the 1960s.” (Szostak 2019:2) samt införandet av 1970 års UNESCO konvention om åtgärder mot olovlig export, import och överlåtelse av kulturegendom⁵, som en ny typ av proveniensforskning växte fram med mål att klarlägga objekts lagliga status och rättmätiga ägare (Nicholas 2019: xii; Szostak 2019:1-3). Det var i samband med denna förändrade tidsanda som det även började ställas nya krav på hur västerländska museiinstitutioner skulle agera för att kunna säkerställa proveniensen på sina objekt för att därigenom kunna garantera att de förvärvat sina objekt på laglig grund (Reed 2013; Szostak 2019).

Dessa aspekter accentuerades ytterligare under det sena 90-talet i samband med att kraven på juridiska och etiska standarder höjdes, samtidigt som digital teknik utvecklades för materialhantering. Detta kom att vidare påverka och styra proveniensforskningens utveckling och syfte (Newbury & Lippincott 2019:103). Washingtonkonferensen 1998 (originaltitel *the Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art*) anses ha haft betydande påverkan, både på den generella medvetenheten om problematiken med naziplundrade konst- och kulturföremål samt proveniensforskningens fokus (Milosch & Pearce 2019), bland annat eftersom ”Grunden till de ”just and fair solutions” som Washingtonöverenskommelsen förordar är proveniensforskning.” (Ericson 2019). Under det tidiga 2000-talet startades flera internationella samarbetsprojekt med syftet att samla och utbyta resurser inom proveniensforskning. Majoriteten av dessa projekt, exempelvis *the Nazi Era Provenance Internet Portal* [NEPIP] (2003) och *the German/American Provenance Research Exchange Program for Museum Professionals* [PREP] (2017–2019), anknöt till Washingtonprinciperna och fokuserade på att specialisera sin proveniensforskning mot naziplundrade konst- och kulturföremål (Milosch & Hull 2019:38–46).

Enligt flera forskare och museiprofessionella har det dock skett ytterligare ett skifte kring proveniensforskningens fokus. Exempelvis menar Richard Kurin (Smithsonian Institute) att:

---

⁵ Originaltitel: UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (1970)

Museums, libraries, archives and the professional associations associated with them have, over the past few decades, become particularly sensitive not only to the legal status of items in their collections, but also to *the moral issues* [betoning tillagd] that surround their acquisitions.

Kurin 2019:x

Proveniensen ses idag inte enbart som ett verktyg som används för att klargöra ägandeskap eller ett objekts lagliga status i enlighet med nationell och internationell lagstiftning. Idag riktas istället allt mer fokus mot att använda sig av så kallade 'critical provenance' (Hooper-Greenhill 2000a:15–16; Milosch & Pearce 2019). Den kritiska proveniensforskningen är, till skillnad från den traditionella proveniensforskningen, centrerad kring de etiska och moraliska frågor som kan omgärda ett objekt och hur museiprofessionella kan använda proveniens för att kontextualisera objekt och deras historia (Hooper-Greenhill 2000a; Tythacott 2019). Tythacott menar att detta perspektiv har blivit vanligare eftersom det i ökad utsträckning har blivit centralt: "[...] the postcolonial world of the twenty-first century that museums address and expose such important hidden histories, rather than shying away from difficult subject matter." (Tythacott 2019:367). Dessa skiften gällande bland annat proveniens och proveniensforskningens syfte kan ses som en del av, samt ha påverkats av, övergripande samtida sociala och ideologiska förändringar specifikt inom museisektorn (exempelvis utvecklingen från idén om 1800-tals museets 'utbildande' funktion gentemot arbetarklassen till anammandet av perspektiv som vuxit fram ur New Museology runt sekelskiftet 1900/2000) samt i samhället i stort (exempelvis förändrade maktrelationer mellan nationer, samhällsklasser eller grupper) (Aronsson 2010; Bennet 1995; Hooper-Greenhill 1995, 2000a; Milosch & Pearce 2019; Nicholas 1994; Szostak 2019).

Den kritiska proveniensforskningen har särskild betydelse för stora museisamlingar, exempelvis för sådana samlingar som finns i västvärldens nationalmuseer. Det västerländska nationalmuseet, även kallat 'the modernist museum' (Bennet 1995; Hooper-Greenhill 2000a), grundades och etablerades i Europa under 1800-talet (med tonvikt på århundradets andra hälft) med bland annat stark förankring i upplysningstidens idéer och ideal (Aronsson 2010, 2011; Bennet 1995; Hooper-Greenhill 2000a; Weiser 2017). De positiva idéer som ofta förknippas med Upplysningstidens filosofi (rationalism, förnuft, jämlikhet, frihet m.m.) var dock inte det enda som påverkade dessa museiinstitutioner och deras samlingar. De är de facto även skapade i en tid formad av bland annat imperialism,

kolonialism och uppfattningen om västerländska kulturers överlägsenhet gentemot andra kulturer (Aronsson 2011; Curtis 2006; Lundén 2016; Weiser 2017). Arkeologen och museologen Neil Curtis påpekar i sin artikel *Universal museums, museum objects and repatriation: The tangled stories of things* att

It is also a reminder that the enlightenment origins of museums took place at a time when owning slaves could be as acceptable as owning a collection of antiquities. As well its humanistic ideals, the enlightenment was a period of slave owning, plunder and inequality, while 'free enquiry' was an ideal rather than a reality. Museums need to deal with contemporary cultural concerns and ethics, not those of the enlightenment shorn of its darker context.

Curtis 2006:122

Flera forskare menar att museiinstitutioner som vill vara relevanta (nu och i framtiden) inte kan vara statiska organisationer utan måste föra en ständigt pågående dialog mellan sin historia, samtid och framtid och vara medvetna om att denna dialog innehåller olika kontextuella parametrar som avlöser och påverkar varandra (Aronsson 2010; Hooper-Greenhill 2000a, 2000b; Nielsen 2014). Historikern Peter Aronsson beskriver denna inställning, med koppling till nationalmuseer, och menar att "Nationalmuseer bör [...] ses som varande en del av historiska processer, en fortlöpande historia i rörelser." (2010:142).

Detta utgör bakgrunden till min uppsats. Ett grundläggande antagande i min uppsats är att ingen institutionen någonsin kan vara frånkopplad sin historia och jag anser det viktigt att ha detta i åtanke inte bara för institutionerna själva, utan även för sektorns museiprofessionella samt forskare med anknytning till fältet. Det är detta antagande som också lett mig fram till de frågor jag vill undersöka i denna uppsats.

Syfte & Frågeställningar

Similarly, every museum has come into being at some point in time by bringing together bits and pieces of materiality – a collection of objects, a plot of land, a building, people, etc. – and certain ideas and concepts (often codified in its founding statutes) regarding, for example, what the museum is for, what it should collect, and which scientific principles should guide it.

Lundén 2016:116

Forskningsbart problem, syfte och avgränsning

Studiens valda tema och övergripande problemfält är *proveniens* och *dess* Studiens valda tema och övergripande problemfält är *proveniens* och *dess förändrade användning i den offentliga museisektorn*. Syftet är att få ökad kunskap om hur västerländska offentliga museiinstitutioner kommunicerar frågor med koppling till proveniensforskning eller objekt med proveniensproblematik.

Valet att undersöka det valda fenomenet inom den offentliga museisektorn med fokus på västerländska nationalmuseer är bland annat kopplat till institutionstypens historiska kontext, de ideologiska värderingar som låg till grund för deras skapande samt hur detta kan påverka deras institutionella identitet i nutid. För denna studie bestämdes det även att fokus skulle ligga på institutioner vars huvudsakliga samlingsfokus låg på formgivning och dekorativ konst. Detta val baserades både på mitt eget intresse för den typen av museiinstitutioner samt det faktum att det ofta är just konstobjekt som lyfts fram och syns i nyhetsmedia, på vita duken och på museerna när proveniens och proveniensproblematik avhandlas som ämne.

Ett museum som både arbetat med proveniensfrågor, samt kommunicerat detta arbete utåt mot besökare och samhälle är det brittiska *Victoria & Albert museum*. Jag vill inom ramen för denna studie fördjupa mig i frågor som berör dels på vilket vis detta sker, samt hur detta bidrar till att forma museets yttre profil. Kärnan i uppsatsen utgörs således av en fallstudie som förhoppningsvis kan öka förståelsen för hur frågor om proveniens hanteras idag av åtminstone vissa museiinstitutioner. *Victoria & Albert museum* presenteras mer i detalj under rubriken ”Materialinsamling och urval” i kapitlet ”Metodbeskrivning”.

Frågeställningar

- Hur använder Victoria & Albert museum sig av proveniensforskning och/eller objekt med proveniensproblematik i sin kommunikation och utåtriktade verksamhet?
- Hur är kommunikationen med koppling till proveniens utformad?
- Vilka bakomliggande processer kan tolkas vara påverkande faktorer av kommunikationen/diskursen med koppling till proveniens?

Tidigare forskning

En mer övergripande presentation av fältet för kritisk proveniensforskning gjordes i avsnittet "Bakgrund – kritisk proveniensforskning och museisamlingar". För att få djupare förståelse om forskningsområdet och ämnets tidigare forskning genomfördes under arbetets gång löpande sökningar efter vetenskapliga artiklar, avhandlingar, antologier m.m. Sökord som användes var exempelvis: provenance, museum ethics, museum branding, museum discourse, institutional identity m.fl. Sökordens svenska motsvarigheter användes även. Fokus låg på att hitta tidigare museologisk forskning som genomfört liknande studier (med exempelvis liknande material och metod) eller studier vars forskningsresultat eventuellt skulle kunna komma att relatera till min studie.

Två avhandlingar, en studie samt en antologi ansågs av vara högst relevanta samt inspirerande för denna uppsats; *Displaying loot: the Benin objects and the British Museum* (2016) av Staffan Lundén, *Museum communication: learning, interaction and experience* (2014) av Jane Nielsen samt *Archaeology is a brand: the meaning of archaeology in contemporary popular culture* (2007) av Cornelius Holtorf.

Displaying Loot: The Benin Objects and the British Museum

Arkeologen Staffan Lundén undersöker i sin doktorsavhandling, *Displaying Loot: The Benin Objects and the British Museum* (2016), hur British Museum i London framställer Benin-bronserna (som plundrades 1897 från staden Benin i Västafrika) samt hur museet använder objekten för att representera det afrikanska/Edo, det västerländska/brittiska samt British Museum som institution (2016:xi–33). Avhandlingen undersöker hur, och vad, institutionen kommunicerar till allmänheten samt hur British Museum "[...] karakteriserar det institutionella jaget, antingen genom uttalanden och berättelser som uttryckligen involverade jaget, eller genom uttalanden som handlar om 'the other' (2016:10, min översättning). Lundén fokuserar även på hur institutionens representationer relaterar och kopplas till de argument som museet använder för att förklara samt rättfärdiga sin position gällande repatriering⁶. Avhandlingen undersöker vidare hur British Museum skapar sin samtida institutionella identitet genom att koppla den till museets (föreställda)

---

⁶ Repatriering är en process för återlämning av olika typer av kulturföremål, kulturarv samt mänskliga kvarlevor som anses ha införlivats i en samling på etiskt eller lagligt tveksamma sätt. Repatriering kan exempelvis innebära att ett objekt som har plundrats återlämnas till ursprungslandet, de tidigare ägarna (en enskild person, en institution, ett samhälle m.m.) eller deras arvingar. För vidare information se exempelvis RAÄ (2020), *Litteratur om återlämnande*.

historia samt vilka argument museet använder för att framställa och positionera sin institutionella identitet i den nationella samt internationella museisektorn (Ibid:11–13).

Lundén beskriver att han utgår från en teoretisk ingång som till viss del överensstämmer med ett socialkonstruktionistiskt perspektiv och anser att exempelvis begrepp och kategorier är koncept som skapas och manifesteras genom olika processer (Ibid:71–72). Avhandlingens perspektiv beskrivs även utgå från

[...] the strong hunch that Western culture needs to be analyzed, illuminated, and denaturalized as much as any “other” culture. I am interested in using these objects – and the whole system of representation into which they have been incorporated – to look at and “explain” aspects of British and Western society. This means that to me, for example, the object label “explaining” an object may be an equally important object of analysis as the object it claims to “explain.” Both object and object label are cultural products and thus cultural objects.

Ibid:75

Avhandlingens teoretiska ramverk är mycket omfångsrikt. Lundén lyfter bland annat fram Donna Haraways teori om problematiken kring ’objektivitet’, Michel Foucaults teorier om relationen mellan kunskap och makt, samt Edwards Saids ”[...] framework for looking at the making of a Western self and its non-Western other [...]” (Ibid:34) som essentiella för studiens analys. För att besvara avhandlingens frågor genomfördes en undersökande fallstudie av British Museums institutionella diskurs kopplat till institutionens etnografiska utställningar. Vidare undersöks hur denna diskurs både skapar, och skapas av, museets objekt (Ibid: 79) samt hur institutionen ”[...] makes the Benin objects and surrounds them with various authoritative statements and narratives.” (Ibid:15). Avhandlingens material består huvudsakligen av muntliga uttalanden från museet och dess representanter som fanns tillgängligt i textform via olika utställningar (permanenta och tillfälliga), institutionens hemsida samt publikationer. Lundéns diskursanalys fokuserar särskilt på bland annat ordval och dess betydelser, narrativ och berättelser samt vad som påstås och uttrycks tydligt och vad som är/uppfattas som underförstått. Lundén påpekar även att han som analytiker ämnar att ”[...] look from a position somewhat “outside” the British Museum and at the museum’s representations.” (Ibid:74).

Avhandlingens resultat visar bland annat att det finns diskrepanser i British Museums olika påståenden. British Museum hävdar bland annat att institutionen grundades på värderingar med koppling till tolerans, multiperspektiv och rätten till skild åsiktsbildning och att institutionens nutida utställningar visar och kontextualiserar många olika kulturer utan att placera dem i en inbördes hierarki,

samt att institutionen arbete ska ha lett till nedmonteringen av destruktiva och nedsättande stereotyper av afrikaner hos européer (Ibid:xi). Lundén menar dock att detta inte stämmer och att det har framkommit i granskning att dessa påståenden ”[...] rest on flimsy or no evidence.” (Ibid:xi). Lundén menar istället att British Museum framhäver en förhålligad och missrepresenterande bild av dess förflutna och överdriver institutionens påverkan på den västerländska bilden av afrikaner och dess kulturer.

Lundéns avhandling har varit mycket inspirerande och användbar för denna uppsats av flera skäl. Våra respektive studier är till viss del olika, men också i många avseenden överlappande. Båda studierna har liknande teoretisk ingång, metod och syfte. Båda studierna rör sig dessutom inom den brittiska kontexten och undersöker från ett utomstående perspektiv en specifik offentlig institution som anses ha hög position och status inom den nationella och internationella museisektorn. Likt Lundéns avhandling har min uppsats avsikten att undersöka och få en djupare förståelse för hur en institution väljer att använda och kommunicera om objekt med eventuella kopplingar till etisk problematik och tveksamheter. Min studie, likt Lundéns, utgår från en undersökning av hur en institution väljer att använda och kommunicera specifika objekts proveniens i en form i vilken föremålen (med exempelvis proveniensproblematik eller repatrieringskrav) inte beskrivs som ting kopplade till isolerade 'händelser' i tid och rum. Utan att objekten bör ses som tätt sammankopplat med institutionens historia: [...] vision of its contemporary role in society and of its imagining of its own history" (Ibid:11). En tydlig skillnad mellan min studie och Lundéns är avgränsningen för det empiriska materialet. Lundéns avhandling fokuserar på en specifik samling av föremål (Beninbronserna) som har ett långlivat, offentligt och tämligen infekterat repatrieringsärende kopplat till sig⁷. Min studie är inte avgränsat till en specifik samling eller objekt som är föremål för repatrieringsärenden, utan har istället ett vidgat perspektiv med fokus på kommunikation kring proveniensforskning och objekt med proveniensproblematik.

Museum Communication: Learning, Interaction and Experience

Museologen Jane K Nielsens doktorsavhandling, *Museum Communication: Learning, Interaction and Experience* (2014), avhandlar hur museiinstitutioner och dess kommunikation har utvecklats teoretiskt samt praktiskt. Avhandlingen utgår

---

⁷ Det kan hävdas att kontroversen kring Beninbronserna samt Parthenonskulpturerna (som även de finns på British Museum) är två de mest internationellt kända repatrieringskraven. För vidare läsning se exempelvis *The New York Times* (2020), "This Art Was Looted 123 Years Ago. Will It Ever Be Returned?" samt *ArtNet News* (2019), "The British Museum Says It Will Never Return the Elgin Marbles, Defending Their Removal as a 'Creative Act'."

bland annat från frågor som: ”How has museum communication developed? What influences has this development had on museums and their essential disciplines? How will museum communication develop in the future?” (Nielsen 2014:9). Nielsen påpekar att museikommunikation är en process som kan utgå från olika teoretiska perspektiv, men menar att oavsett vilket perspektiv som anläggs så genomsyrar museikommunikation en institutions samtliga delar och även dess interna samt externa arbeten (2014:19, 31). Vidare menar Nielsen att:

The process of communication is also determined by how museums view their own relevance and how they respond to social and cultural changes within their communities. As active communicators and interpreters of past and present cultures, museums must also relate to the socially constructed processes that constantly affect their own communication.

Ibid:32

Avhandlingen börjar med att ge en övergripande bild av vad kommunikation och specifikt museikommunikation är för något och redovisar de två kommunikationsstrategier som anses vara de mest rådande i den museala kontexten; ’the Transmission approach’ samt ’the Cultural approach’. Kortfattat innebär den förstnämnda strategin att information skickas från en part (exempelvis ett museum) till en annan (exempelvis dess potentiella besökare). Denna strategi utvecklades bland annat med ett fokus på att förbättra och effektivisera masskommunikation (Ibid:21). I motsats till detta utgår ’the Cultural approach’ från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv som menar att kommunikation består av sociala processer som olika aktörer deltar i och påverkas av (Ibid:23–27). Niensens omfattande teoretiska ramverk består även av en rad olika kommunikationsteorier med fokus på bland annat interaktion, ’meaning-making’ samt lärande. Dessa kombineras sedan med teorier med koppling till studiens metoder – diskursanalys samt utställningsanalys.

Niensens avhandling utgår från en kvalitativ metodik och består av; fyra utställningsanalyser (fallstudier från fyra brittiska institutioner); diskursanalys av ett frågeformulär (som skickades till utvalda brittiska institutioner) där fokus låg på att undersöka institutionernas egen bild av sin kommunikation samt utställningar och att identifiera ”[...]categories, themes, ideas, views, roles, etc. within the text itself and to identify commonly shared discursive resources or shared patterns of talking [...]” (Ibid:72); samt intervjuer av museiprofessionella och forskare. Nielsen påpekar att stora delar av studiens analyser baseras på hennes subjektiva analyser och tolkningar samt att:

It is important to stress that the different discussions and analysis of this thesis revolve around the views of museums themselves and how they regard essential disciplines and approaches.

The main empirical sources are therefore museums themselves; their approaches and views are explored in case studies, interviews and a questionnaire.

Ibid:13

Avhandlingen identifierar flera viktiga skiften gällande museal kommunikationspraxis och studiens resultat ger en gedigen och utförlig genomgång av olika aspekter av museikommunikation och dess utveckling samt vilka bakomliggande faktorer som kan förklara denna utveckling. Nielsen pekar bland annat på att ett förändrat medielandskap, nya teknologiska lösningar samt ett "[...] greater focus on and tolerance towards difference in all aspects of society [...]" (Ibid:175) innebär att dagens museiinstitutioner står inför förändrade perspektiv, strukturer och föreskrifter som de måste förhålla sig till. Nielsen påpekar dock att studiens resultat även visar att det finns motståndare till övergripande förändringar i utvecklingens namn och exemplifierar detta bland annat med ett citat från museologen Graham Black som menar att förändring är: "[...] en stor utmaning för ett yrke som är notoriskt motståndskraftigt mot förändring" (Black 2012:8, se Nielsen 2014:112, min översättning). Nielsen menar att i en tid där den brittiska museisektorn formas av snabba förändringar, minskade ekonomiska resurser och nya krav så måste institutioner, för att hålla sig relevanta, fokusera på vad som gör dem unika för sina brukare och samhället i stort (Nielsen 2014:253). Nielsen lyfter även att museer och museiprofessionella måste

[...] embrace the concepts of transformation and flexibility too. Inquiries, research, learning and participation have to be transformed into all kinds of experiences in order to respond to changing needs and flexible structures of communities and societies."

Ibid:1

Nielsens avhandling har, likt Lundéns, varit både användbar och inspirerande för min uppsats av flera skäl. Våra respektive studier har flera gemensamma nämnare. Båda studierna har till viss del liknande metod och teoretisk ingång. Även om antalet undersökta institutioner skiljer sig åt mellan studierna undersöker båda (bland annat) kommunikationsmaterial från musei-institutioner i en brittisk kontext. Båda studierna tittar på hur museikommunikation tar sig uttryck, diskursers uppbyggnad, vilka bakomliggande faktorer och processer som kan förklara dess utveckling samt hur förändrade perspektiv och krav (både inom sektorn och i en vidare samhällelig kontext) påverkar dagens museiinstitutioner. Nielsens avhandling påpekar även, likt Lundéns och min studie, att ett museums kommunikation har en tydlig koppling till, och påverkas av, den egna bilden av institutionens historiska och samtida relevans. En tydlig skillnad mellan min studie och Nielsens, förutom den tidigare nämnda skillnaden i mängden empiriskt material

och undersökta institutioner, är Nielsens användning av intervjuer och frågeformulär. Nielsens val att använda sig av dessa metoder i sin avhandling upplevs som välgrundade och fyller mer än väl sin funktion för att få en bild av hur de undersökta institutionerna, och dess anställda, ser sig själva. Ambitionen för min studie har dock alltid varit att titta på offentlig och extern tillgänglig kommunikation vilket inneburit att exempelvis intervjuer av museianställda uteslutits. En mer utförlig motivering för denna avgränsning återfinns i avsnitt Metodval. Utöver de perspektiv och begrepp som presenterats här ovan har även kompletterande begrepp och perspektiv från Nielsens artikel *'Museum communication and storytelling: articulating understandings within the museum structure'* (2017) inhämtats.

Archaeology is a brand

Arkeologen Cornelius Holtorfs studie *Archaeology is a brand: the meaning of archaeology in contemporary popular culture* (2007) avhandlar arkeologins betydelse i och kopplingar till den moderna populärkulturen, vikten och betydelsen av arkeologins brand (varumärke) samt hur detta kommuniceras. Holtorfs fokus är enbart riktat mot det arkeologiska fältet men flera av de perspektiv som återfinns i studien går att applicera på andra vetenskapliga grenar och kulturella sektorer. Det som främst har applicerats i min uppsats är Holtorfs teorier om engagemangsstrategier.

Holtorf refererar bland annat till ekonomerna Joseph Pine och James Gilmores tongivande bok *The Experience Economy* (1999). Pine och Gilmore menar bland annat att “[...] businesses that relegate themselves to the diminishing world of goods and services will be rendered irrelevant.” (1999:25, se Holtorf 2007:6) och att den nya valutan istället var erfarenheter och upplevelser. Holtorf ställer sig bakom detta perspektiv och menar att kulturinstitutioner idag måste engagera sina besökare/brukare känslomässigt, kulturellt, socialt och kognitivt (2007:6). Holtorf argumenterar för att arkeologer, i förhållande till samhällliga och sociala förändringar, måste fråga sig själva och bestämma “[...] where they wish to position their subject, their own profession and the role of their institution in relation to that existing appeal.” (2007:11). Holtorf hänvisar även till den vidare kulturarvssektorn genom att referera till en undersökning från *English Heritage* (2000) vars resultat visade att människor i allt högre grad kommer att vända sig till kulturarvsinstitutioner för att “[...] tillhandahålla kontinuitet, relevans och mening i deras vardag ” (Ibid:90, min översättning). Holtorf påpekar även att användandet

av 'branding' och 'storytelling' för att positionera exempelvis ett forskningsfält eller en institution är internationellt utbrett samt förekommer i vitt skilda kontexter.

Bokens sjätte kapitel refererar till tre engagemangsstrategier, baserade på Peter Healeys verk (1999), med olika perspektiv på relationen mellan samhället och vetenskap – *The Education Model*, *The Public Relations Model* samt *The Democratic Model* (Ibid:106 ff). För denna uppsats är det de två senare som är av störst intresse. *The Public Relations Model* fokuserar på att försöka utöka det politiska och sociala stödet för vetenskaper genom att förbättra den allmänna bilden av vetenskap (Ibid:107). Tanken är att "En högre profil av vissa vetenskaper (men förmodligen inte arkeologi) lovar att skapa ytterligare sociala tillgångar som resultat [...]" (Ibid:107, min översättning). *The Democratic Model* fokuserar istället på demokratiska och deltagande processer där 'icke-forskare' dominerar samt vetenskapligt ansvarstagande och hållbar utveckling (Ibid:107). Holtorf menar att arkeologi (och andra vetenskapliga fält) är beroende av allmänhetens inställning till ämnet och hänvisar bland annat till ett citat från den amerikanska antropologen John Cole:

On the selfish, professionalistic level, archaeologists have a stake in building and preserving a public constituency interested in their research if they are to keep their jobs, grants, book sales, and even their data base.

Cole 1980:23, se Holtorf 2007:115

Holtorf avslutar *Archaeology is a brand* med att argumentera för att majoriteten av den professionella arkeologin, till syvende och sist, inte längre rör sig i "[...] the business of education but in storytelling." (Ibid:144) och alla som arbetar med att förmedla kulturarv och det förflutna i grund och botten faktiskt är sofistikerade historieberättare (Ibid:144).

Den stora skillnaden mellan min studie och Holtorfs är de valda forskningsfälten. Holtorfs studie utgår mer eller mindre uteslutande från den arkeologiska sektorn medan min studie enbart diskuterar det arkeologiska forskningsfältet för att förtydliga och exemplifiera de olika definitioner av proveniens och proveniensforskning som återfinns inom olika forskningstraditioner. Våra respektive studier har dock överlappande perspektiv och det finns ett antal argument som Holtorf har gjort som går att tillämpa på min studie. Båda studierna ämnar identifiera bakomliggande processer som kan anses ha påverkat vilka krav och förväntningar som finns gällande kommunikation och 'storytelling' och menar att hur exempelvis ett forskningsfält, sektor eller enskild institution väljer att framställa

sitt ämne eller samling måste relatera och förhålla sig till de krav och förväntningar som finns i samtiden. Studierna undersöker även hur olika typer av kommunikation används som verktyg för positionering och legitimering. Båda studierna anser dessutom att all kommunikation i någon utsträckning har koppling till 'branding' eller 'storytelling' eftersom all kommunikation på någon nivå anknyter till olika identitetsformande narrativ.

Collecting and Provenance: A Multidisciplinary Approach

Antologin *Collecting and Provenance: A Multidisciplinary Approach* (2019), sammanställd av redaktörerna Jane Milosch och Nick Pearce, är ett multidisciplinärt verk med artiklar från 40 olika författare från institutioner från 7 olika länder. Antologins övergripande tema är samlandets och samlingars olika facetter med kopplingar till proveniens och proveniensforskning. Antologin har samlat perspektiv från en mängd olika vetenskapsdiscipliner (exempelvis kulturstudier, konsthistoria, museologi, kommunikation, zoologi, antropologi och juridik), avhandlar både historiska och samtida händelser samt positionerar en rad olika institutioner (museum, arkiv, rättsväsende, myndigheter med mera) och andra involverade (exempelvis konstnärer, smugglare, säljare och samlare) både som protagonister och antagonister. Antologins utgångspunkt är proveniens och proveniensforskningens komplexa natur och ställer bland annat frågor som: Hur definierar vi proveniens (i dåtid, samtid och framtid)? Vad innefattas i proveniensforskning? Varför är proveniens viktigt? samt hur påverkas proveniensforskning av ideologisk och teknologisk utveckling? (Milosch & Pearce 2019)

Perspektiv och begrepp från flera av antologins artiklar har varit inspirerande och grundläggande för arbetet med denna uppsats. Antologin används bland annat för att ge en överblick för den historiska definitionen och användningen av proveniens, proveniensforskningens utveckling samt dess relevans för samtidens kulturarvsinstitutioner.

Teoretiskt perspektiv

Uppsatsens teoretiska ramverk, som presenteras här nedan, är främst hämtade från det kulturvetenskapliga samt sociologiska forskningsfältet. Majoriteten av studiens teorier utgår från en museologisk vetenskapstradition och kompletteras bland annat med organisationsteori, kommunikationsteori och kritisk teori. Samtliga perspektiv har en socialkonstruktionistisk ingång.

Critical Discourse Analysis

Metoden som är vald till denna studie är baserad på Norman Fairclough's *Critical Discourse Analysis* (härefter benämnt som CDA) vilket innebär att vissa av studiens teorier är tätt sammanknutna med metoden. Detta innebär att jag kommer att diskutera CDA både i detta teoretiska avsnitt samt i metodavsnittet.

Kortfattat kan CDA sägas vara grundat i ett socialkonstruktionistiskt perspektiv med en samhälls- och maktkritisk teoretisk ingång (Ahrne & Svensson 2011:151–53; Fairclough 2015) där en diskurs förstås och anses vara en social text och en del av en social praktik (Alvesson & Sköldberg 2017:332; Fairclough 2015). Inom CDA anser man att diskursiva praktiker (språkanvändning) och andra icke-språkliga sociala element (exempelvis ideologier, institutioner och maktrelationer) påverkar hur vi (diskursens deltagare) tolkar "the existing social reality" (samhället och världen), men att "the existing social reality" i sin tur också påverkar hur vi agerar och använder diskursen (Ahrne & Svensson 2011:151; Fairclough 2015).

CDA har en maktkritisk foucauldiansk syn på språket och diskursens roll i samhället eftersom man i CDA

utgår från att hur vi talar och skriver om saker påverkar andra sociala praktiker i samhället. Men Fairclough är också tydlig med att dessa andra, icke-språkliga, praktiker också påverkar de språkliga praktikerna.

Ahrne & Svensson 2011:153

Ett av målen med CDA är att förklara relationerna mellan en diskurs och andra sociala element (ex ideologier, institutioner, värderingar, maktrelationer) (Fairclough 2015:7). Som jag nämnde ovan har CDA en maktkritiskt ingång (bland annat inspirerat av Foucault och Marx) där man anser att makt är en av de mest prominenta och styrande av de sociala elementen (Fairclough 2015). Man anser

även att maktpositioner och maktrelationer inte är permanenta utan är ständigt föremål för en social dragkamp oavsett vilken nivå den utspelar sig på (Fairclough 2001:57). Fairclough framhäver att: "[...] analysing and critiquing relations between discourse and power is a central objective for CDA." (2015:26). Med utgångspunkt i CDA:s teoretiska perspektiv samt forskningsproblemets tvärvetenskapliga art har ett flertal andra teorier, som presenteras nedan, inhämtats med ambitionen att komplettera samt nyansera det teoretiska ramverket och studiens analys.

Nyinstitutionell teori och New Museums Ethics

Nyinstitutionell teori, formulerad av John Meyer och Brian Rowan 1977 med tillägg av Paul DiMaggio och Walter Powell 1983, fokuserar på relationen mellan formella organisationsstrukturer och dess omvärld och menar att institutionaliserade organisationers utformning och utveckling är reaktioner på omvärldens förväntningar och krav (Jönsson, Persson & Sahlin 2011:86). Teorin menar även att om en organisation ska överleva krävs det att organisationen anses vara trovärdig och legitim. Organisationer uppnår legitimitet bland annat genom att uppfylla de krav och förväntningar (även kallat 'rationaliserande myter') som omvärlden ställer, samt att uppvisa dessa för omvärlden. (Jönsson, Persson & Sahlin 2011:86–87) Teorin utgår även ifrån att samhällets modernisering har medfört nya rationaliserade myter som organisationer och institutioner måste leva upp till. Något som idag ses som mer och mer självklart (bland annat inom ABM-sektorn) är förväntningen på transparens med "[...] ambitionen att öppna upp verksamheter och organisationer för mer insyn [...]" (Jönsson, Persson & Sahlin 2011:102).

Som komplement till den nyinstitutionella teorin kommer delar av Janet Marstine's teori 'New museum ethics' att appliceras. 'New museum ethics' innebär bland annat att museiinstitutioner erkänner kulturell mångfald, anlägger flera perspektiv i sitt arbete samt aktivt tillämpar respekt för kulturella och mänskliga rättigheter. Marstine menar att den västerländska museietiken inte bör ses som en universell uppsättning, utan att etik och etiska koder är kontextbaserade och kulturellt definierade, samt att

[...] it is important to differentiate between ethical principles – those ideals and values a society holds dear – and applied ethics – the practice of employing those principles to specific arenas of activity [...]

Marstine 2011:6

Marstine definerar även tre 'metoder' genom vilka museiinstitutioner kan befästa sin 'moral agency': *social inclusivity*, *radical transparency* samt *shared guardianship*. Av dessa tre är det främst de två första som kommer att appliceras i min analys. 'Social inclusivity' innebär bland annat att den tillämpande museiinstitutionen "[...] embraces the idea of shared authority and [...] is also concerned with forwarding social justice and human rights [...]" (Marstine 2011:11). 'Radical transparency' innebär att man som museiinstitution erkänner samt tar ansvar för handlingar och tydligt kommunicerar detta (Ibid:15). En museiinstitution som tillämpar 'radical transparency' bör även böttna i ett självreflexivt tänkande som återspeglas i en tydlig och transparent kommunikation i motsats till en sluten, auktoritär kommunikation (Ibid:15–16).

Museum Rhetoric

Elizabeth Weisers *Museum rhetoric: building civic identity in national spaces* (2017) undersöker bland annat relationen mellan nationalmuseum och den västerländska retoriktraditionen samt museiretorikens utveckling och användning (2017). Weiser beskriver olika definitioner av retorik genom historien, från filosofen Aristoteles beskrivning av retorik som "[...]" förmågan att, i varje enskilt fall, se alla tillgängliga möjligheter för övertalning, "[...]" (Weiser 2017:7, min översättning) till mer samtida definitioner som exempelvis retorikern Berry Brummett som "[...] kallar det "den sociala funktionen som påverkar och hanterar mening" (1991, xii)." (Weiser 2017:8, min översättning) och hur dessa relaterar till och används inom den museala sektorn (Weiser 2017). Weiser menar att alla val hos ett museum (exempelvis vilka ämnen och perspektiv en institution väljer att skapa en utställning kring och utformningen av dess kommunikation) böttnar i retoriska beslut som främjar vissa perspektiv och värderingar framför andra (2017:9). I *Museum rhetoric* argumenterar Weiser, likt Fairclough, för att språk och språkval aldrig är neutrala och menar att beskrivningar av världen oundvikligen formar den (Weiser 2017:10) och därmed är kopplat till bland annat ideologi, etik, historia, politik och identitet (Weiser 2017). Min studie kommer främst att använda Weisers argument och teorier om museiinstitutioners användning av epideiktisk retorik för att sammankoppla en institutions historiska, samtida samt framtida identitet och relevans. Epideiktisk retorik beskrivs av Weiser som en variant av retorik som främst används för att knyta samman och förena grupper eller samhällen kring gemensamma övertygelser och värderingar (vilket traditionellt skett vid ceremoniella tillfällen) (2017:30ff). Weiser argumenterar för att museiretorik tydligt är epideiktiskt eftersom museiinstitutioner påtagligt använder sig av

[...] past events to evoke a consensus around present-day values and identities, “both reminding [the audience] of the past and projecting the course of the future” (Aristotle 1991, 1358b)

Weiser 2017:30

Vidare menar Weiser att museiinstitutioner till viss del selektivt skapar sitt förflutna och därigenom “[...] förmedlar historia både narrativt och materiellt.” (Weiser 2017:93, min översättning).

Museum Communication och Museum Marketization

Teorier och begrepp med koppling till ’museum communication’ och ’museum marketization’ har inhämtats från flertalet verk. Verken har flera gemensamma perspektiv. Ett exempel på detta är att samtliga författare menar att kommunikation och marknadsföring ses som en fundamental del av dagens kulturinstitutioners verksamheter med tydliga kopplingar till deras fortsatta existens och överlevnad (Ekström 2020a; Hooper-Greenhill 2000b; McLean 1997; Nielsen 2017; Sandell & Janes 2007).

Antologin *Museum Marketization: Cultural Institutions in the Neoliberal Era* (Ekström [red.] 2020a) utgår från ett kritiskt perspektiv om “[...] how marketing ideas and marketing tools permeate cultural institutions and art businesses.” (Ekström 2020b:8) och fokuserar bland annat på hur sociala och sektorbaserade förändringar av ’marknaden’ och ’marketization’ har påverkat och omdefinierat museiinstitutionens samtida roll (Ekström 2020a). För denna studie är det främst teorier, perspektiv och begrepp från Victoria Alexanders *Cultural policy effects on the marketing orientation in London art museums* (2020:81–97) som varit aktuella. Alexander undersöker hur förändrade villkor kring ’marketization’, med kopplingar till neoliberal politik, ideologi och ekonomi, påverkat den brittiska museisektorn (Alexander 2020:81ff). Alexanders definierar marknadsföring som “an effort to demonstrate value to stakeholders” (2020:84) med det underliggande syftet att sälja ett föremål eller en service, men att marknadsföring för en museiinstitution innebär att man även säljer metaforiska värden (Ibid:84). Vidare menar Alexander att eftersom museiinstitutioner idag är beroende av de olika resurser som marknaden inbringar så är institutionerna samt sektorn som helhet

[...] strongly influenced by outside forces such as laws and government regulations, demands made by the public or by funders, or requirements of professional and accrediting bodies, as museums cannot afford to ignore them.

Ibid:90

I *Marketing the Museum* (2007) utgår Fiona McLean från liknande perspektiv och definitioner som *Museum Marketization* (2020) gällande marknadsföringens funktion och fokuserar på relationen mellan museal marknadsföring och dess besökare/brukare (McLean 2007). McLean argumenterar bland annat för att museiinstitutioner måste fokusera på att skapa sig en förståelse för sina besökares förväntningar samt krav och utgå ifrån denna förståelse när de ska utveckla och positionera sin 'produkt' (2007:89ff). Vidare menar McLean att just relationen mellan museum och dess besökare är en fundamental del för de moderna museiinstitutionerna samt att

The customer is paramount in the concept of marketing, and meeting the customer's needs while meeting the goals of the organisation is the starting point of any marketing strategy. If museums are to maintain existing interest and increase their appeal, they need to look to their product.

Ibid:104

McLean menar att den 'museala produkten', som här förstås innefatta en institutions hela interna och externa verksamhet, är väldigt komplex och att både 'produkten' samt dess marknadsföring och kommunikation måste utgå från ett holistiskt perspektiv (Ibid:127–129). Detta holistiska perspektiv innebär bland annat att museiinstitutioner förstår och utgår från sina intressenters behov och förväntningar för att sedan "[...] utvärdera sina resurser och utveckla produkter som reflekterar dessa behov samt återspeglar museets uppdrag." (Ibid:127, min översättning).

Antologin *Museum Management and Marketing* (Sandell & Janes [red.] 2007) anknyter bland annat till McLeans argument, gällande hur museiinstitutioner måste ta både sina intressenters förväntningar och institutionernas egna uppdrag i beaktande, och menar att:

Museums are also of this world, and cannot expect to ignore or retreat from this mounting complexity. The challenge is to identify the knowledge and techniques that will best serve the well-being of museums in a manner which befits their particular role, while respecting the attendant ambiguity.

Janes & Sandell 2007:3–4

Antologin diskuterar och undersöker bland annat vilka utmaningar som finns inom museal marknadsföring samt vikten av att bygga sin marknadsföring och kommunikation runt en image och ett brand (Sandell & Janes 2007). För denna uppsats har det främst varit antologins perspektiv och teorier om hur

museiinstitutioner använder sig av 'brand/branding' som varit aktuella. Ett perspektiv som lyfts är att museiinstitutioner är så kallade '*values brands*' (Burton & Scott 2007:63ff). Att vara ett 'value brand' i detta perspektiv innebär att en institution har en kärnverksamhet som skapar och underhåller en relation med de delar av "[...] befolkningen som har samma värden [...]. Dessutom finns det en önskan om en varaktig framtid för varumärket på grund av kundens lojalitet till varumärkets underliggande värden." (Burton & Scott 2007:63). Det påpekas vidare att utmaningen att basera och bygga ett 'brand' eller en image på kvalitéer som är mindre konkreta och svårare att mäta än exempelvis antal sålda enheter, är en av museisektorn viktigaste och största utmaningar (Sandell & Janes 2007).

Eileen Hooper-Greenhill har flera verk som undersöker och diskuterar museikommunikation och 'the museum message'. För denna uppsats har perspektiv och begrepp bland annat hämtats från *Museums and the interpretation of visual culture* (2000a) samt artikeln *Communication and communities: changing paradigms in museum pedagogy* (2000b). I artikeln *Communication and communities: changing paradigms in museum pedagogy* (2000b) fokuserar Hooper-Greenhill bland annat på olika definitioner av kommunikation och diskuterar skillnaderna mellan 'the Transmission approach' samt 'the Cultural approach' och appliceringen av dessa inom museisektorn (2000b:179ff). Utifrån de definitioner som Hooper-Greenhill använde sig av kan man hävda att museikommunikation hamnar någonstans mellan 'the Transmission approach' (som fokuserar på masskommunikation kopplat till effektivitet) samt 'the Cultural approach' (som "[...] addresses the methods by which what counts as "common sense", as "art" or as "science" at any one time are brought into being." (Ibid:183)).

Detta perspektiv baseras på det faktum att en stor del av museikommunikationen fortfarande är 'transmission focused', men att institutioner ofta vill att deras kommunikation ska böttna i 'the Cultural approach' där "[...] communication is a much broader process, one which examines ideas in their historical, social and institutional matrices." (2000:183). Eftersom jag instämmer med det ovan beskrivna perspektivet att kommunikation och marknadsföring är en fundamental del av dagens kulturinstitutioners verksamheter, med tydliga kopplingar till kulturinstitutioners fortsatta relevans och existens, väljer jag att använda mig av teorier och perspektiv från detta akademiska fält i mitt teoretiska ramverk. Från *Museums and the interpretation of visual culture* (2000a) kommer bland annat Hooper-Greenhills teorier kring så kallade 'master narratives' att diskuteras i min uppsats. Hooper-Greenhill menar att en museiinstitution skapar 'master narratives'

genom att agera som "[...] både konstruktören av en nutida 'verklighet' samt genom att fokusera på ett minne från det förflutna som (av en tillfällighet) stödjer den nutida verkligheten." (2000a:25, min översättning) i syfte att aktivt konstruera och positionera den egna institutionens identitet och relevans (2000a).

I anknytning till det ovan nämnda består det teoretiska ramverket även av kompletterande perspektiv och teorier med kopplingar till *new museology*. Dessa perspektiv har bland annat inhämtats från Hooper-Greenhill (1995; 2000a), Tony Bennet (1995) Max Ross (2004) och Jonathan Paquette (2012). Dessa verk avhandlar bland annat hur museiinstitutioner alltid har varit grundade i och stått för olika kontext- och tidsbundna värderingar. Texterna belyser den västerländska museiinstitutionens historiska utveckling och hur de som sociala institutioner och bidragit till att förändra sociala intressen, behov och krav och värderingar.

Metodbeskrivning

I detta avsnitt presenteras uppsatsens metodval, materialinsamling och urval samt genomförande och planerad analys. Avsnittet avslutas med en presentation av etiska aspekter.

Metodval

Som tidigare nämnt är det Fairclough's *Critical Discourse Analysis* (CDA) som är den valda metoden till denna studie. Metoden valdes bland annat eftersom man inom CDA:

- anser att en diskurs är en social text som är en del av en social praktik (Alvesson & Sköldberg 2017, Fairclough 2015),
- poängterar att diskursiva praktiker och andra icke-språkliga sociala element (ex ideologier, institutioner, maktrelationer) påverkar hur diskursens deltagare tolkar "the existing social reality", men att "the existing social reality" i sin tur också påverkar hur deltagarna agerar och använder diskursen (Ahrne & Svensson 2011, Fairclough 2015).
- menar att makt är en av de mest prominenta och styrande av de icke-språkliga sociala elementen (Fairclough 2015).

Utöver detta valdes CDA även pga. dess tolkning av vad 'kritik' innebär och dess användning av 'varför-frågan':

There is also one question which may be helpful in distinguishing the 'critical' of CDA from most other uses of the term: is the 'why-question' asked? In CDA, as I see it, being critical is not just identifying features and types of discourses which are open to criticism of various sorts (e.g. are false, or manipulative), it is also asking: *why* is the discourse like this? In other words [...] being critical means looking for explanations.

Fairclough 2015:7

CDA:s tolkning av kritik (även kallat '*explanatory critique*') fokuserar på "social change in progress", exempelvis samtida förändringar i olika samhälleliga (exempelvis politiska, ekonomiska, sociala) system och institutioner m.m. En central aspekt i CDA är att man genom '*explanatory critique*' försöker förstå processer och dynamiker i 'the existing social reality' (Fairclough 2015:49).

Ett annat metodalternativ som både uppkom och avskrevs tidigt i processen med denna studie var intervjuer. Intervjumetoder är ett bra verktyg om man vill höra olika personers perspektiv och reflektioner om ett specifikt fenomen samt hur och varför det valda fenomenet används i en organisation (Ahrne & Svensson 2011:56). Uppsatsens huvudsakliga intresse är hur fenomenet (proveniensproblematik) används i offentlig kommunikation, mer klassat som 'masskommunikation', och intervjuer faller inte in i den kategorin. För denna studie uppfattar jag intervjuer som för 'stängd', eller 'icke-offentlig', kommunikation som därmed inte stämmer överens med uppsatsens syfte och problemområde. Ett annat alternativ var att eventuellt använda intervjuer som en komplement till den färdiga CDA-analysens resultat, men detta har valts bort både av de anledningar som nämnts ovan samt utifrån uppsatsens tidsram och omfång.

Genomförande och planerad analys

Metoden kommer enligt CDA's analysmodell att bestå av tre huvudnivåer; Nivå 1 - Textnivån, även kallat '*Texts [description]*'; Nivå 2 - Diskursnivån, även kallat '*Interactions [interpretation]*'; samt Nivå 3 - Sociala praktikens nivå, även kallat '*Contexts [explanation]*' (Ahrne & Svensson 2011:154; Fairclough 2001:21, 91). Materialets huvudtext⁸ kommer först att läsas igenom i sin helhet eftersom Ahrne & Svensson rekommenderar att man "[...] på ett tidigt stadium läsa helst hela men i alla fall en god del av textmaterialet rakt igenom för att få en överblick och en känsla för den diskurs som det manifesterar." (2011:159). Därefter kommer metodens tre nivåer och dess subkategorier, som de presenterats nedan, att appliceras. På samtliga av de tre nivåerna finns det flera olika analysverktyg man kan välja till sin metod. För denna studie har följande subkategorier valts:

Nivå 1 – Textnivån

Analysen av textnivån syftar till att få en djupare förståelse om materialets olika lingvistiska beståndsdelar. För denna uppsats har följande fyra frågor valts: Fråga 1: Vad påstås uttryckligen? Om vad? Fråga 2: Vilka centrala ord och uttryck används? Fråga 3: Finns det eufemistiska uttryck? samt Fråga 4: Finns det metaforiska uttryck?

Fråga 1 innebär att man bryter ned texten och identifierar olika påståenden. Dessa kategoriseras sedan och analyseras utifrån *vad* påståendena kan tolkas innebära. I fråga 2 koncentrerar man sig på materialets ordval och val av uttryck. Fokus ligger

---

⁸ Fokus låg ej på text som låg i materialets huvud- eller sidfot samt ej på bildtexter och förklarande bildbeskrivningar

på att identifiera ord och uttryck som används frekvent eller på andra sätt anses vara centrala för det analyserade materialets diskurs. I fråga 3 och fråga 4 söker man efter eufemistiska samt metaforiska uttryck. En eufemism är en förskönande omskrivning som används som ett substitutet för ord, uttryck eller företeelser som har negativa konnotationer (Nationalencyklopedin u.å.). Valet att söka efter eufemismer baseras på Fairclough konstaterande om att “[...] text producers often adopt strategies of avoidance [...]” (2001:97) och att användandet av eufemismer har en tydlig koppling till detta. En metafor är “[...] ett sätt att uttrycka sig som innebär att man använder ett bildligt uttryck för att säga något.” (Nationalencyklopedin u.å.). Fokus ligger här på att identifiera användandet av metaforer och hur olika metaforer relaterar till varandra eftersom “[...] different metaphors have different ideological attachments.” (Fairclough 2001:100).

Nivå 2 – Diskursnivån

Analysen av diskursnivån syftar till att få en djupare förståelse för materialets produktion, distribution och konsumtion. Analysens fokus för denna nivå har valts att läggas på *'the interpretation of context'* genom *'the interpretation of situational context'* samt *'the interpretation of intertextual context'* (Fairclough 2001:118–19). Tolkningen av *'the situational context'* sker genom att 3 frågor, där fråga 1 innehåller tre underfrågor, ställs till materialet och sedan ytterligare två tolkningssteg (Fairclough 2001:118–125):

- Fråga 1: *What's going on?*
  - De tre underfrågorna ämnar identifiera: *activity* (vad är situationen/aktivitetskategorin “[...] which are recognized as distinct within a particular social order in a particular institution [...]?” (Fairclough 2001:123).), *topic* (vad är ämnet?) samt *purpose* (vad är syftet?).
- Fråga 2: *Who's involved?* (Vilka är subjekten/subjektpositionerna?)
- Fråga 3: *In what relation?* (Hur påverkar exempelvis maktrelationer subjekten?)
- Tolkningssteg 1: *'Determination of the institutional setting'* – determinera vilken institutionell domän interaktionen sker inom.
- Tolkningssteg 2: *'Determination of the situational setting'* – determinera vilken situationstyp interaktionen sker inom, baserat på den determinerade institutionella domänen från det första tolkningssteget.

Tolkningen av diskursens '*intertextual context*' innebär att analytikern antar och utgår från att den undersökta diskursen/fenomenet:

[...] have histories, they belong to historical series, and the interpretation of intertextual context is a matter of deciding which series a text belongs to, and therefore what can be taken as common ground for participants, or *presupposed*.

Fairclough 2001:127

'*Presuppositions*' är därmed inte en textegenskap, utan är en del av analytikerns förförståelse och tolkning av den intertextuella kontexten (Fairclough 2001:127).

Nivå 3 – Den sociala praktikens nivå

Den *sociala praktikens nivå* innebär att den undersökta diskursen sätts in i ett större socialt sammanhang (Bergström & Boréus 2012:377) och att fokus hamnar på att förklara ('*Explanation*') diskursens sociala sammanhang och sociala process (Fairclough 2015). Fairclough beskriver att denna analysnivå är riktad mot att

[...] portray a discourse as part of a social process, as a social practice, showing how it is determined by social structures, and what reproductive effects discourses can cumulatively have on those structures, sustaining them or changing them.

Fairclough 2001:135

Det är i denna nivå som studiens teoretiska ramverk appliceras för att förklara vilka bakomliggande processer som har påverkat det sociala sammanhanget samt diskursen.

Materialinsamling och urval

Analysmaterialet till uppsatsens fallstudie har insamlats från den brittiska institutionen *Victoria & Albert Museum* (härefter benämnt som V&A). Valet att fokusera på V&A för fallstudien baserades bland annat på att institutionen väl överensstämde med de krav som presenterades i avsnittet Syfte och Frågeställningar: V&A är ett statligt ägt/offentligt nationalmuseum med fokus på formgivning och dekorativ konst

Initiativet till skapandet av V&A togs i samband med Världsutställningen i London 1851 och öppnades 1852 under namnet '*the Museum of Manufactures*' (Physick 1982:16). 1854 flyttades museet till sin nuvarande plats och fick då namnet '*the South Kensington Museum*' och det är först 1899 som museet får sitt nuvarande namn efter den dåvarande drottningen Victoria av Storbritannien och hennes framlidna make prins Albert (Physick 1982:22, 252). V&A grundades i en

tidsperiod som bland annat beskrivs av Hooper-Greenhill som “[...] a time when the boundaries of the British Empire were so extensive that they encompassed one in every five inhabitants of the globe.” (2000a:24) vilket hade en direkt påverkan på hur nationens museisamlingar tog form. V&A anses även ha haft en stor påverkan på utvecklingen av den brittiska museisektorn och dess grundande som beskrivs bland annat i Tony Bennets *The birth of the museum: history, theory, politics* (1995) som en signifikant vändpunkt inom det brittiska museiväsendet (1995:71).

Idag presenterar V&A sig som en ikonisk institution (V&A – About us 2020) och beskrivs ofta, av både sig själva och andra, som världens ledande museiinstitution inom konst, design och formgivning (Artlyst 2019; Art UK 2020; Carter 2020; V&A – About us 2020). V&A’s position och status innebär att institutionen utgör en maktfaktor inom den brittiska museisektorn vars handlingar och uttalanden potentiellt kan ha verkan på den offentliga opinionen, samt påverka den övriga sektorns åsikt och position kring specifika ämnen och sakfrågor. En annan bidragande orsak till att jag valde att studera V&A var att det fanns offentligt kommunikationsmaterial med kopplingar till proveniensforskning och proveniensproblematik att hämta från museet.

Materialinsamlingen har i första hand fokuserat på digitalt material som vid tidpunkten för insamlingen har varit offentliga/öppna tillgängliga texter som producerats och publicerats på V&As egna digitala plattform, samt digitala texter som har publicerats på andra offentliga/öppna plattformar där avsändaren tydligt är V&A som institution eller anställda vid V&A. Utöver detta har jag även samlat in icke-digitalt material från V&A vid ett besök som skedde den 24 Februari 2020. De insamlade texterna har även valts efter parametern att texterna i sin helhet eller delvis har en tydlig koppling till det identifierade fenomenet proveniensforskning och/eller proveniensproblematik.

För att få ett tillräckligt stort analysmaterial, i den utsträckning som metoden kräver, har olika typer av texter insamlas. Inom CDA är det fullt godtagbart att använda sig av olika typer av texter för att analysera ett fenomen och dess diskurs:

But when we are using CDA in research on some particular area of social life [...] the object of critique is a large body of discourse. Moreover, it is likely to be a complex body of discourse consistent of different parts (e.g.[...] political manifestos, [...] policy papers, press reports [...] and so forth) in diverse relationships.

Fairclough 2015:8

Det insamlade materialet, totalt sex stycken texter, består av: ett blogginlägg, ett transkriberat podcast-avsnitt, digital utställningsinformation, en krönika, en fysisk utställningsguide och en fysisk introduktionstext. De tre första texterna är inhämtade från V&A's digitala plattform och krönikan är inhämtad från brittiska The Guardians digitala plattform. Den fysiska introduktionstext är fotograferad av mig på V&A den 24 Februari 2020 och vid samma tillfälle inhämtades även ett exemplar av den fysiska utställningsguiden.

Etiska aspekter

Eftersom det valda materialet består av olika typer av offentliga texter/kommunikationsmaterial anser jag att det inte finns något behov av anonymisering av källor utifrån en etisk aspekt eftersom materialet redan tidigare har publicerats med namngivna avsändare, antingen en museiinstitution (exempelvis Victoria & Albert museum) eller specifika personer (med professionell anknytning till en institutionen, exempelvis V&A's museichef).

Med diskursanalys finns det alltid en risk att forskaren omedvetet (eller medvetet) letar efter ett förutbestämt resultat, vilket jag själv har varit medveten om. Utifrån etiska aspekter är det just min egen position i förhållande till ämnet, metoden och analysen som har löpt störst risk att vara problematiskt. Exempelvis hade jag en viss förförståelse av ämnet innan denna studie påbörjades - bland annat på grund av mitt eget intresse för proveniensproblematik, att ämnet kortfattat har behandlats under min utbildning på masterprogrammet i ABM på Lunds universitet samt att jag i november 2019 författade en intern förstudierapport (*'Proveniensmetoder i teori och praktik – en översikt av proveniensmetoder i litterära verk, organisatoriska rekommendationer och verksamhetsdokument'*) för Riksantikvarieämbetet. En vanligt förekommande kritik av diskursanalytiska metoder är att analysresultaten per definition är subjektiva eftersom all tolkning, mer eller mindre, är subjektiv. CDA resonerar kring detta och menar att “[...] interpretations are generated through a combination of what is in the text and what is ‘in’ the interpreter, [...] which the latter brings to interpretation.” (Fairclough 2001:118). Det är alltså analytikerns förförståelse, i kombination med det valda teoretiska ramverket, som möjliggör den tolkande analysen.

Resultat & Analys

You'll conquer the present

suspiciously fast

if you smell of the future

and stink of the past

Hein 2002:74

I detta avsnitt kommer resultatet från CDA-analysen att presenteras. De tre nivåernas resultat kommer att presenteras enskilt och varvas med sammanfattande analyser för nivåernas olika subkategorier. Resultaten från de två första frågorna i analysens första nivå kommer genomgående att exemplifieras med utvalda påståenden, ord och uttryck. Önskas ytterligare exempel finns detta att tillgå i Bilaga 1.

NIVÅ 1 – TEXTENS NIVÅ

You can use the power of words to bury meaning or to excavate it.

Rebecca Solnit 2014

I analysmetodens första nivå, även kallat textnivån, ligger det huvudsakliga fokuset på materialets olika lingvistiska beståndsdelar. Nivåns analys består av fyra frågor;

1. *Vad påstås uttryckligen?*
2. *Vilka centrala ord och uttryck används?*
3. *Finns det eufemistiska uttryck*
4. *Finns det metaforiska uttryck?*

Vad påstås uttryckligen? Om vad?

Fråga 1 innebär att man letar efter olika påståenden. Detta sker genom att man läser igenom texten, bryter ned den och identifierar olika påståenden. För att få en bättre överblick är det sedan vanligt att de identifierade påståendena struktureras och sorteras in i olika kategorier. Dessa kategorier analyseras sedan utifrån *vad* påståendena tolkas innebära samt hur centrala de anses vara i de undersökta materialets enskilda texterna samt dess samlade diskurs (Fairclough 2001:22ff).

Genomläsningen och analysen av texterna identifierade påståenden som sorterades in i totalt 17 olika kategorier. Frekvensen av de identifierade påståendena skiljde sig markant åt från påstående till påstående, samt från text till text. Av dessa 17 var det sju påståendekategorier som ansågs vara *centrala* i materialets samtliga texter:

1. *V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*
2. *Proveniens, proveniensforskning & dess process*
3. *Proveniensproblematik*
4. *Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*
5. *Fråntagande av egendom*
6. *Föremåls resor/väg in i samlingar*
7. *Ägande & Återlämnande.*

Kortfattat anser jag att alla påstående-kategorier i någon utsträckning relaterar och hänvisar till varandra, men att V&A särskilt lyfter fram påståenden med kopplingar till '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*' samt '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*'. Jag menar att dessa två kategorier fungerar som övergripande huvudteman som de resterande centrala kategorierna, exempelvis '*Fråntagande av egendom*', kopplas till som underkategorier.

Engagemang, processer och problematik

I kategorin '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*' återfanns exempelvis påståenden som:

- “As a museum born of the imperial moment, the question of provenance and ownership in a post-colonial age is particularly germane.”⁹
- “From 1998 onwards, the V&A was a driving force behind the efforts of UK museums to systematically research their collections in order to identify pieces which had been looted by the Nazis and were not restituted after the war.”¹⁰
- “Today, the V&A and the Gilbert Collection are at the forefront of proactive provenance research in the UK.”¹¹

Denna kategori består av påståenden gällande V&A som institution samt deras engagemang och arbete med proveniensforskning och tolkas vara mycket central

---

⁹ Krönika [The Guardian] - *Should museums return their colonial artefacts?*

¹⁰ Blogginlägg [V&A Blog] – *Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting*

¹¹ Digital utställningsinformation [V&A Webbsite] – *About the Concealed Histories display*

både i de enskilda texterna samt diskursen i stort. Påståendena rör sig både i en historisk och samtida kontext och hänvisar vid flera tillfällen till flera olika tidsperioder i ett och samma påstående. Jag tolkar detta som ett medvetet användande av det som Weiser (2017) kallar epideiktisk retorik eftersom det används för att både knyta det samtida V&A bakåt till institutionens historisk kontext samt att knyta V&A's historia till institutionens samtida verksamhet och ideal. Jag tolkar det även som att påståenden från andra kategorier som anknyter till denna kategori används för att bland annat poängtera/lyfta att V&A som institution historiskt ska ha arbetat aktivt med proveniensproblematik. Detta innebär att även dessa anknytande påståenden upplevs falla inom ramarna för epideiktisk retorik då jag tolkar att denna användning syftar till att ytterligare stärka båda V&A's historiska och samtida relevans, genom att koppla institutionens arbete till samtida etiska frågor (Weiser 2017:30). Påståenden från '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*' samt '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*' var exempelvis vid flera tillfällen sammankopplade med påståenden från kategorierna '*Proveniens, proveniensforskning & dess process*' och '*Proveniensproblematik*'.

Påståenden ur kategorin '*Proveniens, proveniensforskning & dess process*' upplevdes anknyta till en tematik kopplad till proveniens som övergripande forskningsfält. Denna kategori upplevdes bestå av påståenden som förklarade eller kontextualiserade proveniensforskningens process samt beståndsdelar och vid flera tillfällen hade påståenden i denna kategori tydlig koppling till V&A som institution och dess verksamhet. Illustrerande påståenden från denna kategori är exempelvis:

- “So, provenance research is the research into the history of ownership of an object and this history... so, who owned it and at what times, is often times as interesting as the objects themselves”¹²
- “We look to alternative sources, like the catalogues commissioned by the original collectors, or auction records where the auctioneer scribbled the name of the buyer into the margins. We also examine documents compiled by Nazis officials, such as inventories compiled by Jewish collectors.”¹³
- “Documents hidden in archives in Germany, Eastern Europe, the USA and UK often hold crucial evidence.”¹⁴

---

¹² Transkriberad Podcast [V&A Website] - *Searching for Nazi Spoliation: Provenance Research at the V&A*

¹³ Fysisk utställningsguide [V&A] - *Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting*

¹⁴ Blogginlägg [V&A Blog]

Jag menar att påståendena från denna hade en övergripande 'positiv ton' även när det påpekades att proveniensforskning är en komplicerad och tidskrävande process. Detta fokus på att beskriva och rama in forskningsprocessen och arbetet kring det, och specifikt V&A's arbete, i ett positivt ljus kan bland annat förstås utifrån 'The Public Relations Model' som Holtorf beskriver i *Archaeology is a brand* (2007:107). Holtorf menar att denna engagemangsmo­dell utgår från idén att om man som organisation/institution fokuserar på att förbättra den allmänna bilden av en vetenskap, exempelvis proveniensforskning, så kan det påverka och utöka det sociala samt politiska stödet för den specifika vetenskapen samt leda till ytterligare fördelar för organisationen/institutionen (2007:107). I kategorin 'Proveniensproblematik' fokuserade påståendena istället på att lyfta just olika typer av problematik som kan finnas i anknytning till proveniensforskningsprocessen eller ett objekts proveniens. Exempel från denna påståendekategori är:

- "Stunning as they are, some of these beautiful objects conceal a troubling history."¹⁵
- "Gaps in provenance are not unusual"¹⁶
- "But in many cases, exact ownership of objects taken by the Nazis cannot be traced because the relevant information was destroyed during the Second World war."¹⁷

Även om flera påståenden i denna kategori har direkt koppling till V&A's samlingar och dess arbete upplevs påståendena generellt fokusera på en mer övergripande problematik som inte är specifikt eller enbart kopplat till V&A. Jag tolkar detta som att V&A vill poängtera att detta är en 'meta-problematik' som hela museisektorn brottas med samt att det finns tillfällen då det finns hinder i vägen som gör det svårt, eller till och med omöjligt, för V&A och dess medarbetare att svara på/lösa vissa proveniensproblematik.

Andra Världskriget, accession och återlämnande

Den andra påståendekategorien som jag uppfattade att V&A lyfte fram och fokuserade på, och som därmed tolkades som ett övergripande huvudtema, var '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*'. Proveniensproblematik med koppling till Nazityskland och Andra världskriget upplevdes vara det tema som fem av de sex analyserade texterna tydligt centrerade

---

¹⁵ Digital utställningsinformation [V&A Website], Blogginlägg [V&A Blog]

¹⁶ Blogginlägg [V&A Blog]

¹⁷ Fysisk utställningsguide [V&A]

kring (temat återfanns även i den sjätte texten, krönikan, men den upplevdes ha ett bredare fokus än de övriga texterna). Illustrerande exempel från denna kategori är:

- “The systematic murder of Jewish people begins, first in mass shootings and subsequently in extermination camps, as part of an increasingly far-reaching and coordinated genocidal programme.”¹⁸
- “So, what happened then was that on the 9th of November of 1938, we saw massive violence against the members of the Jewish community in Frankfurt. So, the synagogue was set ablaze, a mob ransacked Jewish businesses. Jewish men and women were mistreated in the streets and it was precisely that moment that the mayor of Frankfurt thought it would be a good opportunity to convince Maximilian von Goldschmidt Rothschild to sell his entire art collection to the city of Frankfurt.”¹⁹
- “The Nazi Propaganda Ministry burns some 5000 ‘degenerate’ artworks in Berlin.”²⁰

Jag menar att V&A’s val att fokusera på proveniensproblematik med koppling till Andra världskriget och Nazityskland som ett tämligen självklart val. Kulturarvssektorn, allmänheten och andra intressenter anses generellt vara överens om att objekt med proveniensproblematik med kopplingar till Nazitysklands plundringar är ett område som måste hanteras och det upplevs sällan som ett ”problematiskt ståndtagande” om en institution väljer att arbeta med frågor kopplat till denna tematik (Milosch & Pearce 2019; Nicholas 1994). Andra världskriget är dessutom ett historiskt skeende där Storbritannien anses tillhöra ’the good guys’. Genom att fokusera på objekt med kopplingar till denna kategori (istället för exempelvis proveniensproblematik med kopplingar till kolonialism och brittiska imperiets framfart under 1800-talet och dess konsekvenser) ramar V&A in sitt arbete i ett narrativ som upplevs som etiskt framåtsträvande men som samtidigt är relativt riskfritt för institutionen.

Påståendekategorierna som jag menar utgör underkategorier till *’Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser’* är *Fråntagande av egendom, Föremåls resor/väg in i samlingar* samt *Ägande & Återlämnande*. Jag menar att dessa tre kategorier kan ses bilda en typ av kronologiskt narrativ vars funktion är att förklara och kontextualisera hur objekt med proveniensproblematik har hamnat i en samling till att börja med och hur detta sen leder till att museiinstitutioner måste

---

¹⁸ Fysisk utställningsguide [V&A]

¹⁹ Transkriberad Podcast [V&A Website]

²⁰ Fysisk utställningsguide [V&A]

hantera frågor kring äganderätt och eventuell återlämning. Detta narrativ börjar i påståendekategorin *Fråntagande av egendom* där fokus ligger på att förklara vilka händelser och processer som resulterade i att objekt fråntogs från sina rättmätiga ägare:

- “Nazis systematically stripped Jewish art collectors and dealers of their collections and claimed some of the finest pieces for German museums.”²¹
- “Between 1933 and 1945 Jewish people in Germany and Nazi occupied Europe had their possessions systematically taken from them. Art collections were scattered, sold, confiscated or destroyed.”²²
- ”It was explained to the V&A then that the collection was sold in a so called forced sale.”²³

Detta leder sedan vidare till kategorin *Föremåls resor/väg in i samlingar*. I denna kategori ligger fokus på att förklara och kontextualisera hur objekt, som vi idag anser har problematisk proveniens, införlivades i olika typer av samlingar. Min tolkning av denna påståendekategori är att V&A vill öka förståelsen för hur olika tidsperioders ideologier och etiska ramverk exempelvis påverkade vilka frågor samlare ställde vid en accession samt hur detta har förändrats. Påståenden i denna kategori anknyter inte enbart till tiden under/efter Andra världskriget utan lyfter även andra tidsperioder och dess problematik, exempelvis:

- “When the Gilberts acquired these masterpieces, the art market was booming, turnover was high, and sellers usually only provided information about illustrious royal or aristocratic provenance, as this would dramatically increase an object’s value. Gaps in the history of ownership were not seen as cause for concern.”²⁴
- “Instead, many objects ended up in public and private collections, often acquired without knowledge of their background, or whose hands they had passed through.”²⁵
- “The V&A’s collections expanded in line with the growth of the British empire, in its official and unofficial guise [...]”²⁶

---

²¹ Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

²² Fysisk introduktionstext [V&A] - *Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting*, Digital utställningsinformation [V&A Webbsite], Blogginlägg [V&A Blog]

²³ Transkriberad Podcast [V&A Webbsite]

²⁴ Fysisk utställningsguide [V&A], Blogginlägg [V&A Blog]

²⁵ Fysisk introduktionstext [V&A], Blogginlägg [V&A Blog], Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

²⁶ Krönika [The Guardian]

Gemensamt för alla påståenden i denna kategori är att jag, till viss del, upplever att de ger uttryck för dubbla budskap. Å ena sidan poängterar man att det finns problem gällande hur objekt har införlivats i diverse samlingar, exempelvis att samlare och institutioner historiskt inte har fokuserat på att ställa rätt typ av frågor (eller frågor överhuvudtaget) inför accession av ett objekt. Å andra sidan friskriver man till viss del samlarna från deras ansvar och skuld genom att hänvisa till att de bara var ”barn av sin tid” eller att samlarna helt enkelt inte hade kunskapen för att kunna ställa ’rätt’ frågor. Denna trestegsraket till narrativ avslutas med påståenden med koppling till *Ägande & Återlämnande*. Fokus för denna kategori är påståenden kring hur ägandefrågor och återlämningsärenden har hanterats av samlare, institutioner och nationer. Majoriteten av påståendena poängterar även att trots att V&A ofta stöter på problem, och i många fall aldrig har kunnat identifiera de rättmätiga ägarna och återlämna deras egendom, så är engagemanget kring dessa frågor stort:

- “Despite significant efforts after the Second World War by the Allies and European governments, many of these objects were never returned to their rightful owners.”²⁷
- “[...] following the Washington Conference, at which 44 nations pledged to find ‘just and fair solutions for artworks still not returned to victims of the Nazis’²⁸
- “And in this instance our goal is to identify objects which were lost by their original owners between ’33 and ’45. So, that we can identify them and return them to the rightful owners.”²⁹

Sammanfattningsvis resulterade arbetet med fråga 1 i att sju påståendekategorier identifierades som *centrala* i det analyserade materialets diskurs, men att V&A medvetet har lagt särskilt fokus på att framhäva två av dessa kategorier: *’V&A’s engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt’* samt *’Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser’*. Den förstnämnda påståendekategorin tolkas utgå från en epideiktisk retorik med fokus på att framhäva att V&A som institution historiskt ska ha arbetat aktivt med proveniensproblematik i syfte att stärka V&A’s historiska och samtida relevans. Framhävandet av den andra påståendekategorin, *’Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser’*, uppfattas som ett tämligen självklart val som tolkas innebära att V&A kan rama in sitt arbete med proveniensforskning och

---

²⁷ Fysisk introduktionstext [V&A], Digital utställningsinformation [V&A Website], Blogginlägg [V&A Blog]

²⁸ Blogginlägg [V&A Blog]

²⁹ Transkriberad Podcast [V&A Website]

proveniensproblematik i ett narrativ som upplevs som etiskt framåtsträvande men som samtidigt är relativt riskfritt för institutionen.

Vilka centrala ord och uttryck används?

I fråga 2 ligger fokus på att identifiera ord och uttryck som används frekvent i texterna eller som på andra sätt anses vara centrala för diskursen. Centrala ord ansågs i denna analys vara specifika ord, och dess synonymer, som bedömdes ha en framträdande roll i de enskilda texterna samt var tydligt återkommande i det samlade materialet. För en tydligare överblick sorterades sedan de identifierade orden och uttrycken in i totalt 15 kategorier. Av dessa 15 var det sju kategorier som ansågs vara *centrala* i materialets samtliga texter:

1. *V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*
2. *Proveniens, proveniensforskning och dess process*
3. *Proveniensproblematik*
4. *Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*
5. *Fråntagande;*
6. *Ägande & Återlämnande;*
7. *Objektbeskrivningar & Branschtermer.*

Eftersom majoriteten av dessa kategorier överensstämmer med de kategorier som identifierades och beskrevs i nivåns första fråga kommer de att presenteras i samma ordning. Analysen av dessa kategorier utgick från perspektivet att ordval och val av uttryck *inte är neutrala* (Ahrne & Svensson 2011; Alvesson & Sköldberg 2017; Fairclough 2001; Lundén 2016; Nielsen 2014; Weiser 2017) och fokuserade på att tolka *vad* de olika uttrycken och orden manifesterar samt att resonera kring *varför* V&A har gjort de val som de har gjort (Fairclough 2001).

Kortfattat landade analysen i att två av de centrala kategorierna generellt upplevdes bestå av positivt konnoterade ord och uttryck, två kategorier upplevdes bestå av ord och uttryck som tenderade till neutralitet samt saklighet och tre kategorier upplevdes övervägande bestå av negativt konnoterade ord och uttryck. De positivt konnoterade kategorierna var tydligt kopplade till V&A's arbete med proveniensforskning samt olika branschtermer och objektbeskrivningar som användes för att beskriva de objekt och samlingar som varit en del av V&A's forskningsarbete. De två kategorierna tenderade att uttrycka neutralitet samt saklighet avhandlade proveniensforskning och dess process samt ägandefrågor och återlämnande. Båda dessa kategorier hade kopplingar till V&A's arbete, men kategoriernas teman lade även vikt på att framhäva att de är kopplade till

museisektorn i stort, snarare än till enbart V&A's verksamhet. Till skillnad från de övriga kategorierna var de negativt konnoterade kategorierna kopplade till en strävan att poängtera att dessa teman är 'större än' V&A och därför inte är direkt, eller enbart, kopplade till V&A som institution eller dess arbete.

Proveniensforskning, arbete och processer

Det lär inte komma som någon större överraskning att de centrala ord och uttryck som identifierades och sorterades till kategorin '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*' generellt ansågs vara positivt konnoterade. Det tolkas som tämligen självklart att V&A väljer att använda sig av positivt ord och uttryck för att beskriva sitt eget arbete, speciellt i texter som de själva producerar. Ett stort fokus i denna kategori var att uttrycka engagemang, aktivitet och 'rörelse framåt'. Centrala ord i denna kategori var: *Proactive, Ongoing, Driving force, Forefront, Significant efforts, Dedicated, Full time, Impact, Contribute, Promote, Awareness, Committed, Actively involved, Provenance curator, Legacy, Responsibilities*. Centrala uttryck var exempelvis:

- "Today, the V&A and the Gilbert Collection are at the forefront of proactive provenance research in the UK."³⁰
- "In 2018, it became the first art museum in the UK to appoint a Provenance Curator"³¹
- "During the Second World War and its aftermath, V&A curators were actively involved in the recovery and restitution of Nazi-looted art."³²

De ord och uttryck som tillhörde kategorin '*Proveniens, proveniensforskning och dess process*' hade tydliga kopplingar till utbildning, forskningsprocessen och information. Dess centrala ord var: *Provenance, Research, Provenance research, History, Identify/Identified, Information, Knowledge, Story, Questions, Documents, Evidence, Process, Interesting, Important, Challenge*. Kategorin hade inte någon tydlig positiv eller negativ konnotation utan tolkades istället fokusera på att uttrycka allvar, saklighet och objektivitet – egenskaper som exempelvis forskning traditionellt tenderar att kopplas till. Centrala uttryck var exempelvis:

- "Provenance research is the research into the history of ownership of an object [...]"³³

---

³⁰ Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

³¹ Fysisk utställningsguide [V&A], Blogginlägg [V&A Blog]

³² Fysisk utställningsguide [V&A], Blogginlägg [V&A Blog]

³³ Transkriberad Podcast [V&A Webbsite]

- “It is a very time-consuming process.”³⁴
- “Documents hidden in the archives in Germany, Eastern Europe, the USA and the UK often hold crucial evidence.”³⁵

Likt kategorin ‘*Proveniens, proveniensforskning och dess process*’ hade även kategorin ‘*Proveniensproblematik*’ tydliga kopplingar till information och forskningsprocessen men med ett fokus riktat mot just olika typer av problematik inom proveniens och proveniensforskning. Eftersom orden och uttryckens fokus ligger på att framhäva och förklara olika typer av problematik så var de generellt negativt konnoterade. Centrala ord i kategorin var: *Gap[s], Unclear provenance, Red Flag[s]/Flag, Suspicion/Suspicious, Concealed, Troubling, Unclear, Uncertainty, No information/trace/records, Without knowledge, Reappeared, Resurfaced, Alarming, Unknown buyer*. Kategorins centrala uttryck var exempelvis:

- “[...] some of these objects conceal a troubling history.”³⁶
- “Acquired in 19XX with no information about its provenance.”³⁷
- “Gaps in provenance are not unusual [...]”³⁸

Andra Världskriget och fräntagande av egendom

Den kategori som innehöll övervägande mest negativt konnoterade ord och uttryck var ‘*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*’. De få ord och uttryck som inte är negativt konnoterade hänvisar till grupper med koppling till de allierade samt händelser efter 1945. De ord och uttryck som användes för att beskriva nazisternas ofta våldsamma agerande och de konsekvenser som det innebar var ofta som explicita. Kategorins centrala ord var: *Nazi[s], WWII/Second World War/The war, Jewish, 9th of November [of 1938], Victims, Nazi crimes, November/Nov 1938, Nazi mayor, Anti-Semitic violence, Deported, Persecution, Murdered, Theresienstadt Ghetto, Łódź Ghetto, The Allies, Washington Principles, “Monuments Men”*. Exempelvis väljer V&A att använda ‘murdered’ istället för ‘killed’, ‘victims of the Nazis’ istället för bara ‘victims’ och specificerar att det rör sig om ‘anti-semitic violence’ istället för enbart beskriva det som ett generellt våld. Man är även noggrann med att hänvisa till specifika datum och platser med precision, istället för att skriva att en person/familj blev deporterade till ett ghetto så hänvisas det specifikt till ‘Theresienstadt Ghetto’ och ‘Łódź Ghetto’. Jag menar

³⁴ Transkriberad Podcast [V&A Webbsite]

³⁵ Fysisk utställningsguide [V&A], Blogginlägg [V&A Blog]

³⁶ Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

³⁷ Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

³⁸ Blogginlägg [V&A Blog]

att V&A lägger stor vikt vid att informera, kontextualisera och berätta om detta ämne med det allvar, finkänslighet samt specifikation som ämnet kräver och förtjänar. En av anledningarna till att jag tolkar detta fokus som ett aktivt beslut samt arbete från V&A är det faktum att det med största sannolikhet hade varit förödande dålig PR för V&A om deras arbete samt kommunikationsmaterial rörande proveniensforskning och proveniensproblematik med koppling till nazityskland hade upplevts som okänsligt eller överslätande. Centrala uttryck var exempelvis:

- “Victims of the Nazis”³⁹
- “Systematically persecuted by the Nazis”⁴⁰
- “Nov 1938 [...] Nazi activists and sympathisers commit acts of violence and vandalism against Jewish people”⁴¹

Även i kategorin ‘*Fråntagande*’ var den stora majoriteten av de identifierade orden och uttrycken negativt konnoterade. Centrala ord var: *Lost, Forced sale, Looted, Systematically Taken, Scattered, Sold, Confiscated, Destroyed, Never returned, Illegally, Persecuted, Claimed, Stripped, Cleansed, Seized, Exploited, Compelled*. Valet av att använda olika varianter av ord och begrepp (ibland till och med ord/begrepp som upplevdes som rena synonymmer) tolkas vara ett val som V&A gör för att nyansera och skilja mellan de olika metoder av fråntagande som nazisterna använde sig av. Majoriteten av dem är kopplade till samma moraliska och etiska problematik, men man kan inte förneka att det finns en nyansskillnad mellan exempelvis att ‘compel someone to sell’ och ‘illegally loot’ samt att det finns en funktion i V&A’s val att beskriva och kontextualisera dessa skillnader. Kategorins centrala uttryck var exempelvis:

- “Art collections were scattered, sold, confiscated or destroyed.”⁴²
- ” [...] the collection was sold in a so called forced sale.”⁴³
- “[...] looted by the Nazis [...]”⁴⁴

---

³⁹ Fysisk utställningsguide [V&A], Blogginlägg [V&A Blog], Transkriberad Podcast [V&A Webbsite], Fysisk introduktionstext [V&A]

⁴⁰ Transkriberad Podcast [V&A Webbsite]

⁴¹ Fysisk utställningsguide [V&A]

⁴² Fysisk introduktionstext [V&A], Fysisk utställningsguide [V&A]

⁴³ Transkriberad Podcast [V&A Webbsite]

⁴⁴ Blogginlägg [V&A Blog], Transkriberad Podcast [V&A Webbsite]

Ägandefrågor, återlämning och estetik

Den andra kategorin som jag tolkade sakna en tydligt positiv eller negativ konnotation är 'Ägande & Återlämnande'. Ord och uttrycken som sorterades till denna kategori används för att hänvisa och beskriva till olika varianter av ägande, ägare (de ursprungliga ägarna och deras familjer/släkt) och återlämnanden. Jag menar att orden och uttrycker generellt fokuserar på att vara sakliga eller neutrala. Centrala ord i denna kategori var: *Ownership, Owner[s], Restituted, Restitution, Return[ed], Heir[s], Belonged, Previous owner[s], Acquired, Descendants, Famil[y/ies]/Family members*. En tolkning av V&A's val att i högre grad använda 'previous owner' istället för exempelvis 'rightful owner' är att man helt enkelt inte vill använda värderande ord. Detta val skulle eventuellt kunna bero på det faktum att återlämningsärenden ofta är långa problematiska processer, där vissa ärenden rent av skulle kunna klassas som infekterade och aggressiva (Curtis 2006; Lundén 2016; Milosch & Pearce 2019; Nicholas 1994; Reed 2013). Eftersom orden och uttrycken i denna kategori är kopplade till denna problematik tolkar jag det som att V&A väljer att använda ord och uttryck som tenderar mot det neutrala eller sakliga för att undvika att ytterligare spä på eventuell problematik och bespara sig eventuella konsekvenser. Centrala uttryck var exempelvis:

- "[...] To take steps to return them to their previous owners."⁴⁵
- "[...] many of these objects were never returned [...]."⁴⁶
- "After the war, [the item] was restituted to [...]."⁴⁷

Den kategori som inte återfanns i resultatet till nivåns första fråga (centrala påståendekategorier) var ord och uttryck som identifierades tillhöra 'Objektbeskrivningar & Branschtermar'. Orden och uttrycken som identifierades och sorterades in i denna kategori bestod av beskrivningar, superlativ samt branschtermar. Centrala ord i denna kategori var: *Gold, Silver, Snuff box[es], Boxes, Objects, Items, Beautiful, Masterpieces, Treasures, Striking, Famous, Finest, Possessions, [European] Decorative arts, Clock, Artworks*. Majoriteten av dessa upplevdes vara positivt konnoterade. Kategorins stora fokus ligger på att beskriva objektens fysiska egenskaper och estetiska värde. Även vid de tillfällen då ett objekt (eller ibland en hel samling) beskrivs ha någon typ av problematik så tenderar det att finnas positivt laddade beskrivningar i anknytning, vilket i sig kan upplevas som ett smått problematiskt val av V&A. Detta val kan nämligen tolkas som att V&A använder sig av positiva objektbeskrivningar och superlativ för att ta

---

⁴⁵ Transkriberad Podcast [V&A Webbsite]

⁴⁶ Blogginlägg [V&A Blog], Fysisk introduktionstext [V&A], Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

⁴⁷ Fysisk utställningsguide [V&A], Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

udden av eller distrahera från eventuell problematik. Min tolkning lutar istället mot att V&A beskriver samt poängterar ett objekts (eller en samlings) fysiska egenskaper och estetiska värde i anknytning till proveniensproblematik för att lyfta det faktum att ett objekt kan vara klassat som ett fantastiskt mästerverk och samtidigt vara föremål för underliggande etisk problematik. Min tolkning av V&A's val är att man som institution inte vill anses vara 'ytliga' eller anklagas för att använda estetiska värden för att distrahera/dölja olika typer av problematik och därför framhäver att 'beauty can hide a multitude of sins'. Centrala uttryck i kategorin var exempelvis:

- "Famous for its European and British masterpieces including [gold and silver, enamel miniatures, gold boxes and mosaics]"⁴⁸
- "The most beautiful objects."⁴⁹
- "Gold and silver treasure"⁵⁰

Sammanfattningsvis resulterade arbetet med fråga 2 att ord och uttryck som ansågs vara frekvent vara centrala eller frekventa i texterna sorterades in i totalt 15 kategorier varav sju kategorier ansågs vara centrala i materialets samtliga texter och samlade diskurs. Analysen visade att två av de centrala kategorierna bestod av positivt konnoterade ord samt uttryck och att dessa kategorier tydligt var kopplade till V&A's arbete, verksamhet och samling. De två kategorierna som bestod av ord och uttryck som tenderade till neutralitet samt saklighet hade kopplingar till V&A's arbete, men var även kopplade till museisektorn i stort, snarare än till enbart V&A's verksamhet. Tre kategorier bestod övervägande av negativt konnoterade ord samt uttryck. Dessa kategorier kan anses vara kopplade till en strävan från V&A att poängtera att dessa teman är 'större än' V&A och därför inte är enbart kopplade till dem som institution eller deras arbete. Min övergripande tolkning av detta resultat är att V&A tenderar att välja att använda ord och uttryck som är positivt konnoterade eller neutrala/sakliga för att beskriva sitt eget arbete, sina objekt och samlingar samt andra ämnen/teman som angränsar till både V&A och en vidare museisektor. Att V&A generellt väljer att använda sig av negativt konnoterade ord och uttryck i anknytning till större skeenden och ämnen, där det tydligt kan poängteras att det inte är enbart kopplat till V&A som institution eller deras arbete, tolkas av mig som att V&A vill att mottagaren av texterna ska uppleva att majoriteten av problematiken som återfinns i materialet är 'meta-problem' som

---

⁴⁸ Digital utställningsinformation [V&A Webbsite],

⁴⁹ Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

⁵⁰ Blogginlägg [V&A Blog], Digital utställningsinformation [V&A Webbsite]

institutionen inte kan beskyllas för, snarare än att fokusera på eventuella problematik som V&A kan hållas ansvariga för.

Finns det eufemistiska uttryck?

Fokus för fråga 3 var eufemistiska uttryck, alltså förskönande omskrivningar som används av V&A som substitutet för att undvika ord, uttryck eller företeelser som har negativa konnotationer. Enbart ett eventuellt eufemistiskt uttryck, i olika varianter, identifierades i analysmaterialet. Uttrycket påträffades i två av de analyserade texterna. I den transkriberade podcast:en användes ”9th of November 1938” samt ”9th of November” och i den fysiska utställningsguiden användes ”November 1938”. Anledningen till att jag anser att detta är ett eufemistiskt uttryck är för att datumet i fråga i många delar av världen främst är känt som Kristallnacht (samt översättningar, exempelvis Night of Broken Glass, Kristallnatten m.fl.) (Bard 2008). Det är rimligt att anta att fler känner till begreppet Kristallnacht (samt översättningar), och de fruktansvärda gärningarna som är kopplat till denna händelse, snarare än själva datumet. Användandet av ”9th of November 1938” kan därför anses vara ett förskönande uttryck som används istället för att för det mer välkända begreppet som har mer skrämmande och mörkare konnotationer.

Om vi väljer att tolka detta som en eufemism är det dock oklart om det är en *medvetet använd* eufemism. I den fysiska utställningsguiden använder V&A vid ett tillfälle enbart ”November 1938”, men i ett annat avsnitt hänvisas det till ”Nov 1938” och förklarar händelserna kopplade till datumet vid namnet Kristallnacht. Detta uttryck tydliggör att det finns ett metodiskt problem med att analysera en diskurs från ett utomstående perspektiv. I en svensk kontext är användandet av Kristallnacht eller Kristallnatten utbrett, men det är vanskligt för mig som utomstående att avgöra om användandet av Kristallnacht eller ’Night of Broken Glass’ är lika utbrett i en Brittisk kontext. Det är svårt för mig som analytiker med ett utomstående perspektiv att avgöra hur kulturellt betingat användandet av ’Kristallnacht/Night of Broken Glass’ är, vilket innebär att det blir problematiskt att definitivt säga att V&A’s val att oftast enbart hänvisa till datumet är en medvetet använd eufemism.

Finns det metaforiska uttryck?

Inga metaforiska uttryck påträffades i materialet. Jag menar att den totala avsaknaden av metaforer är intressant och frånvaron i sig kan ses som ett retoriskt

grepp. En tolkning av detta är att det är ett medvetet grepp, kopplat till en strävan av 'historisk saklighet', som V&A använder för att framstå som tydliga och sakliga eller objektiva i sitt berättande.

Sammanfattning

Det huvudsakliga fokuset för analysen av textnivån var att få en djupare förståelse för materialets olika lingvistiska beståndsdelar. Målet var att identifiera diskursens centrala påståenden, centrala ord och uttryck samt identifiera eventuella eufemismer och metaforer för att få en djupare förståelse om materialets utformning – exempelvis vilka narrativ som diskursen består av. Narrativ definierades och förstods i denna analys bland annat utifrån Paquette som menar att "Narratives suggest an active voice from the subject who tells his or her stories, who tries to construct or reconstruct him or herself through the act of telling." (Paquette 2012:13). Analysen och tolkningen av resultatet utgick genomgående från CDA perspektivet där fokus ligger på att resonera kring *varför* en diskurs är utformad som den är och vad detta kan bero på (Fairclough 2015). I analysen av textnivåns resultat fanns ett antal teman som jag identifierade som centrala för min tolkning av diskursens lingvistiska beståndsdelar: Fokuset och inramningen av '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*' och '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*' samt den generella frånvaron av eufemismer och metaforer.

Min övergripande tolkning är att V&A tenderar att välja att använda ord, uttryck och påståenden som är positivt konnoterade eller neutrala/sakliga för att beskriva sitt eget arbete, sina objekt och samlingar samt andra ämnen/teman som tydligt anknyter till V&A som institution. Detta är särskilt tydligt om man tittar närmare på vilka ord, uttryck och påståenden som används för att rama in och lyfta fram narrativet kring '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt*'. Detta narrativ bestod av nästan uteslutande positivt konnoterade ord och uttryck och ett stort fokus låg på att uttrycka engagemang, aktivitet och 'rörelse framåt'. De påståenden som användes inom detta centrala tema centrerade kring liknande värderingar och fokuserade på att uttrycka engagemang, aktivitet, ansvar samt den historiska och samtida kontexten kring V&A's arbete. Det jag anser vara extra viktigt med detta resultat är inte det faktum att V&A väljer att använda sig av positivt konnoterade ord, uttryck och påståenden för att beskriva och positionera sitt eget arbete, utan det stora fokus som V&A lägger på att koppla ihop institutionens samtida och

historiska verksamhet. Att institutioner använder sig av sin historia för att cementera sin institutionella identitet samt sin samtida och framtida position, relevans och status är inget ovanligt. Exempelvis menar Lundén att

In any identity building project the past tends to be of crucial importance. In short, to be is to have been. To establish precedence, contemporary values are projected back in time, and through remembrance and amnesia the constructed essence is equipped with desired qualities and purged of undesired ones.

2016:496

Detta resultat från min studie anknyter tydligt till Lundéns studie eftersom Lundéns resultat tydligt visar att British Museum, likt V&A, aktivt skapar och positionerar sin samtida institutionella identitet genom att koppla den till institutionens historia (2016). Lundén menar att en av anledningarna till att museiinstitutioner väljer att framhäva valda delar av sin historia är för att det kan användas som prejudikat för att belägga institutionen samtida och framtida relevans genom att peka på att "[...] because the museum has made good in history it will continue to do so." (2016:244). Min tolkning, bland annat baserat på Lundén argument samt Weisers perspektiv rörande att alla val ett museum tar bottnar i retoriska beslut (2017:9), är att användningen av det ovan beskrivna temat är ett högst medvetet och aktivt val av V&A med tydlig koppling till epideiktisk retorik. V&A använder sig av detta tema för att knyta det samtida V&A till institutionens historisk kontext samt att knyta institutionens historiska verksamhet och kontext till V&A's nuvarande verksamhetsideal och arbete kring samtida etiska frågor. Syftet med detta tolkas vara att V&A vill stärka institutionens *samtida samt framtida* relevans och position genom att hänvisa till sin *historiska* relevans och position.

En stor del av materialets fokus är även riktat mot '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*'. Jag anser att V&A's val att lyfta fram och fokusera sitt arbete på proveniensproblematik med koppling till Andra världskriget och Nazityskland som tämligen självklart eftersom det kan anses som en relativt riskfri position. Detta tema kan förstås som en manifestation av skillnaden mellan det som Marstine kallar för '*ethical principles*' och '*applied ethics*' (2011:6). Som jag beskrev tidigare finns det en generell social överenskommelse om att proveniensproblematik med kopplingar till Nazitysklands plundringar är ett område som måste hanteras ('*ethical principles*') och det är sällan ett problematiskt ställningstagande om en institution väljer att arbeta med frågor kopplat till denna tematik. Genom att fokusera och forska på objekt ('*applied ethics*') med kopplingar till denna tematik, samt använda sig av ord, uttryck och påståenden som generellt är negativt konnoterade men som fokuserar på att beskriva händelser och processer

på ett korrekt, allvarstygnt och explicit sätt, ramar V&A in sitt arbete i ett narrativ som upplevs som etiskt framåtsträvande men som samtidigt är relativt riskfritt för institutionen.

Jag ansåg det vara intressant att inga metaforer och endast en eufemism påträffades i materialet. Min tolkning av den totala avsaknaden av metaforer och relativt stora avsaknaden av eufemismer är att V&A generellt strävar efter att använda sig av korrekta och explicita beskrivningar eftersom det analyserade materialet anknyter till olika typer av problematik som kräver det. Exempelvis hade V&A med största sannolikhet fått ta emot en hel del kritik och dålig PR om deras informations- och kommunikationsmaterial rörande proveniensforskning och proveniensproblematik med koppling till Nazityskland hade upplevts som inkorrekt, okänsligt eller överslättande.

NIVÅ 2 – DISKURSENS NIVÅ:

Discourses are the subtle products of institutions, organisations and different social and ideological mechanisms (Benwell and Stokoe 2006).

Paquette 2012:12

I den första nivån låg det huvudsakliga fokuset på materialets olika lingvistiska beståndsdelar. I Nivå 2, även kallat *Diskursens nivå*, riktas fokus istället mot '*the interpretation of context*' och fokuserar tolkningen på texternas '*situational*' och '*intertextual*' kontext i syfte att få en djupare förståelse om materialets produktion, distribution och konsumtion (Fairclough 2001; Paquette 2012).

The interpretation of the situational context

Tolkningen av '*the situational context*' sker genom att inledningsvis ställa tre frågor; *What's going on? Who's involved?* samt *In what relation?* Målet med denna analysdel är alltså att fastställa analysmaterialets "situationella sammanhang", genom att tolka vad det är som händer (Fråga 1: situation/aktivitet, ämne och syfte), vilka är involverade/subjekten (Fråga 2) samt vad är deras relation och hur påverkar exempelvis olika maktpositioner subjektens relation (Fråga 3)? Resultatet från dessa frågor tolkas sedan ytterligare genom de två följande tolkningsstegen. Ansatsen för det första tolkningssteget ('*the Determination of the institutional setting*') är att determinera vilken institutionell domän den analyserade interaktionen anses ske inom. Därefter följer det andra tolkningssteget ('*the*

Determination of the situational setting’) vars fokus ligger på att determinera vilken situationstyp interaktionen sker inom, baserat på den determinerade institutionella domänen från det första tolkningssteget.

Fråga 1: What’s going on?

Activity (situation):

Fyra av materialets sex texter är offentliga texter som publicerats på tre olika öppna digitala plattformar. Blogginläggets identifierade situation är ett blogginlägg som har publicerats (15 Nov, 2019) på V&A’s digitala plattform. Den Digitala utställningsinformationens identifierade situation är en informationstext om den kommande utställningen *Concealed Histories* som även den har publicerats (okänd månad, 2019) på V&A’s digitala plattform. Podcast:ens identifierade situation är en transkribering av ett podcast-avsnitt som har publicerats (Maj 2019) på V&A’s digitala plattform samt på plattformen Soundcloud⁵¹. Krönikans identifierade situation är en gästkrönika som publicerats på brittiska The Guardian (29 Juni 2019) digitala plattform.

De övriga två texterna är offentliga texter som finns tillgängligt i fysisk format hos V&A. Den Fysiska introduktionstexten identifierade situation är en väggfast introduktionstext till utställningen *Concealed Histories*. Utställningen öppnade den 6 december 2019 och planeras pågå t.o.m. 10 januari 2021. Den Fysiska utställningsguiden identifierade situation är en offentligt fysisk utställningsguide, i pamflettformat, för *Concealed Histories* som har skapats och tryckts (okänd månad, 2019) för utställningen. Utställningsguiden är gratis och besökarna/brukarna får ta med sig den hem.

Topic (ämne):

Fyra av de analyserade texterna hade en tydlig koppling till V&A’s utställning ”*Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting*”:

- Blogginläggets ämne centrerar kring den kommande utställningen ”*Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting*”, varför utställningen har uppkommit och varför det är viktigt, men komplicerat, att fastställa ett objekts proveniens.
- Den Digitala utställningsinformationens ämne centrerar kring den kommande utställningen och den proveniensforskning som föranlett den, V&A engagemang och arbete inom proveniensforskning, hur föremål

---

⁵¹ Exakta publiceringsdatum för transkriberingen och podcast-avsnittet ej tillgängligt.

införlivas/inkorporeras till samlingar samt Nazitysklands agerande och insamling/stöld av konstföremål.

- Den Fysiska introduktionstextens ämne centrerar kring att utställningens tematik (proveniens) och det arbete/proveniensforskning som föranlett den är unikt, proveniensforskning och proveniensproblematik, hur föremål införlivas/inkorporeras i samlingar samt Nazitysklands agerande och insamling/stöld av konstföremål.
- Den Fysiska utställningsguidens ämne centrerar kring bakomliggande information till utställningen tema och objekt samt den proveniensforskning som föranlett den, V&A engagemang och arbete inom proveniensforskning, objektens tidigare ägare och deras historier samt Nazitysklands agerande och insamling/stöld av konstföremål.

De övriga två texterna hade ingen koppling till V&A's utställning. Podcast:ens ämne är istället centrerat kring proveniensforskning och dess process, V&A engagemang och arbete inom proveniensforskning, förändrade funktioner och attityder, kommunikation och information samt varför det är viktigt, men komplicerat, att fastställa proveniens. Eftersom Krönikan avhandlar andra ämnen än det som är intressant/fokus för denna uppsats fokuserar denna analys enbart på de påståenden och avsnitt som har en direkt eller tydlig koppling till proveniensforskning och proveniensproblematik samt bakomliggande händelser och attityder som påverkar detta. Krönikans ämne anses då centrera kring V&A's engagemang och arbete inom proveniensforskning, proveniensforskning på ett mer generellt plan, samlingar och insamlingsprocesser samt proveniens och policys.

Purpose (syfte):

De olika texternas syfte hade flera gemensamma nämnare. Samtliga texters grundsyfte anses vara att vilja *informera* sina eventuella mottagare om olika ämnen och sakfrågor. Samtliga texter anses ha flera syften som får ta olika stor plats och tolkas ha olika hög prioritet. Utifrån detta kunde tre centrala syften, som förekom i samtliga texter, identifieras:

1. Informera om *Proveniensforskning och dess bakomliggande processer samt arbetsmetoder*
2. Informera om *Proveniensproblematik*
3. Informera om *Positionera och framhäva V&A som en pådrivande och aktiv institution inom fältet för proveniensforskning.*

Andra syften som förekom i hög grad var att informera läsare/lyssnare om *Förändrade attityder kring proveniens/proveniensforsknings funktion och syfte* (historiskt och i nutid), *Utställningens tema och dess unikheter i en brittisk museikontext* samt att *Locka potentiella besökare till institutionen*.

Fråga 2: Who's involved?

Samtliga texter anses ha V&A, i sin roll som institution, som huvudsändare. Hälften av texterna har utöver detta även en eller flera namngivna skribenter som därmed har tolkats som sekundära avsändare. Krönikans namngivna skribent är Tristram Hunt (*Director of the V&A*). Blogginläggets namngivna skribent är Dr Jacques Schuhmacher (*V&A's Gilbert-Collection Provenance and Spoliation Curator*). Dr Schuhmacher är även en av de namngivna inläsarna av podcast:en tillsammans med Alice Minter (*V&A's Arthur and Rosalind Gilbert Collection Curator*). Det framgår ej vem som producerat podcast:ens transkriberade text. I de texter där ingen namngiven skribent eller ansvarig utgivare återfinns (den Digitala utställningsinformationen, Fysiska introduktionstexten samt Fysiska utställningsguiden) tolkas V&A's kommunikation/PR-avdelning i kombination med medarbetare från institutionens olika avdelningar (exempelvis utställningspedagoger, museiintendenter, forskare m.fl.) vara de som har producerat texten.

Samtliga av texterna anses vara offentlig masskommunikation som riktar sig till individer som på något sätt känner till V&A och/eller har någon typ av intresse av texternas teman. Viss variation av vad som tolkas vara de tilltänkta huvudmottagarna finns dock i det analyserade materialet. Huvudmottagarna av blogginlägget och den transkriberade podcast:en tolkas vara individer med tillgång till internet och V&A's digitala plattform som har något typ av intresse av proveniensforskning. Huvudmottagarna av den digitala utställningsinformationen tolkas vara individer med tillgång till internet och V&A's digitala plattform som har något typ av intresse kring proveniensforskning eller planerar att besöka institutionen och vill se utställningsutbudet.

Eftersom utställningen inte kräver något inträde kan potentiellt alla museets besökare ses som potentiella besökare av utställning och därmed potentiella mottagare av texterna. Huvudmottagarna av den fysiska introduktionstexten och den fysiska utställningsguiden tolkas dock vara besökare av V&A med något typ av intresse för utställningen och dess tema. Huvudmottagarna av Krönikan tolkas vara läsare av The Guardians kultursidor samt individer med aktivt intresse av

V&A's verksamhet, proveniensfrågor, repatrieringsärenden och musei-institutioners roll i detta.

Fråga 3: In what relation?

V&A anses ha en förhållandevis hög maktposition som avsändare i relationen till en eventuell läsare/mottagare. V&A är en högt ansedd museiinstitution inom den brittiska kultur-/museisektorn samt internationellt. Eftersom museiinstitutioner i allmänhet dessutom anses inneha en viktigt samhällsposition, med hög legitimitet, positioneras V&A ytterligare som en auktoritet i rollen som avsändare jämt mot sina mottagare.

I de texter som innehåller namngivna skribenter/utgivare finns det ytterligare parametrar som påverkar maktbalansen i relationen mellan avsändarna och mottagarna. Blogginläggets skribent Dr Schuhmacher innehar en doktorsexamina vilket anses innebära att skribenten positioneras som en auktoritet i rollen som avsändare. Podcast:ens andra inläsare (utöver Dr Schuhmacher) Alice Minter innehar en dubbel masterexamina och båda är anställda vid en högt ansedd museiinstitution, vilket anses innebära att inläsarna positioneras som auktoriteter i sina roller som avsändare. I krönikan finns ytterligare en parameter som anses påverka maktbalansen i relationen mellan avsändarna och mottagarna. Utöver att V&A som institution anses ha en förhållandevis hög maktposition som avsändare och att museidirektören Tristram Hunt (den namngivna skribenten) positioneras som en auktoritet i rollen som avsändare påverkas även relationen av valet av publicerande plattform. The Guardian är en av Storbritanniens största publikationer⁵² vilket anses ytterligare förstärka avsändarens auktoritet i relation till sin eventuella mottagare.

Tolkningssteg 1: 'Determination of the institutional setting'

Texternas interaktion tolkas primärt ske inom V&A's museiinstitutionella domän som ingår i en brittisk kultur- och musei-institutionell domän, vilket i sin tur kan anses vara situerad i en större europeisk museidomän. Utöver den primära museiinstitutionella domänen tolkas även krönikans interaktion ske inom The Guardians publicistiska mediadomän.

---

⁵² Enligt en statistisk undersökning från YouGov (Maj 2020) är The Guardian den andra mest populära och den fjärde mest kända nyhetspublikationen i Storbritannien.
https://yougov.co.uk/topics/media/explore/newspaper/The_Guardian (Hämtad 2020-06-05).

Tolkningssteg 2: 'Determination of the situational setting'

Situationstypen för fyra av de analyserade texterna är tydligt kopplade till V&A's utställning *Concealed Histories*. Blogginläggets situationstyp tolkas vara att Dr. Schuhmacher har skrivit ett offentligt blogginlägg om den kommande utställning samt den forskning som föranledde den. Situationstypen för den digitala utställningsinformationen tolkas vara att någon/några av V&A's anställda har sammanställt en informationstext centrerat kring den kommande utställningen. Båda texterna har publicerats på V&A's digitala plattform. Situationstypen för den fysiska introduktionstexten situationstyp tolkas vara att någon/några av V&A anställda har skapat en introduktionstext för utställning, vilket sedan har tryckts och hängts upp i utställningsrummets början. Den fysiska utställningsguiden situationstyp tolkas vara att någon/några av V&A anställda har sammanställt en utställningsguide för utställningen som sedan har publicerats/tryckts för V&A's räkning. Guiden var placerad i anknytning till den fysiska introduktionstexten. Situationstypen för de övriga två texterna har ingen direkt koppling till *Concealed Histories*. Podcast:ens situationstyp tolkas vara att två V&A anställda har läst in/skapat ett podcast-avsnitt för V&A's podcast-serie. Transkriberingen av podcast:en är, likt blogginlägget och den digitala utställningsinformationen, publicerad på V&A's digitala plattform medan Podcast:en i ljudformat är publicerad på den digitala plattformen Soundcloud. Situationstypen för krönikan tolkas vara att Tristram Hunt, som representant för V&A i sin roll som V&A's museidirektör, har skrivit en krönika som sedan publicerats i The Guardian.

The interpretation of the intertextual context

Tolkningen av '*intertextual context*' innebär att jag i rollen som analytiker antar att det undersökta materialets diskurs "[...] belong to historical series [...]" (Fairclough 2001:127). Till följd av detta ligger fokuset här på att identifiera samt tolka texternas centrala spår/teman och avgöra vilka 'serier' de kan tillhöra. Min tolkning av texternas '*intertextual context*' är att de innehåller flera parallella spår. Materialets samtliga texter hänvisar till och framhäver V&A's engagemang och framåtanda inom proveniensforskning samt historiska och samtida arbete med proveniensforskning och proveniensproblematik. Samtliga texter understryker även vikten av tillgängliggörande och samarbeten inom proveniensforskning samt att V&A 2018 blev det första konstmuseet i Storbritannien att "[...] appoint a Provenance Curator." (Schuhmacher 2019).

Majoriteten av texterna informerar om utställningen och att utställningen på detta ämne är unikt i Storbritannien. Texterna lyfter även fram specifika objekt från utställningen och historier samt händelser kopplat till objektens tidigare ägares för att kontextualisera vilken typ av information man kan få fram om ett objekt via forskning (vilket även visar vilken effekt institutionens forskningsarbete kan ha på samlingen). Majoriteten av texterna informerar även i olika utsträckning om olika händelser och processer som skedde mellan 1933–1945 och hur dessa händelser/processer har påverkat objekten och dess tidigare ägare samt varför det är viktigt att forska på dessa historier. Krönikan lyfter även hur det Brittiska imperiets framfart och koloniserande har påverkat och format brittiska museisamlingar. Krönikan poängterar att detta är något som V&A som institution måste vara transparenta och öppna med. Vikten av att institutioner hanterar sitt 'colonial past' betonas i texten eftersom det påverkar objekten, samlingarna och institutionen idag och i framtiden.

Texterna, och dess olika teman, tolkas bland annat tillhöra en serie centrerat kring ett större institutionellt narrativ, med kopplingar till V&A's historiska och samtida institutionella identitet, som bland annat återfinns i texter om museets historia och uppkomst samt arbete och vision⁵³. Min tolkning är att materialets samtliga texter är en del av en tidigare bestämd kommunikationsstrategi om institutionens interna samt utåtriktade verksamhet.

Sammanfattning

Fokuset för analysen på diskursens nivå var att få en djupare förståelse om materialets produktion, distribution och konsumtion och tolka dess diskursiva kontext genom att analysera texternas '*situational*' och '*intertextual context*'.

The interpretation of the situational context

"What's going on?"

Den samlade identifierade situationen (**Activity**) för materialet är att de är offentliga texter som är tillgängliga vid olika öppna plattformar. Fyra av materialets sex texter är offentliga texter som publicerats på tre olika öppna digitala plattformar: ett blogginlägg och en informationstext, en transkribering av ett podcast-avsnitt samt en gästkrönika. De övriga två texterna, en väggfast introduktionstext samt en utställningsguide, fanns tillgängligt i fysisk format hos V&A. Allt material ansågs

---

⁵³ Se exempelvis V&A: *About Us*, V&A: *Our Mission* (Tillgängliga via <https://www.vam.ac.uk/info/about-us>), *Acquisition and Disposal Policy 2019* samt *Collections Development Policy 2019* (Tillgängliga via <https://www.vam.ac.uk/info/reports-strategic-plans-and-policies#policies>)

vara öppet tillgängligt eftersom de digitala texterna inte var dolda bakom betalväggar och de fysiska texterna tillhörde en utställning som hade fri entré.

Det samlade materialets generella ämne (**Topic**) tolkas vara proveniens och proveniensforskning samt olika underteman, exempelvis: V&A engagemang och arbete inom proveniensforskning, proveniensproblematik och förändrade funktioner och attityder runt proveniensforskning. Fyra av de analyserade texterna ämne var tydligt kopplat till V&A's utställning "*Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting*". De övriga två texterna hade ingen koppling till utställningen.

Samtliga texters grundsyfte (**Purpose**) tolkas vara att *informera* sina eventuella läsare/lyssnare om olika ämnen och sakfrågor. Det identifierades tre centrala syften som förekom i samtliga texter: 1; Positionera och framhäva V&A som en pådrivande och aktiv institution inom fältet för proveniensforskning, 2; Informera om proveniensforskning och dess bakomliggande processer samt arbetsmetoder, samt att 3; Informera om proveniensproblematik. Identifierade syften som ej förekom i materialets samtliga texter, men som ändå tolkades vara viktiga i diskursen var: 1; Informera läsare/lyssnare om förändrade attityder kring proveniens och proveniensforsknings funktion samt syfte (historiskt och i nutid), 2; utställningens tema och dess unikheter i en brittisk museikontext samt att 3; locka potentiella besökare till institutionen.

"Who's involved?"

Flera involverade subjekt identifierades i materialet. V&A som institution tolkas vara huvudavsändaren för materialets samtliga texter. Utöver detta hade även hälften av materialet en eller flera namngivna skribenter/podcastdeltagare som jag tolkade som sekundära avsändare: Tristram Hunt (Director of the V&A [*Krönikan*]), Dr Jacques Schuhmacher (V&A's Gilbert-Collection Provenance and Spoliation Curator [*Blogginlägget*]), Dr Schuhmacher och Alice Minter (V&A's Arthur and Rosalind Gilbert Collection Curator [*Podcast:en*]). Hos de texter där ingen namngiven skribent eller ansvarig utgivare återfanns tolkas V&A's kommunikation/PR-avdelning i kombination med medarbetare från institutionens andra avdelningar vara texternas producenter. Samtliga texter anses vara offentlig masskommunikation som riktar sig till individer som på något sätt känner till V&A och/eller har någon typ av intresse av texternas teman. Viss variation kring texternas tilltänkta huvudmottagarna framkom i analysen. Generellt tolkas huvudmottagarna av tre av de digitalt tillgängliga texterna vara individer med tillgång till internet och

V&A's digitala plattform som har något typ av intresse av proveniensforskning eller planerar att besöka institutionen och vill se utställningsutbudet. Huvudmottagarna av den fjärde digitalt tillgängliga texten (krönikan) tolkas vara läsare av The Guardians kultursidor samt individer med aktivt intresse av exempelvis V&A's verksamhet, proveniensfrågor och repatrieringsärenden. Eftersom utställningen som de fysiskt tillgängliga texterna tillhör inte kräver något inträde kan alla V&A's besökare ses som potentiella besökare av utställning och därmed potentiella mottagare av texterna. Huvudmottagarna tolkas dock vara besökare med intresse kring proveniensfrågor.

"In what relation?"

Min tolkning av relationen mellan de involverade subjekten (avsändare och mottagare) är att V&A har en förhållandevis hög maktposition som avsändare i relationen till eventuella läsare/mottagare. V&A är en högt ansedd museiinstitution inom den brittiska kultur-/museisektorn samt internationellt. Då museiinstitutioner dessutom allmänt anses inneha en viktigt samhällsposition, med hög legitimitet, positioneras V&A ytterligare som en auktoritet i rollen som avsändare till sina mottagare.

I de texter som innehåller namngivna skribenter/utgivare anser jag att finns det ytterligare parametrar som påverkar maktbalansen i den beskrivna subjektrelationen: Dr Schuhmacher innehar en doktorsexamina och Alice Minter innehar en dubbel masterexamina och båda är anställda vid V&A. Detta tolkas innebära att både ytterligare positioneras som auktoriteter i sina roller som avsändare. I krönikan tolkas ytterligare en parameter påverka maktbalansen i relationen mellan avsändarna och mottagarna – valet av plattform. Krönikans avsändare, V&A (som institution) och skribenten Tristram Hunt (V&A's museidirektör) anses positioneras som en auktoritet i sin avsändarroll och denna förhållandevis hög maktposition tolkas även förstärkas av valet att publicera krönikan hos The Guardian (en av Storbritanniens största publikationer). I sin studie argumenterar Lundén för att det är speciellt viktigt att rikta blicken mot och undersöka institutioner som har hög status eftersom dessa institutioner, som Lundén kallar för 'the "great" museums', innehar positioner som innebär att de besitter ett högt maktkapital (2016:13ff). Jag anser att Lundén argument kring högt ansedda museiinstitutioner maktpositioner och deras möjlighet att påverka är högst relevant samt direkt applicerbart på min tolkning av V&A's maktkapital då Lundén menar att

Thus, a “great” museum [...] wields a great amount of power to define, judge, and give value, not only to objects, but also to past and present societies, individuals, ideologies, events, and, most importantly, a whole package of scientific knowledge and cultural assumptions in which these representations are embedded.

2016:14–15

Tolkningssteg 1: 'Determination of the institutional setting'

Baserat på resultatet från nivåns tre frågor är min tolkning att texternas institutionella interaktion primärt sker inom V&A's museiinstitutionella domän som ingår i en brittisk kultur- och musei-institutionell domän. Denna domän tolkas i sin tur vara situerad i en större europeisk museidomän. Utöver den primära museiinstitutionella domänen tolkas även krönikans interaktion ske inom The Guardians publicistiska mediadomän.

Tolkningssteg 2: 'Determination of the situational setting'

Situationstypen för fyra av de analyserade texterna tolkas vara tydligt kopplade till V&A's utställning *Concealed Histories*. Blogginläggets situationstyp tolkas vara att Dr. Schuhmacher har skrivit ett offentligt blogginlägg om den kommande utställning samt den forskning som föranledde den. Situationstypen för den digitala utställningsinformationen tolkas vara att någon/några av V&A's anställda har sammanställt en informationstext centrerat kring den kommande utställningen. Båda texterna har publicerats på V&A's digitala plattform. Situationstypen för den fysiska introduktionstexten situationstyp tolkas vara att någon/några av V&A's anställda har skapat en introduktionstext för utställning, som sedan har tryckts och hängts upp i utställningsrummets början. Den fysiska utställningsguiden situationstyp tolkas vara att någon/några av V&A anställda har sammanställt en utställningsguide för utställningen som sedan tryckts för V&A's räkning. Situationstypen för de övriga två texterna har ingen direkt koppling till utställningen. Podcast:ens situationstyp tolkas vara att två V&A anställda har läst in/skapat ett podcast-avsnitt för V&A's podcast-serie. Transkriberingen av podcast:en är, likt blogginlägget och den digitala utställningsinformationen, publicerad på V&A's digitala plattform medan podcast:en i ljudformat är publicerad på den digitala plattformen Soundcloud. Situationstypen för krönikan tolkas vara att Tristram Hunt, som representant för V&A i sin roll som V&A's museidirektör, har skrivit en krönika som sedan publicerats i The Guardian.

The interpretation of the intertextual context

Fokus för denna del av analysen var att identifiera samt tolka texternas centrala spår/teman och avgöra vilka 'serier' de kan förstås tillhöra. Min tolkning är att

texterna innehåller flera parallella spår. Huvudspåret, som materialets samtliga texter hänvisar till och framhäver, är centrerat kring *'V&A's engagemang och framåtanda inom proveniensforskning samt historiska och samtida arbete med proveniensforskning och proveniensproblematik'*. Samtliga texter understryker även vikten av tillgängliggörande och samarbeten inom proveniensforskning. Majoriteten av texterna informerar om utställningen samt att dess ämne är unikt i brittisk museikontext. Texten tolkas även lyfta fram specifika objekt och objektens historia för att bland annat exemplifiera och kontextualisera vilken typ av information proveniensforskning kan leda till samt hur detta kan påverka hela samlingar. Majoriteten av texterna informerar samt kontextualiserar även om olika händelser och processer som skedde mellan 1933–1945, hur dessa händelser/processer har påverkat objekt samt dess tidigare ägare. Texterna framhåller att musei- och andra kulturarvsinstitutioner har ett ansvar att undersöka sina objekt och samlingar kopplingar till detta ämne. Ett spår som enbart förekom i en av de analyserade texterna (krönikan), men ändå tolkas som centralt för diskursen som helhet, var hur det Brittiska imperiets framfart och kolonisering har påverkat och format brittiska museisamlingar. Spåret betonar vikten av att V&A öppet och transparent hanterar sitt *'colonial past'* eftersom det påverkar objekten, samlingarna samt institutionen historia och kontext, idag samt i framtiden.

Utifrån de identifierade spåren tolkas det samlade materialet och dess diskurs bland annat tillhöra en serie centrerat kring ett större institutionellt narrativ med kopplingar till V&A's historiska och samtida institutionella identitet. Vidare anser jag att denna serie kan tolkas vara ett av V&A's övergripande *'master narratives'*. Enligt Hooper-Greenhill skapar museiinstitutioner *'master narratives'* “[...] through acting as both the constructor of a present-day *'reality'* and through bringing into focus a memory of the past that (coincidentally) supports that present.” (2000a:25) i syfte att aktivt konstruera och positionera sin institutionella identitet (2000a). Seriens underliggande syfte kan därmed förstås vara att konstruera och karakterisera det *'institutionella jaget'* genom väl valda narrativ för att behålla eller stärka V&A's position och status som *'a great museum'*. Min tolkning är att materialets samtliga texter tillhör en tidigare bestämd kommunikationsstrategi gällande hur V&A's museala produkt (som består av institutionens samtliga interna och utåtriktade arbete och verksamheter [McLean 2007:127–129]) ska ramas in, retoriskt och narrativmässigt, samt kommuniceras och distribueras. Då en av utgångspunkterna för denna uppsats och dess analys är att kommunikation och diskurser konstrueras via sociala processer och påverkas av bakomliggande processer (Alvesson & Sköldberg 2017; Fairclough 2001; Jönsson,

Persson & Sahlin 2011; Lundén 2016; Nielsen 2014) riktas nu fokuset i analysmetodens tredje nivå på att sätta de två första nivåernas resultat i ett socialt sammanhang. Syftet är att få en djupare förståelse kring vilka bakomliggande processer som kan tolkas ha varit påverkande faktorer på diskursen och analysens huvudsakliga fokus kommer att riktas mot utvalda delar av det ovan redovisade resultatet som jag tolkat är extra centralt och tongivande för diskursen.

NIVÅ 3 – DEN SOCIALA PRAKTIKENS NIVÅ:

[...] a museum is not a more natural entity than a nation is. Its essence might be constructed in ways comparable to how a nation is imagined and its past invented: by bringing together select ideas, concepts, events, human beings, and bits and pieces of materiality, joining them into one, and adding a glorious origin.”

Lundén 2016:496

I den *sociala praktikens nivå* ligger fokus på att sätta de centrala delarna av den undersökta diskursens resultat från metodens två första nivåerna i ett socialt sammanhang. Avsikten är att tolka och förstå diskursen som en del av en större social process som reproduceras, eller förändras, av styrande sociala strukturer (Fairclough 2001:135) för att få en djupare förståelse kring vilka bakomliggande processer som kan tolkas ha påverkat och format diskursen. I kombination med Faircloughs teori gällande styrande sociala strukturer utgår denna analysnivå även från perspektiv från bland annat den nyinstitutionella teorin.

Den nyinstitutionella teorins perspektiv används här som en utgångspunkt där enskilda institutioner eller en övergripande sektor förstås utforma, förändra och utveckla sina organisationer som reaktioner på omvärldens förväntningar och krav (Jönsson, Persson & Sahlin 2011). Teorin menar även att om en organisation, exempelvis en museiinstitution, ska överleva krävs det att institutionen anses vara trovärdig och legitim, vilket de bland annat uppnår genom att uppfylla de krav och förväntningar (även kallat 'rationaliserande myter') som institutionens besökare och övriga intressenter ställer samt att uppvisa och kommunicera detta till sina intressenter (Jönsson, Persson & Sahlin 2011). Både enligt den nyinstitutionella teorin och Fairclough har modernisering och förändringar i samtiden medfört nya rationaliserade myter som organisationer och institutioner måste leva upp till (Fairclough 2001; Jönsson, Persson & Sahlin 2011). Utifrån ett nyinstitutionellt teoretiskt perspektiv anser jag att det inte är ett alternativ för V&A att misslyckas

med att förhålla sig till det sociala sammanhangets förändrade krav och förväntningar eftersom det skulle innebära att institutionen skulle tappa trovärdighet, vilket potentiellt skulle kunna leda till legitimitetsproblematik samt försvåra institutionens arbete med att behålla sin ikoniska och upphöjda position.

Detta perspektiv återfinns även i Nielsen avhandling (2014) vars resultat argumenterar för att dagens museisektor som helhet och museiinstitutioner som enskilda organisationer står inför förändrade strukturer, perspektiv och förväntningar som de måste förhålla sig till. Nielsen studie påpekar dock även att det finns motståndare till övergripande förändringar i utvecklingens namn och exemplifierar detta bland annat med ett citat från museologen Graham Black som menar att förändring är “[...] en stor utmaning för ett yrke som är notoriskt motståndskraftigt mot förändring ” (Black 2012:8, se Nielsen 2014:112, min översättning). Nielsen menar att i en tid där den brittiska museisektorn formas av snabba förändringar, minskade ekonomiska resurser och nya krav så måste institutioner, för att hålla sig relevanta, fokusera på vad som gör dem unika för sina brukare och samhället i stort (Nielsen 2014:253). Nielsen lyfter även att museer och museiprofessionella måste

[...] embrace the concepts of transformation and flexibility too. Inquiries, research, learning and participation have to be transformed into all kinds of experiences in order to respond to changing needs and flexible structures of communities and societies.”

Ibid:1

Analysens fokus riktas i denna nivå mot utvalda delar av det två tidigare nivåernas redovisade resultat som jag tolkat som särskilt centralt och tongivande för diskursen. Analysen utgår från perspektivet att museiinstitutioner inte är isolerade bastioner vars syfte och arbete står opåverkade ovanför samtidens sociala strukturer och ideologier (Alexander 2020; Aronsson 2011; Bennet 1995; Curtis 2006; Hooper-Greenhill 2000a; Sandell & Janes 2007). De anses istället vara sociala institutioner som i högsta grad påverkas av exempelvis reviderade etiska/moraliska spelregler, skiftande marknadsstrukturer, förändrade maktrelationer och nya ekonomiska förutsättningar (Alexander 2020; Bennet 1995; Curtis 2006; Ekström 2020a; Hooper-Greenhill 2000a; Nielsen 2014, 2017; Sandell & Janes 2007).

Museum Marketization & Historieidealiserings: Identitet och Branding
Resultatet från metodens två tidigare nivåer visade att diskursen bland annat är formad av epideiktisk retorik och att V&A lägger stor vikt vid att accentuera 'the

master narrativ' gällande 'V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning och proveniensfrågor – nutid och historiskt'. Samtliga av studiens undersökta texter hänvisade till V&A's historiska, nuvarande och framtida aktiva arbete med proveniensforskning samt framhävde detta som en självklar del av V&A's dagliga arbete och institutionella identitet. Parallellt med detta påpekade V&A även vid flera tillfällen att institutionens engagemang och arbete kring detta ämne är unikt i en brittisk museikontext. Inramningen och användandet av detta historiefokuserade diskursiva narrativ kan tolkas som en naturlig utveckling baserat på museets historiska och nuvarande syfte. Att kommunicera och visa upp 'the past' är trots allt en del av museiinstitutioners (och övriga kulturarvsinstitutioners) grundläggande syfte som funnits med sedan de grundades (Bennet 1995; Hooper-Greenhill 1995; Lundén 2016; Nielsen 2014). Potentiellt kan även denna historievurm ses som en konsekvens av Storbritanniens förändrade maktposition på den globala scenen, där vissa menar att "[...] the turn to the past is a function of England's global decline; it supposedly generated a desire to retreat into a fantasized past [...]" (Wallace 1995:121). Jag anser dock att denna del av V&A's diskurs inte enbart är påverkat av dess anknytning till ett generellt historiskt syfte. Min tolkning är att det stora fokuset på detta epideiktiska retoriska narrativ kan kopplas till övergripande förändringar inom museisektorn, och speciellt införandet och etableringen av 'museum marketization' anser jag har varit en påverkande faktor för utformningen av V&A's (och andra museiinstitutioners) kommunikation och diskurs.

I *Cultural policy effects on the marketing orientation in London art museums* (2020) menar Alexander att 'museum marketization' kan definieras och förstås på två sätt. Å ena sidan kan 'museum marketization' förstås som en effekt av förändringar i den brittiska kulturpolitiken som innebär att museiinstitutioner och museisektorn i allt högre grad exponeras och styrs av neoliberala ekonomiska marknadsstrukturer (Alexander 2020:81). Å andra sidan kan 'museum marketization' förstås vara museisektorns anammande av olika marknadsföringsstrategier och verktyg, som från början kommer från en mer klassiskt kommersiellt inriktad företagsstruktur (Ibid:81). Alexander påpekar att dessa två perspektiv har tydlig anknytning till varandra då anammandet av det senare perspektivet är en konsekvens av introduktionen av det förstnämnda (2020:81). Anammandet av 'museum marketization' hos brittiska museiinstitutioner, exempelvis British Museum och V&A, beskrivs av Alexander som en motvillig respons till "[...] changes in arts policy that reduced government funding and increased the need for audience development, earned income, and external funding." (Ibid:82). Vidare menar

Alexander att detta speciellt påverkade just statligt finansierade nationalmuseer eftersom införandet av 'museum marketization' ofta kom som en följd av förändringar i en nations kulturpolitik och policys (Ibid:81ff). I den brittiska kontexten kan begynnelsen till museisektorns utbredda användning av 'marketization' kopplas till de förändringar som den konservativa Thatcher-regeringen (1979–90) implementerade:

Thatcher's government made it clear that museums must work toward self-support, and it set in motion a series of interlinked actions to encourage this. Grants-in-aid were cut to arts organizations. This action, by itself, presented cultural organizations with a choice: scale back operations and programmes, or find alternative sources of funding. [...] The discipline imposed by the state in this manner brought museums into a more neoliberal world in which museums are run as businesses.

Ibid:83

När den konservativa regeringen sedan ersattes av en New Labour regering (Tony Blair 1997–2007 och Gordon Brown 2007–2010) skedde vissa förändringar i den brittiska kulturpolitiken. Exempelvis ville man nu från regeringshåll att museiinstitutioner skulle arbeta och vara verktyg för social integration och demokratiseringsprocesser, men den så kallade 'plural funding model' som infördes under Thatchers tid förblev dock central inom den brittiska kulturpolitiken (Ibid:83–84). De regeringar som följt efter 2010 har ägnat sig åt ytterligare ekonomiska åtstramningar och budgetnedskärningar vilket i sin tur har lett till ett ökat tryck på museiinstitutioner att generera inkomster samt hitta och ägna sig åt alternativ finansiering (Ibid:84).

Alexander menar att förändrad kulturpolitik och etableringen av 'the museum marketization' har lett till att dagens brittiska museiinstitutioner, exempelvis V&A, är beroende av de olika resurser som marknaden inbringar (2020). Alexander påpekar även att sektorn som helhet är kraftigt påverkad av "[...] krav som ställs av allmänheten eller av finansiärer, eller krav från professionella och ackrediterande organ, eftersom museer inte har råd att ignorera dem." (2020:90, min översättning). Detta perspektiv återfinns även i Nielsen avhandling vars resultat argumenterar för att dagens museisektor som helhet och museiinstitutioner som enskilda organisationer står inför förändrade strukturer, perspektiv och förväntningar som de måste förhålla sig till. Nielsen menar att i en tid där den brittiska museisektorn formas av snabba förändringar, minskade ekonomiska resurser och nya krav så måste dagens museiinstitutioner, för att hålla sig relevanta, fokusera på vad som gör dem unika för sina intressenter samt samhället i stort (Nielsen 2014:253).

Jag menar att V&A's användning och framhävnig av *'V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning och proveniensfrågor – nutid och historiskt'*-narrativet har påverkats av de förändringar och konsekvenser som 'museum marketization' har inneburit. Enkelt uttryckt, vad gör man som museiinstitution för att cementera eller förstärka sin institutions relevans i en samtid där sektorn delvis är färgad och styrd av ostabila marknadsstrukturer? Jo, ett vanligt förekommande grepp är att positionera och cementera sin institutionella identitet och 'brand'/varumärke, samt institutionens samtida och framtida relevans, genom att just hänvisa bakåt till 'the past' och sin historiska position, relevans och status (Hooper-Greenhill 2000a; Lundén 2016; Weiser 2017). Genom att både hänvisa till valda delar av sitt historiska skeende och anknyta detta till ett ämne som proveniensforskning och proveniensproblematik som har etiska och moraliska kopplingar kan V&A dessutom ytterligare positionera sig som ett 'value brand' vilket potentiellt kan leda till att deras samtida relevans stärks. Att positionera sig som ett 'value brand' innebär att en institution till viss del ramar in sin kärnverksamhet kring specifika värderingar genom vilka man sedan skapar och underhåller en relation med intressenter som delar och identifierar sig med dessa värderingar (Burton & Scott 2007). Men för att kunna leva upp till intressenternas förväntningar (Alexander 2020) måste V&A som institution både veta vilka värderingar och krav institutionens intressenter önskar att V&A ska uppfylla samt utgå från och förena detta med institutionens syfte och 'statement of purpose'(Alexander 2020; Burton & Scott 2007). Den sektorvida etableringen av 'Museum marketization' anses ha inneburit att brittiska museiinstitutioner, så som V&A, måste använda sig av 'museum marketization strategies' för att kommunicera sitt brand och därigenom locka till sig olika intressenter (exempelvis besökare, sponsorer och filantroper) vars förväntningar och krav institutionen måste förhålla sig till.

Att en central del av den undersökta diskursen består av ett historievurmande narrativ med anknytning till etiska värderingar är alltså inte en slump. Narrativet tolkas av mig vara både en produkt av externa krav och förväntningar samt interna ambitioner. Genom att i sin offentliga kommunikation framhäva valda delar av sin historia som har positiva etiska övertoner kan V&A använda detta som prejudikat för att belägga institutionen samtida och framtida relevans samt peka på att "[...] because the museum has made good in history it will continue to do so." (Lundén 2016:244). Denna del av diskursen kan nästan förstås som ett 'meta-retoriskt grepp' – V&A använder sig ju nämligen av en typ av proveniens då institutionen vill visa på en egen historisk 'proveniens' gällande forskning och etiskt handlade/hanterande

av sina objekt och samlingar. Genom att hänvisa bakåt och lyfta proveniensen kring institutionens proveniensforskning befäster V&A sin samtida position som en drivande kraft inom proveniensforskning samt som ett 'value brand' med etisk samlingsförvaltning.

Skiftande fokus: Besökaren, Kommunikation och Kontextualisering

Ytterligare en bakomliggande process som jag anser har påverkat den undersökta diskursen är museisektorns övergripande skifte från perspektivet där museiinstitutions huvudsakliga syfte ansågs vara att utöka sina samlingar och där kommunikation, information och utbildning utgick från en elitistisk pedagogik- och kommunikationstradition (Bennet 1995; Hooper-Greenhill 2000a; Nielsen 2014; Ross 2004; Sandell & Nightingale 2012). Hooper-Greenhill menar att sektorn idag ät överens om att den stora samlingsfasen är över dagens museer (Hooper-Greenhill 2000a:152) och att fokus istället bör ligga på att *kontextualisera* sina samlingar och verksamheter samt utgå från sina *besökare* och deras behov, förväntningar och krav (Bennet 1995; Hooper-Greenhill 2000a; Milosch & Hull 2019; Nielsen 2014; Ross 2004; Sandell & Nightingale 2012). Dessa förändringar anknyter även till skiftet inom museikommunikation gällande 'the Transmission approach' och 'the Cultural approach' som bland annat diskuteras av Nielsen (2014:96ff) och Hooper-Greenhill (2000b:179ff). Utifrån Hooper-Greenhills och Nielsens argument kan man hävda att dagens museikommunikation hamnar någonstans mellan 'the Transmission approach' och 'the Cultural approach'. Detta baseras på att dagens museikommunikation till viss del fortfarande anses vara förmedlingsfokuserad eftersom en stor del alltså består av masskommunikation som fokuserar på effektivitet och att kommunicera något *från* en museiinstitution *till* en mottagare (Hooper-Greenhill 2000b; Nielsen 2014). Dagens museiinstitutioner vill dock samtidigt ofta att deras kommunikation ska bottna i 'the Cultural approach' där kommunikation ses som "[...] en mycket bredare process, som granskar idéer i deras historiska, sociala och institutionella matraser." (Hooper-Greenhill 2000b:183, min översättning) genom vilken kunskap kan analyseras, tolkas samt transformeras genom att multipla perspektiv och kontexter appliceras och vävs samman (Nielsen 2014:96).

Skiftet till ett övergripande besökarfokus kan bland annat förstås genom de förändrade marknadsstrukturer som beskrevs tidigare i detta avsnitt. Exempelvis menar McLean, Nielsen samt Sandell & Janes att de förändringar som skett inom den västerländska museisektorn inneburit att dagens museiinstitutioner måste fokusera på att skapa sig en förståelse för vad som gör den egna institutionen unik

och relevant för sina besökare. Denna insikt måste sedan kombineras med en förståelse för vilka förväntningar och krav dessa besökare har på institutionens verksamhet. (Nielsen 2014; McLean 2007; Sandell & Janes 2007)

Detta perspektiv återfinns även hos Holtorf som menar att dagens kulturinstitutioner måste utgå från sina besökares förväntningar för att kunna engagera sina besökare känslomässigt, kulturellt, socialt och kognitivt (2007). Holtorf utgår bland annat från Pine och Gilmores argument om att "[...] businesses that relegate themselves to the diminishing world of goods and services will be rendered irrelevant." (1999:25, se Holtorf 2007:6). Holtorf menar att den 'nya valutan' upplevelser (*experiences*) har stort inflytande på kulturarvssektorn och kan anses ha format kulturarvssektorns olika verksamheter (2007). Vidare påpekar Pine och Gilmore att "[...] upplevelser inte enbart handlar om underhållning; företag skapar en upplevelse varje gång de engagerar kunder på ett personligt, minnesvärt sätt." (1998:99, min översättning). Det räcker alltså inte med att enbart erbjuda sina potentiella besökare spektakulära upplevelser. Kulturinstitutioner, exempelvis V&A, måste fokusera på att engagera sina potentiella besökare på ett personligt plan genom att anknyta till deras förväntningar gällande vilka historier som berättas samt deras värderingar. Denna förändring gällande besökarfokus har alltså tydliga kopplingar till förändrade marknadsstrukturer och ekonomiska förutsättningar (Alexander 2020; Ross 2004).

Museisektorns skifte till ökat besökarfokus är även intimt förknippat med tankegodset inom *new museology*, museiinstitutionernas demokratisering och de förändringar samt förväntningar som det inneburit (Holtorf 2007; Hooper-Greenhill 1995; Marstine 2011; Sandell & Nightingale 2012). I artikeln *Interpreting the new museology* (2004) beskriver Max Ross (genom att bland annat hänvisa till Bennet och Hooper-Greenhill) att *new museology* kan kopplas till museisektorns skifte från elitistiska och socialt exkluderande museiinstitutioner till socialt inkluderande (2004:84). Vidare menar Ross menar att anammandet av perspektiv sprungna ur *new museology* kan ses i att museiinstitutioner upplevs ha blivit "[...] mer tillgängligt - den gamla atmosfären av exklusivitet och intellektuell asketism har till stor del fått ge vika för ett mer demokratiskt klimat." (Ross 2004:85, min översättning). Den post-moderna museisektorns demokratiseringsprocess har bland annat inneburit ökade förväntningarna och krav på öppenhet samt transparens från institutionernas håll (Hooper-Greenhill 1995; Jönsson, Persson & Sahlin 2011; Lundén 2016; Marstine 2011; Milosch & Pearce, 2019; Nielsen 2014; Paquette 2012). Nielsen argumenterar för att dagens museiinstitutioner aktivt måste föra en

transparent dialog samt demokratiskt arbeta med sina besökare och argumenterar för detta perspektiv genom att bland annat hänvisa till ett citat från Black (2012) som menar att

For a museum to truly engage its users, it must cease acting as a controlling gatekeeper to its collections and expertise. Rather, the museum must work with its users and communities to unlock the stories its collections hold, responding to the choices its users make.

Black 2012:11, se Nielsen 2014:196

Marstine anknyter till detta perspektiv och menar att tiden då museiinstitutioner enbart behövde delge information internt eller till specifika externa intressenter är förbi (2011). Dagens museiinstitutioner måste istället vara transparenta i sin kommunikation, exempelvis genom att använda sig av metoden 'radical transparency' (2011:14–17). Marstine påpekar att 'radical transparency' inte innebär att man som institution ska tillhandahålla all sin information till alla sina intressenter (2011:15). Istället fokuserar metoden på att museiinstitutioner ska kommunicera "[...] what issues they are facing, the "hows" and "whys" of their decision-making processes and the larger impact of these choices." (Ibid:14) för att möjliggöra insyn och medinflytande för sina besökare och intressenter. Det faktum att V&A öppet beskriver vilka utmaningar som finns inom deras arbete med proveniensforskning, tidigare accessionsbeslut som idag ses som problematiska samt hur institutionen har hanterat detta (exempelvis genom temat 'Proveniensproblematik') kan ses som en applicering av Marstines 'radical transparency'. Genom att vara transparent i sin kommunikation gällande olika typer av problematik som institutionen arbetar med anknyter V&A både till de samhällseliga krav som finns gällande demokratisk insyn samt även till etiska värderingar.

Skiftet till ett mer besökarinriktat fokus är även anknutet till förändrade perspektiv gällande hur objekt, samlingar och deras historier ska kontextualiseras. Det har alltså inte bara skett förändringar gällande vilka historier som får utrymme på museiinstitutionerna, utan även hur dessa historier ska kommuniceras och sättas i kontext (Hooper-Greenhill 2000b; Nielsen 2014). Har man denna förändring gällande kontextualisering i åtanke får både V&A's fokus på proveniens som ämne samt utformningen av institutionens kommunikation ytterligare lite klarhet. Exempelvis menar Pearce och Milosch att

there is a growing recognition that provenance, or more properly, research into provenance, can provide a richer, more detailed insight into the history of taste and collecting, and can illuminate the social, economic, and historic contexts in which an object was created and collected. It is a

history of people as well as objects, and its study can reveal an often-intricate network of relationships, patterns of activity, and motivations.

Pearce & Milosch 2019:xv

V&A's fokus på att kontextualisera och lyfta fram både själva forskningsprocessen samt proveniensforskningens resultat (istället för att exempelvis enbart kronologiskt rada upp resultatet i en ägarkedja eller internt säkerställa objektens lagliga status) visar att man som institution är påverkad av, och ämnar uppfylla, de samhälleliga förväntningar och krav som finns gällande både transparens samt kontextualisering. Ett sätt för V&A att göra detta är genom att använda sig av så kallad kritisk proveniensforskning. Kritisk proveniens och proveniensforskning poängterar nämligen vikten av att lyfta exempelvis ett objekts historia *och* kontext (Hooper-Greenhill 2000a; Milosch & Pearce 2019). Min tolkning är att även V&A's användning och inramning av temat '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*' kan anses ha påverkats av samtidens förväntningar och krav på kontextualisering. Resultatet från de två tidigare nivåerna visade att V&A tolkas lägga stor vikt vid att informera, kontextualisera och berätta om detta ämne med specifikation, allvar och finkänslighet. Istället för att enbart rada upp ett objekts ägarkedja väljer V&A att informera om olika händelser och processer som skedde mellan 1933–1945 och kontextualisera hur dessa händelser/processer har påverkat både objekten samt dess tidigare ägare.

Attitydförändringar: Museietik och Proveniensens syfte samt funktion

Jag anser att V&A's val att kommunicera och visa upp sitt arbete med proveniensforskning och proveniensproblematik kan förstås vara direkt påverkat av förändrade attityder gällande museietiska frågor på ett generellt plan samt av förändrade attityder kring proveniens och proveniensforskningens syfte specifikt. Vissa av dessa förändringar kan ses vara direkt anknutna till specifika händelser medan andra är kopplade till mer övergripande/långsamma ideologiska processer. Jenny Kidd beskriver i sin artikel *Debating contemporary museum ethics: reporting Sekhemk* (2017), med hänvisning till bland annat Marstine (2011), att förändrade attityder och perspektiv gällande museietik bland annat är

[...] allied to a number of key recent developments: the post-2008 economic climate within which cultural policy and funding decisions are hotly contested; the emphasis on social justice and radical transparency in the twenty-first century museum (Marstine 2011); [...] and continued debates about repatriation, and about the destruction and looting of cultural property (not least in Iraq, Syria and Turkey).

Kidd 2017:494

Hur museiinstitutioner applicerar etiska principer och hanterar etisk problematik påverkas alltså av dessa övergripande samhällsförändringar eftersom förändrad ideologi exempelvis influerar det allmänna samtalet gällande museiinstitutioners etiska ansvar, akademisk forskning och litteratur samt sektorbaserade professionella etiska riktlinjer (Harris 2018; Kidd 2017; Marstine 2011). Etiska värderingar och principer har alltid och kommer alltid att utvecklas och förändras med tiden. Vad som anses etiskt försvarbart på en museiinstitution, exempelvis V&A, kommer därför skilja sig åt beroende på om man undersöker en institutions fem, 15 eller 50 år gamla 'code of ethics'. Idag är etiska förhållningssätt dessutom påverkade av en ökad globalisering och de förväntningar samt krav som detta för med sig (Kidd 2018:494). Det räcker inte längre med att enbart utgå från en västerländskbaserad etisk kontext, en globaliserad värld kräver bredare och gränsöverskridande perspektiv (Kidd 2018; Marstine 2011). Gällande institutioners etiska normer påpekar Kidd att man dessutom bör hålla i åtanke att "vara anknuten till en etisk kod inte är detsamma som att vara etiskt." (2018:494, min översättning). Bara för att en institution har formulerat egna etiska principer eller anslutit sig till en annan organisations etiska principer (exempelvis ICOM eller AAM) så innebär inte det nödvändigtvis att institutionen holistiskt och konsekvent kommer att applicera dem i sitt dagliga verksamhet.

Dagens museiinstitutioner måste därför på olika sätt uppvisa och kommunicera till sina besökare och övriga intressenter att de uppfyller de museietiska krav som de förväntas uppfylla. Det räcker alltså inte för exempelvis V&A att enbart ha nedskrivna '*ethical principles*'. V&A måste även visa att dessa principer omvandlas till '*applied ethics*' genom att applicera principerna holistiskt inom verksamheten (Marstine 2011:6). Jag menar att V&A's positionering och kommunikation gällande proveniensforskning kan tolkas som en direkt konsekvens av dessa förändrade krav. Speciellt V&A's användning och framhävande av '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning och proveniensfrågor – nutid och historiskt*' och '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*' kan ses som manifestationer av detta. Genom att accentuera att det är självklart för V&A att arbeta med aktiv proveniensforskning samt att musei- och andra kulturarvsinstitutioner generellt har ett grundläggande ansvar att blotta eventuell problematik genom att undersöka de objekt i sina samlingar som potentiellt kan ha kopplingar till brott mot mänskliga rättigheterna (exempelvis objekt med kopplingar till nazisternas konstplundringar under andra världskriget) kan V&A positionera sig som en institution som är "[...] engagerade i avancerandet av social rättvisa och mänskliga rättigheter [...]" (Marstine 2011:11, min översättning) och

en förkämpe för '*Social inclusivity*'. Dessutom kan V&A genom att centrera sin kommunikation kring teman som anknyter till etisk problematik samt etiska principer och praxis positionera sin verksamhet som etiskt framåtsträvande samt ytterligare stärka sin position som ett 'value brand' (Burton & Scott 2007).

Som jag nämnde i bakgrunden till denna studie så har det skett flera attitydförändringar gällande syftet och funktionen med proveniens samt proveniensforskning, speciellt under 1900-talet. Detta är något som ofta återkommer i den undersökta diskursen. Exempelvis framhäver V&A i samtliga undersökta texter att det har skett både övergripande ideologiska attitydförändringar och specifika brytpunkter med koppling till etik. Detta anses bland annat ha påverkat hur samlare, både privata och offentliga institutioner, förhåller sig till proveniensproblematik och dess etiska konsekvenser. En specifik brytpunkt som V&A hänvisar till vid flera tillfällen i det analyserade materialet, och som jag anser bland annat ha påverkat V&A's användning av temat '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*', är 1998 års Washingtonkonferensen om nazikonfiskerad konst.

Washingtonkonferensen anses allmänt ha påverkat det sociala sammanhanget och lett till flera förändringar gällande arbetet med objekt med proveniensproblematik (Ericson 2019; Milosch & Pearce 2019). En anledning till detta är det faktum att konferensen påverkade det allmänna samtalet om nazikonfiskerad konst och proveniensproblematik genom att ge ämnet utrymme och exponering. Vid konferensen kom representanter för 44 regeringar överens om elva handlingsprinciper vars övergripande syfte var att bidra med hjälp för att hitta 'just and fair solutions' gällande frågor om nazikonfiskerad konst (Ericson 2019, Milosch & Pearce 2019). Trots att dessa principer enbart innebär en moralisk förbindelse och inte är bindande i laglig mening anses de dock haft inverkan på museisektorn och hur dagens museiinstitutioner hanterar objekt med proveniensproblematik med koppling till andra världskriget (Ericson 2019, Milosch & Pearce 2019). Jag anser att de skiftande förväntningarna och kraven i den sociala praktiken (det ökade intresset och kunskapen hos allmänheten samt ökade krav inom den professionella sektorn kring proveniensforskning, 'due diligence' och andra etiska förhållningssätt) som denna specifika händelse anses ha anbringat kan ses som bakomliggande process som har påverkat V&A's samtida diskurs, specifikt gällande hur V&A väljer att hantera, använda och kommunicera kring objekt med koppling till '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*'.

Slutsatser, slutord & framtida forskningsfrågor

Don't ever diminish the power of words.

Words move hearts and hearts move limbs.

Hamza Yusuf

Proveniens, proveniensforskning och proveniensproblematik är ett ämne med tydlig anknytning till museietiska frågor som har fått allt mer uppmärksamhet de senaste decennierna (Milosch & Pearce 2019). Detta kan exempelvis ses i det ökade intresset samt förståelsen för begreppet och disciplinen proveniens inom den akademiska sfären, den professionella museisektorn, populärkulturen samt i det allmänna medvetandet (Milosch & Pearce 2019). Proveniens ses idag inte enbart som ett verktyg som används för att klargöra ägandeskap eller ett objekts lagliga status i enlighet med nationell och internationell lagstiftning (Milosch & Pearce 2019; Reed 2013; Szostak 2019). Idag riktas istället allt mer fokus mot appliceringen av 'critical provenance' som är centrerat kring olika etiska och moraliska frågor som kan omgärda ett objekt och hur dagens museiprofessionella kan använda proveniens för att kontextualisera objekt och deras historia (Hooper-Greenhill 2000a; Milosch & Pearce 2019). Detta perspektiv har blivit allt vanligare i samband med att det i ökad utsträckning har blivit centralt i "[...] the postcolonial world of the twenty-first century that museums address and expose such important hidden histories, rather than shying away from difficult subject matter." (Tythacott 2019:367).

Utifrån uppsatsens övergripande tema, *museikommunikation om museietiska frågor* med fokus på *proveniens* och *proveniensforskning* samt *dess förändrade användning och betydelse i den offentliga museisektorn*, var min ambition att inom ramen för denna studie fördjupa mig i frågor som dels berörde på vilka vis detta sker, vilka bakomliggande processer som har påverkat samt hur detta bidrar till att forma museiinstitutioners externa profil och identitet. Uppsatsens kärna har utgjorts av en fallstudie av offentligt kommunikationsmaterial från Victoria and Albert museum med ambitionen att öka förståelsen för hur frågor om proveniens idag hanteras av åtminstone vissa museiinstitutioner. Valet att undersöka det valda fenomenet med fokus på V&A baserades på att V&A är ett statligt ägt västerländskt nationalmuseum med fokus på formgivning och dekorativ konst, samt att V&A har arbetat med proveniensfrågor och kommunicerat detta arbete utåt mot besökare och

samhälle. Studiens slutsatser kommer här nedan att presenteras utifrån studiens tre frågeställningar.

Slutsatser

Hur använder Victoria & Albert museum sig av proveniensforskning och/eller objekt med proveniensproblematik i sin kommunikation och utåtriktade verksamhet?

Baserat på det analyserade materialets samlade resultat anser jag att V&A bland annat använder sig av proveniensforskning och objekt med proveniensproblematik som en del i sitt institutionella identitetsbyggande. Syftet med denna användning anses övergripande vara att befästa samt stärka V&A's position och 'brand' samt uppfylla samtidens krav och förväntningar gällande exempelvis etiskt agerande. Min tolkning är att V&A gör detta bland annat genom att:

- Positionera och framhäva V&A som en pådrivande och aktiv institution inom fältet för proveniensforskning
- Kontextualisera och informera om proveniensforskning samt dess bakomliggande processer och arbetsmetoder
- Kontextualisera och informera om proveniensproblematik
- Kontextualisera och informera om förändrade attityder kring proveniens och proveniensforsknings funktion samt syfte (historiskt och i nutid)
- Informera om utställningens tema och framhäva dess unikheter i en brittisk museikontext

V&A upplevs lägga stort fokus på två centrala teman: *'V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt'* samt *'Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser'*. Det förstnämnda temats fokus anses ligga på att framhäva att V&A har arbetat aktivt, både historiskt och i nutid, med proveniensproblematik och presentera detta som en självklar del av V&A's dagliga arbete och institutionella identitet. Ett syfte med denna användning tolkas vara att stärka institutionens historiska och samtida relevans. Tema anses vara baserat på epideiktisk retorik eftersom V&A använder sig av det för att bland annat knyta samman institutionens historiska verksamhet och kontext till institutionens nuvarande verksamhetsideal och arbete kring samtida etiska frågor. V&A's användning av detta tema kan även tolkas som ett 'meta-retoriskt grepp'. Genom att hänvisa bakåt och lyfta institutionens historiska arbete med proveniensforskning tolkas V&A vilja visa på sin egen historiska 'proveniens' gällande forskning och etiskt hanterande av objekt i sina samlingar. V&A

användning av proveniens blir därför i sig en typ av proveniens. Som jag nämnt tidigare anser jag att detta resultat evident anknyter till resultatet i Lundéns avhandling (2016). Lundéns resultat visade att British Museum, likt V&A, aktivt skapar och positionerar sin samtida institutionella identitet genom att koppla den till institutionens historia (2016). Det tolkas alltså finns korrelation mellan de två institutionerna och hur de använder sig av sina respektive historiska kontexter för att forma sin samtida institutionella identitet. En av anledningarna till att museiinstitutionerna väljer att framhäva valda delar av sin historia anses vara att man vill använda det som prejudikat för att belägga institutionen samtida och framtida relevans. Detta görs genom att framhäva att "[...] because the museum has made good in history it will continue to do so." (Lundén 2016:244).

Mitt resultat indikerar att det andra temat, *'Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser'* med koppling till institutionens arbete med proveniensforskning och proveniensproblematik, bland annat används för att rama in V&A's forskningsarbete i ett narrativ som upplevs som etiskt framåtsträvande men som samtidigt är relativt riskfritt. Genom att använda och framhäva detta tema kan V&A ytterligare positionera sin verksamhet som etiskt framåtsträvande samt ytterligare stärka institutionens identitet som ett 'value brand' (Burton & Scott 2007). Som jag har konstaterat tidigare visar mitt resultat, likt Nielsens (2014), att dagens museiinstitutioner måste förhålla sig till det sociala sammanhangets krav och förväntningar för att inte tappa trovärdighet och legitimitet. Dagens museiinstitutioner måste därför på olika sätt uppvisa och kommunicera till sina besökare och övriga intressenter att de exempelvis uppfyller de museietiska krav som de förväntas uppfylla. Utifrån det undersökta materialet anser jag dock inte att V&A enbart använder sig av proveniensforskning och/eller objekt med proveniensproblematik för att det 'ska se bra ut utåt'.

Baserat på de sätt som V&A beskriver sitt arbete och initiativ kring proveniensforskning (med fokus på transparens, tillgänglighet, samarbeten och aktivt arbete) uppfattar jag deras interna engagemang som genuint. Samtidens ideologiska förändringar påverkar naturligtvis även de museiprofessionella som jobbar inom sektorn. Exempelvis påpekar Hooper-Greenhill att de sektorbaserade förändringar som tog sin början i slutet på 1900-talet även samföll med "[...] the rise to power of younger staff who frequently held strong convictions that museums should be more open and more democratic." (1995:5). Även i antologin *Collecting & Provenance* (2019) betonar en övervägande majoritet av artikelförfattarna de förändrade attityderna hos de museiprofessionella om museisektorns ansvar och

arbete med exempelvis etiska frågor (Milosch & Pearce 2019). Genom att accentuera V&A's arbete med aktiv proveniensforskning som en självklar del av deras institutionella identitet, samt argumentera för att musei- och andra kulturarvsinstitutioner har ett grundläggande ansvar att holistiskt hantera eventuell etisk problematik, positionerar V&A sin institution samt dess anställda som etiskt ansvarstagande och framåtsträvande.

Hur är kommunikationen med koppling till proveniens utformad?

Den analyserade kommunikationen består av engelskspråkig offentlig masskommunikation. Institutionen V&A tolkas vara den samlade kommunikationens huvudavsändare. Hälften av materialet har dessutom sekundära avsändare i form av en eller flera namngivna skribenter. Min tolkning är att kommunikationens institutionella interaktion primärt sker inom V&A's museiinstitutionella domän som ingår i en brittisk kultur- och musei-institutionell domän. Kommunikationens övergripande ämne tolkas vara proveniens och proveniensforskning som tar sig uttryck i olika underteman, exempelvis: V&A engagemang och arbete inom proveniensforskning, proveniensproblematik samt förändrade funktioner och attityder runt proveniensforskning. Fyra av de sex analyserade texterna ämne var även tydligt kopplade till V&A's utställning *"Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting"*. Språket anses generellt tillhöra en övergripande brittisk museal diskurs och specifikt V&A's institutionella diskurs med tydlig koppling till V&A's institutionella identitetsbyggande. Jag anser att en stor del av kommunikationens utformning och diskursiva element (narrativ, påståenden, teman m.m.) är baserad på epideiktisk retorik.

Min övergripande tolkning är att V&A i den undersökta kommunikationen tenderar att använda positivt eller neutralt/sakligt konnoterade ord, uttryck och påståenden för att beskriva sitt eget arbete, sina objekt och samlingar samt andra ämnen/teman som tydligt anknyter till V&A som institution. Stort fokus ligger på att uttrycka engagemang, aktivitet, ansvar samt den historiska och samtida kontexten kring V&A's arbete. När kommunikationen använder sig av ord, uttryck och påståenden som är negativt konnoterade upplevs fokuset istället vara mer riktat mot övergripande 'meta-problematik'. Detta ramas ofta in som att det är problematik som den generella museisektorn brottas med, som därmed inte är specifikt eller enbart kopplat till V&A som institution och deras arbete. Min tolkning av den totala avsaknaden av metaforer och relativt stora avsaknaden av eufemismer är att V&A generellt strävar efter att använda sig av korrekta och explicita beskrivningar

eftersom det analyserade materialet anknyter till olika typer av problematik, samt etiska frågor, som kräver detta. Kommunikationen upplevdes speciellt framhäva temat *'V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt'* samt temat *'Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser'*.

Vilka bakomliggande processer kan tolkas vara påverkande faktorer av kommunikationen/diskursen med koppling till proveniens?

De senaste decennierna har tydligt inneburit flera sociala, ideologiska och marknadsmässiga förändringar inom både museisektorn och samhället i stort. Denna utveckling kan exempelvis ses i de förändrade kraven gällande demokratisering, transparens, samt museiinstitutioners etiska och moraliska ansvar. (Alexander 2020; Ekström 2020a; Harris 2018; Holtorf 2007; Hooper-Greenhill 1995, 2000a, 2000b; Kidd 2017; Marstine 2011; McLean 2007; Nielsen 2014, 2017; Sandell & Janes 2007; Paquette 2012). Resultatet från analysen gällande vilka bakomliggande processer (så som förändringar i den sociala praktiken) som kan tolkas ha påverkat den undersökta diskursen delades in i tre teman:

- Museum Marketization & Historieidealiserings: Identitet och Branding
- Skiftande fokus: Besökaren, Kommunikation och Kontextualisering
- Attitydförändringar: Museietik och Proveniensens syfte samt funktion

Temat *Museum Marketization & Historieidealiserings: Identitet och Branding* centrerar kring hur övergripande förändringar inom museisektorn, och speciellt införandet och etableringen av 'museum marketization', och hur detta bland annat kan tolkas ha påverkat utformningen av V&A's kommunikation och diskurs. Förändrad kulturpolitik och etableringen av 'the museum marketization' har lett till att den brittiska museisektorn (som V&A tillhör) är beroende av de olika resurser som marknaden inbringar (Alexander 2020; Nielsen 2014). Detta har inneburit att hela museisektorn har stått inför förändrade strukturer, perspektiv och förväntningar som man måste förhålla sig till. Den sektorvida etableringen av 'Museum marketization' anses ha inneburit att V&A (som en del av den brittiska museisektorn) måste använda sig av 'museum marketization strategies' för att kommunicera sitt brand och därigenom locka till sig olika intressenter. Dessa intressenter har sedan förväntningar och krav som V&A måste förhålla sig till. Stora centrala delar av den undersökta diskursen utgår från epideiktisk retorik och består bland annat av historieidealiserande narrativ som kopplas till samtida etiska värderingar. Min tolkning är att denna diskursiva utformning bland annat har

påverkats av de bakomliggande processer som presenterats här och att diskursen samt kommunikationen är en produkt av externa krav och förväntningar samt interna ambitioner.

Temat *Skiftande fokus: Besökaren, Kommunikation och Kontextualisering* centrerar kring museisektorns övergripande skifte från 'the great collection phase' och en elitistisk pedagogik- och kommunikationstradition, till dagens perspektiv där man anser att museiinstitutioners syfte och fokus ska ligga på att *kontextualisera* sina samlingar och verksamheter samt utgå från sina *besökare* och deras behov, förväntningar och krav (Bennet 1995; Hooper-Greenhill 2000a; Nielsen 2014; Ross 2004; Sandell & Nightingale 2012). Detta skifte förstås bland annat ha inneburit att dagens museiinstitutioner måste fokusera på att skapa sig en förståelse för den egna institutionen unikhet och dess relevans för sina besökare. Denna insikt måste sedan kombineras med en förståelse för vilka förväntningar och krav dessa besökare har på institutionens verksamhet. (Nielsen 2014; McLean 2007; Sandell & Janes 2007) En konsekvens av detta är att V&A därför måste fokusera på att engagera sina potentiella besökare genom att anknyta till deras förväntningar gällande vilka historier som berättas samt deras värderingar. Skifte till ökat besökarfokus anses även vara intimt förknippat med museisektorns post-moderna demokratisering (Holtorf 2007; Hooper-Greenhill 1995; Marstine 2011; Sandell & Nightingale 2012). En effekt av denna demokratiseringsprocess anses vara ökade förväntningarna och krav på öppenhet samt transparens inom museisektorn (Jönsson, Persson & Sahlin 2011; Lundén 2016; Marstine 2011; Nielsen 2014; Paquette 2012). Jag menar att detta har varit en påverkande faktor gällande hur V&A kommunicerar kring vilka utmaningar och problematik de stöter på inom sitt arbete med proveniensforskning samt hur institutionen hanterar tidigare accessionsbeslut som med dagens mått mätt anses vara etiskt problematiska. Skiftet till ett mer besökarinriktat fokus har även inneburit förändringar gällande *vilka* historier som får utrymme samt *hur* dessa historier ska kontextualiseras och kommuniceras (Hooper-Greenhill 2000b; Nielsen 2014). Detta anser jag har påverkat V&A's fokus på proveniens som forskningsdisciplin och utställningsämne samt utformningen av institutionens kommunikation. Genom att fokusera på att lyfta fram och kontextualisera själva forskningsprocessen samt proveniensforskningens resultat visar V&A att man som institution är medveten om, påverkad av och ämnar uppfylla de samhällsliga förväntningar och krav som finns gällande transparens samt kontextualisering.

Temat *Attitydförändringar: Museietik och Proveniensen*s syfte samt funktion centrerar kring hur V&A's val att kommunicera och visa upp sitt arbete med proveniensforskning och proveniensproblematik kan förstås vara påverkat av förändrade attityder gällande museietiska frågor samt av förändrade attityder kring proveniens och proveniensforskningens syfte samt funktion. Jag anser att hur V&A, i rollen som statligt ägd museiinstitution, applicerar etiska principer och hanterar etisk problematik har påverkats av övergripande ideologiska samhällsförändringar. Denna tolkning utgår från perspektivet att förändrad ideologi bland annat influerar det allmänna samtalet gällande museiinstitutioners etiska ansvar, den akademiska forskningen och litteratur samt sektorbaserade professionella etiska riktlinjer (Harris 2018; Kidd 2017; Marstine 2011). En samtida museiinstitution som V&A måste därför på olika sätt uppvisa och kommunicera till sina besökare och övriga intressenter att de uppfyller de museietiska krav så som de förväntas göra. Jag anser att V&A's positionering och kommunikation gällande proveniensforskning kan tolkas som en direkt konsekvens av dessa förändrade krav. Speciellt V&A's användning och framhävnin g av '*V&A's engagemang samt arbete med proveniensforskning och proveniensfrågor – nutid och historiskt*' och '*Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser*' ses som manifestationer av detta.

Som jag tidigare nämnt anser jag att mitt resultat tydligt anknyter till studiens tidigare forskning. Denna studies resultat menar bland annat, likt Lundéns (2016) och Nielsens (2014), att museiinstitutioners kommunikation har tydliga kopplingar till, och påverkas av, institutioners egen bild av dess historiska och samtida relevans. Jag anser även att det finns korrelation mellan mitt resultat och Lundéns (2016) bland annat gällande hur V&A respektive British Museum aktivt skapar och positionerar sin samtida institutionella identitet genom att hänvisa till en idealiserad version av sina respektive historier. Vidare anser jag även att det finns ytterligare korrelation mellan mitt resultat och Nielsens (2014), då båda studierna bland annat visar att dagens museiinstitutioner måste förhålla sig till det sociala sammanhangets krav och förväntningar för att inte tappa trovärdighet, legitimitet och status. I avsnittet *Metodbeskrivning; Etiska aspekter* påpekade jag att en vanligt förekommande kritik av diskursanalytiska metoder är att analysresultaten per definition blir subjektiva eftersom all tolkning, mer eller mindre, är subjektiv. Fairclough resonerar kring detta och menar att CDA-metodens resultat "[...] are generated through a combination of what is in the text and what is 'in' the interpreter, [...] which the latter brings to interpretation." (Fairclough 2001:118). Detta innebär att det potentiellt går att göra alternativa tolkningar av fallstudiens

material samt studiens resultat och slutsatser eftersom den tolkande analysen påverkas av analytikerns (eller läsarens) förförståelse samt det valda teoretiska ramverket. Jag finner det även troligt att studiens resultat potentiellt hade kunnat se annorlunda ut om fallstudiens material hade haft ett större omfång eller valts enligt andra parametrar.

Slutord

[...] this is not a moment,

it's the movement [...]

Hamilton: An American Musical 2015

Som jag skrev i inledningen till denna studie är det av större vikt än någonsin för dagens museiinstitutioner hur de hanterar etiska frågor och problematik. I en era där allmänheten ställer allt högre etiska krav på institutioner inom kultursektorn har det blivit allt viktigare för museiinstitutioner att förhålla sig till och hantera etiska frågor gällande exempelvis sina objekt och samlingar, utställningsteman samt finansiell sponsring. Vår samtid präglas även på många sätt av vår ökade tillgång till olika kommunikationsplattformar. Detta har bland annat inneburit nya sätt för dagens museiinstitutioner att kommunicera med sina intressenter samt allmänheten för att sprida sitt brand och 'museum message' (Ekström 2020a; Hooper-Greenhill 1995; Nielsen 2017; Sandell & Janes 2007). Vår samtids ökade informationsflöden och tillgång till kommunikationsplattformar har dock även inneburit att allmänheten på nya sätt kan sprida och ta del av information gällande etisk problematik. Hur dagens museiinstitutioner väljer att hantera etiska och moraliska frågor är idag enligt Kidd 'mainstream news' (2017:502). Kidd exemplifierar detta bland annat med ett citat från Bermice Murphy (*Charting the Ethics Landscape for Museums in a Changing World* [2016]) som menar att:

Today, there is an unprecedented interest by public media worldwide in ethical issues and museums. Ethical issues are no longer subjects for confined discussion in professional gatherings, academic teaching of museum studies, or seminars for those who work in museums. The professional conduct of museums has become mainstream news.

Murphy 2016, se Kidd 2017:502

Hur en museiinstitution hanterar etisk problematik är inte längre något som enbart kan ske bakom lyckta dörrar. Museiinstitutionernas olika intressenter förväntar sig

idag kunna ta del av museernas etiska arbete på ett sätt som ställer nya krav gällande transparens och kommunikation. Naturligtvis har det funnits (och finns) museiprofessionella på olika institutioner som internt arbetat och argumenterat för bredare perspektiv, kontextualisering av objekt och applicering av museietiska principer (Milosch & Pearce 2019) – men det går inte att förneka att det är i samband med ökat externt tryck i offentliga sammanhang som några av de största förändringarna har skett.

De förändrade attityderna gällande exempelvis proveniensforskningens funktion och syfte kan ses som ett exempel på hur etiska värderingar samt principer alltid har utvecklats i samklang med sin tid och påverkats av nya ideologiska värderingar samt förändrad kulturpolitik. Vad som anses vara etiskt försvarbart museiarbete 2020 skiljer sig markant från vad som ansågs vara godtagbart under tidigare decennier samt århundraden. Proveniensforskning bör dock inte enbart ses som kopplat till objekt med etisk problematik. Proveniensforskning kan även användas som en del i en aktiv samlingsförvaltning med syfte att genom forskning på nya sätt levandegöra och kontextualisera enskilda objekt samt hela samlingar (Milosch & Pearce 2019). Dagens museibesökare ställer allt högre krav kring kontextualisering och vill veta vilka olika historier och berättelser som gömmer sig bakom objekten (Bennet 1995; Hooper-Greenhill 2000a; Milosch & Hull 2019; Nielsen 2014; Ross 2004; Sandell & Nightingale 2012). Via proveniensforskning öppnar man upp för möjligheten att lyfta fram nya, intressanta samt viktiga historier och perspektiv som annars eventuellt inte hade fått komma upp till ytan (Milosch & Pearce 2019).

Som tidigare nämnt förväntas dagens museiinstitutionerna, i enlighet med den neoliberala ekonomiska modellen, i ökad utsträckning själva få ihop sina finanser (Alexander 2020). Detta innebär att institutioner som V&A måste hitta andra typer av inkomster utöver de offentliga bidrag som ges, exempelvis genom att locka besökare som betalar inträdesavgift eller köper ett medlemskap. Detta innebär i sin tur att en stor del av makten flyttats till institutionernas besökare och att museiinstitutionernas överlevnad (både ekonomiskt och ideologiskt) är direkt knutna till att man uppfyller sina besökares samt övriga intressenter förväntningar och krav (Alexander 2020; Ekström 2020a; Hooper-Greenhill 2000a). Jag anser att det finns något intressant här i mötet mellan etik och ekonomi. Jag menar att V&A (samt andra museiinstitutioners) är högst medvetna om att deras arbete med koppling till etiska värderingar, exempelvis proveniensproblematik, potentiellt kan omvandlas till ekonomiska värden. V&A måste enligt rådande kulturpolitiska mål och marknadsmodell uppvisa att man arbetar enligt en etisk agenda som

överensstämmer med samtidens förväntningar. Detta gör man både för att undvika negativa konsekvenser samt tillgå de positiva effekter som deras arbete kan innebära. V&A's val att aktivt och transparent informerar, kontextualiserar och kommunicerar kring teman med etisk anknytning ökar chansen för att individer som är engagerade i den enskilda sakfrågan eller på ett större plan anknyter till institutionens verksamhet och etiska värderingar blir potentiella besökare.

Jag ansluter mig till det perspektiv som mängder av teoretiker, forskare och museiprofessionella före mig har förespråkat – 'with great power comes great responsibility'. Jag anser att ikoniska museiinstitutioner som innehar upphöjda maktpositioner har ett ansvar att gå i bräschen gällande aktivt och holistiskt museietiskt arbete. Exempelvis medför V&A's ikoniska status (både nationellt och internationellt) och väletablerade 'brand' att institutionen innehar en betydelsefull maktposition inom både museisektorn och den vidare kulturarvssektorn. Detta innebär att *hur* V&A väljer att hantera, framställa och kommunicera kring exempelvis proveniensproblematik potentiellt kan påverka hur andra institutioner inom den brittiska museisektorn väljer att angripa liknande museietiska frågor.

Framtida forskningsfrågor

Under arbetet med denna uppsats har flera tankar samt idéer om vidare forskning, med koppling till museietik som övergripande ämne, uppkommit. En gemensam grundtanke för dessa idéer är att jag anser det vara av yttersta vikt att framtida forskning inte enbart fokusera på *hur* institutioner gör, utan även ställer den kritiska frågan *varför*. Detta perspektiv återfinns även hos bland annat Nielsen som menar att "[...] the failure to ask museums why do as they do discourages self-critical reflection." (2011:174) samt hos Lundén (2016) och Marstine (2011).

Ett intressant område för vidare forskning, som det tyvärr inte fanns utrymme att fokusera på i denna studie, är restitution och repatriering. En studies övergripande problemområde skulle förslagsvis kunna fokusera på objekt som har repatrieringskrav eller på andra sätt är mål för repatrieringsärenden. Frågor som skulle kunna undersöka är exempelvis: Vilka institutioner/nationer har stora delar/majoriteten av de objekt som är föremål för repatrieringskrav och vilka är det som är kravställare? Vilka argument använder sig institutioner eller kravställare av i samband med ett repatrieringsärende? Vad tycker allmänheten och hur förhåller sig institutionerna till detta? Till samtliga frågeställningar bör även "varför"-frågan ställas. Det hade även varit intressant att göra komparativa studier mellan exempelvis hur skotska museiinstitutioner (som generellt anses vara mer

progressiva än sina engelska motparter) och engelska museiinstitutioner hanterar repatrieringsärenden. Kan det vara så att skotska museiinstitutioner är mer progressiva gällande repatrieringsärenden och krav från forna brittiska kolonier på grund av deras egen historia? Påverkar Skottlands och Englands historiska skeenden/identiteter som 'oppressed' kontra 'oppressor' hur deras samtida museiinstitutioner hanterar etiska ärenden från andra 'oppressed nations'?

Det ämne som jag personligen skulle angripa om jag imorgon skulle påbörja en ny studie är förhållandet mellan museietik och ekonomi med fokus på så kallad 'Toxic Philanthropy' och 'Culture Washing'. Som jag tidigare nämnt i denna studie så har det de senaste åren ställts allt högre krav gällande 'etisk ekonomi' och att olika kulturinstitutioner ska ta avstånd från så kallat 'Culture Washing' och 'Toxic Philanthropy'. En studie kring detta ämne skulle exempelvis kunna fokusera på: Hur har olika institutioner agerat (och *varför*) vid de tillfällen när allmänheten, specifika grupper samt media har slutit upp och krävt att museiinstitutioner ska ta avstånd från företag, välgörenhetsorganisationer eller privatpersoners finansiella medel (exempelvis British Museum och oljepengar från BP eller olika institutioner [MOMA, Louvren, The MET m.fl.] och medel från the Sackler Foundation) av etiska och moraliska skäl? Vad blir konsekvenserna när museiinstitutioner måste välja mellan ekonomiska medel och den etiska värdegrund som dess intressenter anser att institutionerna ska stå för?

Jag var redan innan arbetet med denna studie en stark förespråkare för att museietik, både för museiprofessionella och som akademiskt ämne, kommer att bli ännu viktigare under de kommande åren. Denna ståndpunkt har stärkts allt mer under arbetets gång. Som det valda citatet för detta avsnitt antyder, så tror inte jag att de händelser och krav på förändring gällande museietik som sker just nu enbart är ett isolerat '*moment*'. Jag är istället övertygad om att detta bör ses som en del av en samhällsideologiskt förankrad '*movement*' som innebär att individuella museiinstitutioner, samt den övergripande kulturarvssektor de tillhör, holistiskt måste hantera historisk och samtida etisk problematik - oavsett om de vill eller inte.

Litteraturförteckning

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber

Alexander, Victoria D. (2020). Cultural policy effects on the marketing orientation in London art museums. I: Ekström, Karin M. (red.). *Museum marketization: cultural institutions in the neoliberal era*. London: Routledge, 81–97

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (2017). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Tredje upplagan Lund: Studentlitteratur

Aronsson, Peter (2010). Vad är ett nationalmuseum? I: *Kungl. Vitterhets historie och antikvitetsakademiens årsbok 2010*. Stockholm: Kungl. Vitterhets historie och antikvitetsakademien

Aronsson, Peter (2011). Explaining National Museums. I: Knell, Simon et al. (red) *National Museums. New Studies from Around the World*. London & New York: Routledge, 29-54.

Artlyst (2019). V&A Annual Report Records Over 4.2m London Visitors. *Artlyst*, 16 Juli. <https://www.artlyst.com/news/va-annual-report-records-4-2m-london-visitors/> [hämtad 2020-06-03]

Art UK (2020). Victoria and Albert museum. *ArtUK*. <https://artuk.org/visit/venues/victoria-and-albert-museum-2041> [hämtad 2020-06-03]

Bard, Mitchell G. (2008). *48 hours of Kristallnacht: night of destruction/dawn of the Holocaust : an oral history*. Guilford, Conn.: Lyons Press

Bennett, Tony (1995) [Elektronisk resurs]. *The birth of the museum: history, theory, politics*. London: Routledge. Tillgänglig via: ProQuest Ebook Central.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Budrovich, Nicole (2019). Digging in Digital Archives: Recovering Context for the Getty Museum's Orpheus Mosaic. I: Milosch, Jane & Pearce, Nick. (red.) *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield, 73-86

Burton, Christine & Scott, Carol (2007). Museums: Challenges for the 21st century. I: Sandell, Richard & Janes, Robert R. (red.). *Museum management and marketing*. London: Routledge, 49-66

Carter, Lee (2020). 10 of the World's Leading Museums You Can Explore Digitally. *Architectural Digest*, 18 Mars.
<https://www.architecturaldigest.com/story/worlds-leading-museums-you-can-explore-digitally> [hämtad 2020-06-03]

Curtis, Neil G.W. (2006). Universal museums, museum objects and repatriation: The tangled stories of things, *Museum Management and Curatorship*, 21:2, 117-127, DOI: 10.1080/09647770600402102

Ekström, Karin M. (red.) (2020a). *Museum marketization: cultural institutions in the neoliberal era*. London: Routledge

Ekström, Karin M (2020b). Introduction. I: Ekström, Karin M. (red.). *Museum marketization: cultural institutions in the neoliberal era*. London: Routledge, 1-15

Ericson, Gabriella (2019). *K-blogg – Washingtonprinciperna 20år*. Visby: Riksantikvarieämbetet, 16 Januari. <http://www.k-blogg.se/2019/01/16/washingtonprinciperna-20-ar/> [hämtad 2020-04-16]

Fairclough, Norman (2001). *Language and power*. 2. ed. Harlow: Longman

Fairclough, Norman (2015). *Language and power*. 3., [updated] ed. London: Routledge

Harris, Beatrice (2018). Indigenous representation in the 'moral museum': perspectives from classical ethical theory, *Museum Management and Curatorship*, 33:2, 195-211, DOI: 10.1080/09647775.2018.1442738

Hein, Piet (2002). *Collected Grooks I*. Köpenhamn: Borgens Forlag. s. 74.

Holtorf, Cornelius (2007). *Archaeology is a brand: the meaning of archaeology in contemporary popular culture*. Walnut Creek, Calif.: Left Coast Press

Hooper-Greenhill, Eilean (red.) (1995). *Museum, media, message*. London: Routledge

Hooper-Greenhill, Eilean (2000a). *Museums and the interpretation of visual culture*. London: Routledge

Hooper-Greenhill, Eilean (2000b). Communication and communities: changing paradigms in museum pedagogy, *Museums of modern science / Svante Lindqvist, editor ; Marika Hedin and Ulf Larsson, associate editors*, 179–188

Janes, Robert R. & Sandell, Richard (2007). Complexity and Creativity in Contemporary Museum Management. I: Sandell, Richard & Janes, Robert R. (red.). *Museum management and marketing*. London: Routledge, 1-14

Jönsson, Lars-Eric, Persson, Anders & Sahlin, Kerstin (2011). *Institution*. 1. uppl. Malmö: Liber

Kidd, Jenny (2017). Debating contemporary museum ethics: reporting Sekhemka, *International Journal of Heritage Studies*, 23:6, 493-505, DOI: 10.1080/13527258.2017.1287119

Kurin, Richard (2019). Foreword. I: Milosch, Jane & Pearce, Nick. (red.) *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield, ix-x

Lundén, Staffan (2016). *Displaying loot: the Benin objects and the British Museum*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2016 [*Elektronisk resurs*]. <http://hdl.handle.net/2077/45847>

Marshall, Alex (2020). This Art Was Looted 123 Years Ago. Will It Ever Be Returned? *The New York Times*, 27 Januari.
<https://www.nytimes.com/2020/01/23/arts/design/benin-bronzes.html> [hämtad 2020-05-14]

Marstine, Janet. (2011). The Contingent Nature of the New Museum Ethics. I: Marstine, Janet (red.) *Routledge Companion to Museum Ethics: Redefining Ethics for the Twenty-First Century Museum*. Milton Park: Routledge, 3–25

Milosch, Jane C. & Hull, Andrea (2019). Provenance Research in Museums: From the Back of the House to the Front. I: Milosch, Jane & Pearce, Nick. (red.) *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield, 37-60

Milosch, Jane C. & Pearce, Nick (red.) (2019). *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield

Miranda, Lin-Manuel (2015). *Hamilton: An American Musical* (Original Broadway Cast Recording). [CD]. New York: Atlantic Recording Corporation.

Nationalencyklopedin, eufemism. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/eufemism> [hämtad 2020-04-16]

Nationalencyklopedin, proveniens. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/provens> [hämtad 2020-01-10]

Newbury, David & Lippincott, Louise (2019). Provenance in 2050. I: Milosch, Jane & Pearce, Nick. (red.) *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield, 101-109

Nicholas, Lynn H. (1994). *The rape of Europa: the fate of Europe's treasures in the Third Reich and the Second World War*. 1. ed. New York: Knopf

Nicholas, Lynn H. (2019). Preface. I: Milosch, Jane & Pearce, Nick. (red.) *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield, xi-xiii

Nielsen, Jane (2014). *Museum communication : learning, interaction and experience*. Diss. St Andrews: University of St Andrews.

<http://hdl.handle.net/10023/5770>

Nielsen, Jane (2017). Museum communication and storytelling: articulating understandings within the museum structure, *Museum Management & Curatorship*, 32(5), 440–455. doi: 10.1080/09647775.2017.1284019.

Paquette, Jonathan (red.) (2012). *Cultural policy, work and identity: the creation, renewal and negotiation of professional subjectivities*. Farnham, Surrey, England: Ashgate

Pearce, Nick & Milosch, Jane (2019). Introduction. I: Milosch, Jane & Pearce, Nick. (red.) *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield, xv-xx

Physick, John F. (1982). *The Victoria and Albert museum: the history of its building*. London: Victoria and Albert museum

Pine, Joseph & Gilmore, James (1998). 'The Experience Economy', *The Harvard Business Review*, Utgåva: Juli-Augusti, 97-105

Rea, Naomi (2019). The British Museum Says It Will Never Return the Elgin Marbles, Defending Their Removal as a 'Creative Act'. *ArtNet News*, 28 Januari. <https://news.artnet.com/art-world/british-museum-wont-return-elgin-marbles-1449919> [hämtad 2020-05-14]

Reed, Victoria. (2013) 'Due Diligence, Provenance Research, and the Acquisition Process at the Museum of Fine Arts, Boston', *Journal of Art, Technology & Intellectual Property Law*, 23(2), 363–373. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=87741670&site=eds-live&scope=site> [hämtad 2020-02-11]

Riksantikvarieämbetet (2020). *Samlingsförvaltning – Litteratur om återlämnande*. Visby: Riksantikvarieämbetet <https://www.raa.se/museer/samlingsforvaltning/samfungerar-samlingsforvaltning/aterlamnande-av-kulturoremal-och-manskliga-kvarlevor/litteratur-om-aterlamnande/> [hämtad 2020-05-10]

Ross, Max (2004). Interpreting the new museology, *Museum and Society*, 2(2), 84-103. <https://doi.org/10.29311/mas.v2i2.43>

Sandell, Richard & Janes, Robert R. (red.) (2007). *Museum management and marketing*. London: Routledge

Sandell, Richard & Nightingale, Eithne (red.) (2012). *Museums, equality and social justice*. London: Routledge

Schuhmacher, Jacques (2019). Concealed Histories: Uncovering the Story of Nazi Looting. *V&A Blog [blogg]*, 15 November. <https://www.vam.ac.uk/blog/museum-life/concealed-histories-uncovering-the-story-of-nazi-looting> [hämtad 2020-01-15]

Solnit, Rebecca (2014). Our Words Are Our Weapons. *Guernica*, 2 Juni. <https://www.guernicamag.com/rebecca-solnit-our-words-are-our-weapons-2/> [hämtad 2020-05-10]

Szostak, Daira (2019). *Forever Beautiful, But Forever Dumb? – A Review of Contemporary Literature on the Issue of Unprovenanced Artifacts in Museums*. [Elektronisk resurs] Tillgänglig via: https://www.academia.edu/7743907/Forever_Beautiful_But_Forever_Dumb_A_Review_of_Contemporary_Literature_on_the_Issue_of_Unprovenanced_Artifacts_in_Museums [hämtad 2019-12-09]

Tythacott, Louise (2019). Problems, Practices, and Politics of Provenancing Objects from China's Yuanmingyuan. I: Milosch, Jane & Pearce, Nick. (red.) *Collecting and provenance: a multidisciplinary approach*. Lanham: Rowman & Littlefield, 359-370

Victoria & Albert Museum (2020). *About us*. <https://www.vam.ac.uk/info/about-us> [hämtad 2020-04-16]

Wallace, Mike (1995). Changing media, changing messages. I: Hooper-Greenhill, Eilean (red.) *Museum, media, message*. London: Routledge, 107-123

Weiser, M. Elizabeth (2017[2017]). *Museum rhetoric: building civic identity in national spaces*. University Park, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press

Wittgren, Bengt (2013). *Katalogen – nyckeln till museernas kunskap?: om dokumentation och kunskapskultur i museer*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2013

Bilaga 1

Katalog – Analysresultat Nivå 1

Vad påstås uttryckligen? Om vad?

Genomläsningen och analysen av texterna identifierade påståenden som sorterades in i totalt 17 olika kategorier. Av dessa 17 var det sex påståendekategorier som enbart förekom i *en* specifik text och sju påståendekategorier som förekom, och ansågs vara *centrala*, i materialets samtliga texter.

De identifierade kategorier som ansågs vara centrala i *alla* texter var:

Påståenden med koppling till V&A engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt, exempel:

- “As a museum born of the imperial moment, the question of provenance and ownership in a post-colonial age is particularly germane.”
- “During the Second World War and its aftermath, V&A curators were actively involved in the recovery and restitution of Nazi-looted art.”
- “From 1998 onwards, the V&A was a driving force behind the efforts of UK museums to systematically research their collections in order to identify pieces which had been looted by the Nazis and were not restituted after the war.”
- “In 2018, it became the first art museum in the UK to appoint a Provenance Curator”
- “Today, the V&A and the Gilbert Collection are at the forefront of proactive provenance research in the UK.”
- “As part of the V&A’s commitment to proactive research into the history of ownership – or provenance – of the items in its care.”
- “Our goal is to find out as much as we can about the objects that we identified and to get as far as we can and then to share this information with researchers.”
- “And in this instance our goal is to identify objects which were lost by their original owners between ’33 and ’45. So, that we can identify them and return them to the rightful owners.”
- “In addition to conducting proactive provenance research, the V&A is committed to sharing what it finds with a broad audience.”
- “So, we contribute to due diligence across the museum and we try to promote an awareness for the fact that who owned an object and the circumstances in which they lost possession of it is very, very important.”

- “Please pick up a handout to guide you, explaining what our research has revealed so far, and what remains unknown about the history of these treasures.”

Påståenden med koppling till Proveniens, proveniensforskning & dess process, exempel:

- “So, provenance research is the research into the history of ownership of an object and this history... so, who owned it and at what times, is often times as interesting as the objects themselves”
- “It really encompasses the whole meaning of the history of an object behind.”
- “This research is necessary”
- “Documents hidden in archives in Germany, Eastern Europe, the USA and UK often hold crucial evidence.“
- “We look to alternative sources, like the catalogues commissioned by the original collectors, or auction records where the auctioneer scribbled the name of the buyer into the margins. We also examine documents compiled by Nazis officials, such as inventories compiled by Jewish collectors.”

Påståenden med koppling till Proveniensproblematik, exempel:

- “Stunning as they are, some of these beautiful objects conceal a troubling history.”
- “Gaps in provenance are not unusual“
- “But in many cases, exact ownership of objects taken by the Nazis cannot be traced because the relevant information was destroyed during the Second World war.”
- “Apart from the 1912 catalogue, there are no records of this snuffbox until it reappeared on the art market in 1983.”
- “This clock only resurfaced in 1979 with no information about its provenance.”
- “In many cases it is unclear who owned these pieces before they were acquired by Rosalinde and Arthur Gilbert.”
- “So, maybe you have a succession of previous owners who did not know that this object was originally looted.”

Påståenden med koppling till Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser, exempel:

- “The systematic murder of Jewish people begins, first in mass shootings and subsequently in extermination camps, as part of an increasingly far-reaching and coordinated genocidal programme.”
- “**Nov 1938** *Kristallnacht* – Nazi activists and sympathisers commit acts of violence and vandalism against Jewish people across the Reich.”

- “So, what happened then was that on the 9th of November of 1938, we saw massive violence against the members of the Jewish community in Frankfurt. So, the synagogue was set ablaze, a mob ransacked Jewish businesses. Jewish men and women were mistreated in the streets and it was precisely that moment that the mayor of Frankfurt thought it would be a good opportunity to convince Maximilian von Goldschmidt Rothschild to sell his entire art collection to the city of Frankfurt.”
- “The Nazi Propaganda Ministry burns some 5000 ‘degenerate’ artworks in Berlin.”

Påståenden med koppling till *Fråntagande av egendom*, exempel:

- “Nazis systematically stripped Jewish art collectors and dealers of their collections and claimed some of the finest pieces for German museums.”
- “The Nazis confiscated more than 16,000 artworks deemed to be subversive to the Nazi racial state.”
- “Between 1933 and 1945 Jewish people in Germany and Nazi occupied Europe had their possessions systematically taken from them. Art collections were scattered, sold, confiscated or destroyed.”
- “It was explained to the V&A then that the collection was sold in a so called forced sale.”

Påståenden med koppling till *Föremåls resor/väg in i samlingar*, exempel:

- “When the Gilberts acquired these masterpieces, the art market was booming, turnover was high, and sellers usually only provided information about illustrious royal or aristocratic provenance, as this would dramatically increase an object’s value. Gaps in the history of ownership were not seen as cause for concern.”
- “Gaps in the history of ownership were not seen as a worry.”
- “Instead, many objects ended up in public and private collections, often acquired without knowledge of their background, or whose hands they had passed through.”
- “The V&A’s collections expanded in line with the growth of the British empire, in its official and unofficial guise, across southern Asia, showcasing Indian textiles, Burmese lacquerware, Chinese porcelain, and Persian carpets – as well as a remarkable range of British industrial designs and European Renaissance treasures.”

Påståenden med koppling till *Ägande & Återlämnande*, exempel:

- “Despite significant efforts after the Second World War by the Allies and European governments, many of these objects were never returned to their rightful owners.”

- “[...] following the Washington Conference, at which 44 nations pledged to find ‘just and fair solutions for artworks still not returned to victims of the Nazis’
- ““And in this instance our goal is to identify objects which were lost by their original owners between ’33 and ’45. So, that we can identify them and return them to the rightful owners.”
- “**1945** The Allies defeat Nazi Germany and begin investigations into the murders and theft carried out by the Nazi regime. The restitution process starts.”

De sex påståendekategorier som enbart förekom i *en* text var:

- Påståenden med koppling till *Moraliska Vs. Lagliga Åtaganden; Information & Kommunikation; Policies & dokument; Tristram Hunt; The Universal/Encyclopaedic Museums* och; *Populärkultur*

Vilka centrala ord och uttryck används?

Genomläsningen och analysen av texterna identifierade centrala ord som sorterades in i totalt 15 olika kategorier. Av dessa 15 var det fyra ord-kategorier som enbart förekom i *en* specifik text och åtta ord-kategorier som förekom, och ansågs vara *centrala*, i materialets samtliga texter.

De identifierade kategorier som ansågs vara centrala i *alla* texter var:

V&A engagemang samt arbete med proveniensforskning/proveniensfrågor – nutid och historiskt

Centrala ord: Proactive, Ongoing, Driving force, Forefront, Significant efforts, Dedicated, Full time, Forward, Impact, Contribute, Promote, Awareness, Committed, Continuing, Actively involved, Provenance curator, Appoint, Legacy, History, Responsibilities.

Centrala uttryck:

- ”The ongoing research into the provenance – or history of ownership – of the Gilbert Collection.”
- “Today, the V&A and the Gilbert Collection are at the forefront of proactive provenance research in the UK.”
- “In 2018, it became the first art museum in the UK to appoint a Provenance Curator”
- “During the Second World War and its aftermath, V&A curators were actively involved in the recovery and restitution of Nazi-looted art.”
- “The V&A is today committed to [...]”
- “Our goal [...]”
- “Our main focus [...]”

Proveniens, proveniensforskning och dess process

Centrala ord: Provenance, Research, Provenance research, History, Identify/Identified, Looking, Examine, Trace, Reveal, Information, Knowledge, Story, Questions, Background, Project, Case, Archives, Catalogues/Catalogued, Records, Documents, Evidence, Inventories, Systematically, Process, Interesting, Important, Challenge.

Centrala uttryck:

- “Provenance research is the research into the history of ownership of an object”
- “It really encompasses the whole meaning of the history of an object behind.”
- “It is a very time-consuming process.”
- “This research is necessary”
- “The complicated paths we have to tread in search of the answers.”
- “Look to alternative sources”
- “Documents hidden in the archives in Germany, Eastern Europe, the USA and the UK often hold crucial evidence.”

Proveniensproblematik

Centrala ord: Gap[s], Unclear provenance, Red Flag[s]/Flag, Suspicion/Suspicious, Concealed, Concealed history, Troubling, Troubling history, Troubled provenance, Unclear, Uncertainty, No information, No trace, No records, Without knowledge, Reappeared, Resurfaced Alarming, Unknown buyer, Hidden, Mystery.

Centrala uttryck:

- “Acquired without knowledge”
- “Some of these objects conceal a troubling history.”
- “This uncertainty can be alarming [...]”
- “Acquired in 19XX with no information about its provenance.”
- “There are no records of this”
- “The relevant information was destroyed”
- “Gaps in provenance are not unusual“
- “The information that we have can be suspicious”
- “The complete absence of provenance information is also extremely suspicious”.

Andra världskriget, Nazityskland agerande & konsekvenser

Centrala ord: Nazi[s], Second World War, The war, Jewish, 9th of November [of 1938], The Allies, Victims of the Nazi[s], Nazi crimes, Jewish collector[s], the German invasion, Theresienstadt Ghetto, “Monuments Men”, Murdered, Germany, Nazi-occupied Europe, Entartete Kunst/Degenerate art, November/Nov 1938, Nazi mayor of Frankfurt, Anti-Semitic violence, Deported, Collecting point, Persecution, Łódź Ghetto, The German Reich, Violence, Nazi Germany, Systematic murder, Nazi regime, Washington Principles.

Centrala uttryck:

- "The Nazis systematically stripped Jewish art collectors and dealers of their collections and claimed some of the finest piece for German museums.",
- "Deported to the Theresienstadt ghetto and they were murdered."
- "Deported to Łódź Ghetto, where they were murdered."
- "In November 1938, the Nazi mayor of Frankfurt exploited the anti-Semitic violence engulfing the city"
- "Nov 1938, Nazi activists and sympathisers commit acts of violence and vandalism against Jewish people across the Reich."
- "On the 9th of November of 1938, we saw massive violence against the members of the Jewish community."
- "Victims of the Nazis"
- "[...] systematically persecuted by the Nazis."

Fråntagande

Centrala ord: Lost, Forced sale, Nazi-looted, Looted, Systematically Taken, Scattered, Sold, Confiscated, Destroyed, Never returned, Nazi-confiscated, Illegally, Acquired, Persecuted, Claimed, Stripped, Cleansed, Seized, Exploited, Piling, Booty, Divided, Compelled.

Centrala uttryck:

- "Art collections were scattered, sold, confiscated or destroyed."
- "Between 1933 and 1945 Jewish people in Germany and Nazi-occupied Europe had their possessions systematically taken from them.",
- "Was forced to sell his collection"
- "The collection was sold in a so called forced sale.",
- "Objects that were looted by the Nazis [...]"

Ägande & Återlämnande

Centrala ord: Ownership, Owner[s], Restituted, Restitution, Return[ed], Heir[s], Belonged, Previous owner[s], Acquired, Descendants, Famil[y/ies]/Family members.

Centrala uttryck:

- "Were never returned to their rightful owners."
- "After the war, the [item] was restituted to the family."
- "Some objects went to family members"
- "Restituted it to his family."
- "We know that this [item] was returned to the family",
- "The [item] was restituted after the war."
- "But it was restituted to the members of his family."
- "To take steps to return them to their previous owners."
- "Return them to the rightful owners."

Samlingar & Samlare

Centrala ord: [Rosalinde and Arthur] Gilbert Collection, Museum collections, Public collections, The V&A's collections, Collecting, Collection, Art collection[s], Collectors, Public and private collections, Art collectors, Successful, Banker, Wealthiest individuals, Founded the Dresdner Bank, Anonymous American collector, Clockmaker, Encyclopaedic collection, Private collector.

Centrala uttryck:

- "One of the most iconic collections."
- "But like many other collectors, they did not ask questions about the provenance of these masterpieces."
- "[...] the Rosalinde and Arthur Gilbert Collection contains some of the most beautiful objects on display at the V&A."
- "The Gilbert Collection is one of the most important collections of decorative arts in the world."
- "[...] a collection of gold and silver treasure [...]"

Objektbeskrivningar & Branchtermer

Centrala ord: Gold, Silver, Snuff box[es], Boxes, Objects, Items, Beautiful, Masterpieces, Treasures, Striking, Famous, Finest, Possessions, [European] Decorative arts, Clock, Artworks, 'Degenerate Art'.

Centrala uttryck:

- "The beautiful objects in these galleries"
- "Famous for its European and British masterpieces including gold and silver, enamel miniatures, gold boxes and mosaics"
- "The most beautiful objects."
- "Gold and silver treasure"
- "Silver and gold treasures, gold boxes, micro mosaic"

Kategorier som ansågs centrala i enbart en text: fyra (se kommentar)

Kommunikation & Information

Centrala ord: Communicate/Communicating, Audience[s], Visitors, Information, Story, Knowledge, Experience, Explain[ed/ing], No shame

I denna kategori identifierades tre underteman; *Utåtriktad information & kommunikation, Transparens, Tillgänglighetsförande & Samarbete.*

Centrala uttryck;

Utåtriktad information & kommunikation:

- "Bring this information to an audience which increasingly interested in the history of ownership of these objects."
- "Important to tell the story of this object and then to acknowledge what happened to this owner."

- “Visitors, so we have noticed that they are extremely interested in these histories.”
- “Find ways to communicate these very complex research findings”

Transparens:

- “I can say that I am in a very fortunate position that the V&A has the policy that is completely open and transparent about what the museum knows about its collections.”
- “There is no shame in saying well this is where we are, and we don’t know the rest.”
- “There is no shame in putting out what you have said and where you are at.”
- “There is no shame in what we are doing and there is no shame in a sense, not finding something is an admission, it is not an admission of guilt”
- “This is where we are and open to the audiences, express our challenges, express the excitement of finding something and tracing it back completely and knowing that the case is closed.”

Tillgängliggörande & Samarbete:

- “Hopefully we will be able to learn from the experiences of colleagues in other countries.”
- “It is also extremely important to be able to collaborate“
- “It is a really global effort”
- “We could not do what we do without cooperating with our partners”